

SDÜ Aksu Mehmet Süreyya Demiraslan MYO

Anamas

Dergisi

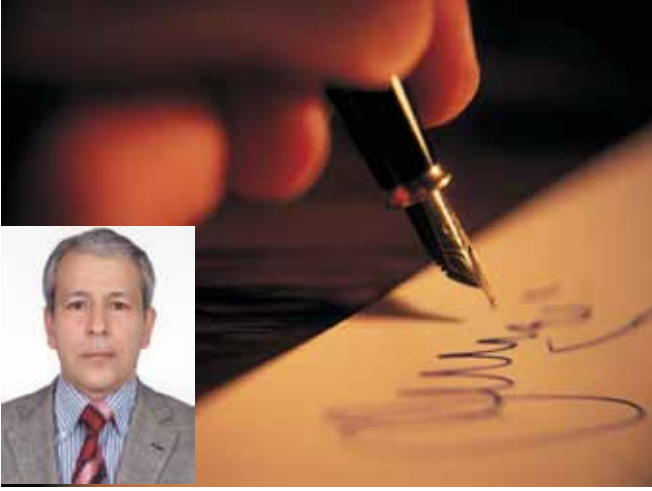
Yıl:3 Sayı:4 Mayıs 2015

ISSN: 978-9944-452-70-0

Fotoğraf : Ali Mert Ünal

Fotoğraf : Barbaros Çağlar

Evvelâ

Doç. Dr. Âdem EFE

SDÜ. Aksu Mehmet Süreyya Demiraslan MYO Müdürü
e-posta: ademefe@sdu.edu.tr

Aksu Mehmet Süreyya Demiraslan Meslek Yüksekokulu Dergisi, Anamas'la, birinci, ikinci, üçüncü sayı derken dördüncü sayımızla yeniden karşınızdayız. Hep birlikte her bir sayıda bir öncekinden daha güzelini, daha kalitelisini çıkarmanın heyecanı ve mutluluğunu yaşıyoruz. Aksu gibi küçük ve şirin bir beldede nispeten az sayıda öğretim elemanı ve öğrenciyle nitelikli sayılabilecek bir dergi yayınlamanın ve bunu dördüncü sayı ya da daha da önemlisi 2015'te iki ayrı sayı yayınlamanın haklı gururu ve sevinci içindeyiz. Haklı gurur ve sevincini yaşıyoruz zira tüm Türkiye'de ilçelerde bulunan meslek yüksekokulları içinde bu türden bir derginin hem de dört sayı olarak yayımlandığına şahit ol(a)madık, şayet varsa da nadirattandır desek herhalde abartma yapmış sayılmayız. Bu hususta şimdilik iddialı olduğumuzu mütevazı bir şekilde buradan ilân ediyoruz. Yine şayet bizim bilmediğimiz, görmediğimiz, ulaşamadığımız bir ilçe meslek yüksekokulunda bunun gibi bir dergi yayınlanıyorsa, haberimiz olsun. Her kim ya da kimseler bize haberdar ederlerse de onlara teşekkür etmeyi bir borç biliriz.

Dördüncü sayı için yeteri kadar malzemenin biriktiği haberi verildiğinde hayli sevindim. Daha önceki ilk yazılarımda mayanın tuttuğunu, arkasının gelebilir vaziyette olduğunu ifade etmiştim. Bu sayıyla birlikte bu öngörümün gerçekleştiğini görmüş olduk. Günümüzde imkanların da artmasıyla birlikte çok sayıda dergi, gazete vs. yayınlanıyor, hep birlikte görüyoruz. Herhalde önemli olan bir yayın organı çıkartmak değil, kaliteli ve kalıcı olabilmek. Biz bu iki amaçla yola çıktık, bu uğurda, mütevazı bir şekilde çaba göstermeye çalışıyoruz. Her türlü takdir sizlerin. Allah'ın yardımı ve siz okuyucuların destek ve katkı ve eleştirileriyle bu uğurda yoğunlaşmayı, yoğunlaşarak yol almayı hedefliyoruz.

Bu giriş cümlelerinden sonra bu sayımızın münderecatına geçebiliriz. Geçen sayıda Prof.Dr. Hasan Özçelik'in Aksu ve civarındaki tıbbi ve aromatik

bitkilerle makalesi hayli ilgi görmüştü. Hocamızın söz konusu makalesinin en çok okunan yazılardan olduğunu geribildirimlerden öğrendik. "Bu sayıya da bir yazı verebilir misiniz?" dediğimde "kozmetik ile ilgili ilgi çekebilecek bir makale hazırlayabileceğini" ifade etti ve ben de "çok iyi olur" dedim. Bu sayıda Özlem Bebekli ile birlikte hazırladıkları "Kozmetik Sektörüne Genel Bakış" unvanlı makalesi karşımızda. Elinizdeki sayıda komşu ilimizin üniversitesinden, Mehmet Akif Üniversitesi'nden Prof.Dr. Zeki Yıldırım ile Öğr. Gör. Ayşe Yıldırım'ın "Mehmet Akif ve Bilgi" başlıklı bir yazısı yer alıyor. Bu satırların yazarı da "Filibe İzlenimleri" başlıklı bir gezi notları, Mücahit Aydemir'le birlikte hazırladıkları "Tüketim Toplumu ve Çevre Bilinci: Sosyolojik Bir Bakış Denemesi" başlıklı ortak bir makalesi ve Ferit Kam'ın "Hüviyet-i Milliye" unvanlı Osmanlıca bir makalesinin günümüz harflerine aktarılmasından oluşan bir çevrim yazısı ile dergiye katkı verenlerin arasında. Yüksek lisans öğrencileri Ahmet Önal ile Musa Cebeci'nin göç ve mültecilerle ilgili makaleleri de ilginizi çekecek gibi görünüyor. Yüksekokul sekreterimiz Bülent Akbuğa'nın gezi yazıları serisi "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Gezi Notları" ile devam ediyor.

Derginin ikinci kısmında da yine öğrencilerimizin farklı türdeki yazıları siz okuyucuların karşısına çıkıyor. Bu sayımızda daha çok öğrencinin çalışmaları yer alıyor. Âdetimiz olduğu üzere her bir sayıda yazıları yayınlanan öğrencilerin ailelerine birer adet dergi göndermeye devam ediyoruz. Bu âdetimiz dergide yazıları yayınlanan aileler ve yakınları için büyük bir sevinç ve övünç vesilesi oluyor(muş). Bu övünç ve sevinç, öğrencilerin dergi için yazı yazıp yayınlamalarına da sebep olmaya başladı. Hem bundan dolayı hem de biz hocaların "haydi çocuklar! Niye sizler de bir yazı yayınlamayasınız", "hepinizden yazılar bekliyoruz", "haydin" misillü çağrılarımızdan olsa gerek bu sayıdaki öğrenci ürünleri öncekilere göre daha bereketli oldu. Elinizdeki sayıda 24 öğrencinin çalışması mevcut. Bu bizlere sevinç ve umut veriyor. İnşallah öğrencilerin katkıları daha sonraki sayılarda artarak devam eder.

Yine önceki sayılardaki ilkin ya da ilkyazı başlıklı editoryal yazılarımda ifade ettiğim gibi bu dergi öğrenci merkezli yani onların ağırlıklı olarak yer alacakları bir dergi olarak düşünülmüştü. Ancak çeşitli sebeplerle onlardan yeteri kadar yazı alamadığımız için bizler, hocalar olarak destekleme kararı alarak yarı akademik bir hüviyete bürünmüştü dergi. Derginin yarı akademik hali bu sayıda da devam ediyor.

Dergimizin birinci ve ikinci sayısı reklam gelirleri ile, üçüncü sayısı ise ismi bizde saklı bir sponsor vesilesiyle yayınlanmıştı. Dördüncü sayısı da daha ziyade reklam gelirleri ile yayınlanıyor. Bu vesileyle derginin yayınlanmasında aynı ve nakdi yardım ve katkıları olan herkese ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Son sayımızda yayınları, emekleri ve katkılarından dolayı adı geçen ya da geçmeyen herkese ve dahi öğrencilerimize ve özellikle Nurten Uçmak ile Mehmet Ceritli hassaten müteşekkirim.

Bir dahaki sayıda buluşmak üzere hoşçakalınız efendim.

İçindekiler

İlk yazı/Doç. Dr. Adem EFE.....	1
Kozmetik Sektörüne Genel Bakış/Prof.Dr.Hasan ÖZÇELİK-ÖZLEM BEBEKLİ	3
Tüketim Toplumu Ve Çevre Bilinci:	
Sosyolojik Bir Bakış Denemesi/Doç.Dr.Adem EFE-Mücahit AYDEMİR.....	13
Filibe İzlenimleri/Doç.Dr.Adem EFE	19
Hüviyet-i Milliye/Doç.Dr.Adem EFE	27
İnsan İnsanca Yaşamak İstemez mi?	
Isparta'dan Mülteci Sığınmacılarına Bakış/Ahmet ÖNAL.....	30
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Gezi Notları/Bülent AKBUĞA.....	33
Mehmet Akif Ve Bilim/Prof.Dr.M.Zeki YILDIRIM-Öğr.Gör.Ayşe YILDIRIM.....	37
Sosyolojik Açıdan Göç Olgusu Ve Mültecilerin Sosyal Ve Kültürel Entegrasyonları	40
Üftade Hazretleri/Ahmet Batuhan SÜZEN	42
Serdengeçti/Murat BİNATLI	43
Aksu'da Yaşamın İçinden/Umut ERDOĞAN	44
Parmağındaki Yüzük (ŞİİR)/Ali ARIK	44
Yüz Yıl(ŞİİR)/Ali ARIK	44
Bir Gazilik Hikayesi/Ali ARIK-İlker GÜLER-Nurten UÇMAK	45
Dünden Bugüne/ Yasin ÇOŞKUN.....	46
Gidişinle Ben(ŞİİR)/Burak YILMAZ	46
Memleket Düşleri (ŞİİR)/Bayram AKIN	47
Cadde:34 (ŞİİR)/Bayram AKIN.....	47
Yalnızlığım (ŞİİR)/Umut ERDOĞAN	47
İçimdeki Eksiklik (ŞİİR)/ Sevim GAYGISIZ	47
Hayatın Anlamı Ne Olabilir ?/Nurten UÇMAK	48
Türkçe'nin Unutulmuş Sözleri/Büşra ÇOBAN	48
Bulmaca(OYUN)/Güzide TAZE.....	48
Eğitim Sistemi/Hüseyin OKAY	49
Ömrüm(ŞİİR)/Sümeyra SERT.....	49
Çay Köşesi/Mehmet CERİTLİ.....	50
Salep'in Öyküsü/Büşra ÇOBAN	50
Eğitimin Önemi/Muhammet TURAN.....	51
Tevekkül-i Aşk/ Mehmet CERİTLİ.....	51
Etkinler	52

KOZMETİK SEKTÖRÜNE GENEL BAKIŞ

Prof. Dr. Hasan ÖZÇELİK*

Özlem BEBEKLİ**

*Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Isparta
hasanozcelik@sdu.edu.tr

** Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enst., Biyoloji Anabilim Dalı, Isparta

Özet: Bu makalede; kozmetiğin tarihçesi, ürün çeşitliliği, ürünlerin bileşimi, kullanım metotları ve amaçları, tüketici memnuniyeti, yan etkileri, ekonomisi, denetimi gibi konulara değinilmiştir. Makalenin sonunda tüketiciler için genel tavsiyeler yer almaktadır. Kozmetikler, hayatımızda hak ettiğinden fazla yer tutmaktadır. Çoğu ürün sağlığa zararlı yüzlerce madde bulundurmaktadır. Nelerden yapıldığı belli olmayan ürünlerin sayısı azımsanacak dereceden çok uzaktır. Cilt güzelliği için kullanılan kozmetiklerin çoğu, taşıdığı zararlı maddelerden dolayı cild yoluyla emilerek kullanıcısına zarar vermektedir. Böylelikle insanlara yaratılışıyla bahşedilen güzelliğin ve sağlığın daha erken kaybedilmesine neden olmaktadır. Genç yaşlarda kozmetik kullanımına gerek olmadığı ya da çok az ihtiyaç olduğu halde bir özentiliğe başlayan bu kullanım, zamanla gençleri kozmetik bağımlılığı yapmaktadır.

GİRİŞ: Kozmetik üzerine bu güne kadar çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Latince “cosmos”= süs (1), Yunanca “cosmetics”=düzenleme, hizalama anlamına gelir (2). Dilimize Fransızca “cosmetique” kelimesinden girmiştir (3). Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu Kozmetik Ürünler Tüketici Bilgilendirme Kılavuzu’nda **kozmetik ürünler**; 5324 Sayılı Kanun’un 2’nci maddesinde “*insan vücudunun epiderma, tırnaklar, kıllar, saçlar gibi vücudun değişik dış kısımlarına; dişlere ve ağız mukozasına uygulanmak üzere hazırlanmış, tek ve temel amacı bu kısımları temizlemek, koku vermek, görünümünü değiştirmek ve/veya vücut kokularını düzeltmek ve/veya korumak, iyi bir durumda tutmak olan preparatlar veya maddeler*” olarak tanımlanmıştır (4). Amerikan İlaç ve Kozmetik Kurumu (FDCA) da; “*insan vücudunu temizlemek, güzelleştirmek, çekici hale getirmek veya görünümünü değiştirmek amacıyla deri ve eklerine sürme, serpmeye ve sıkma şeklinde uygulanan maddeler*” olarak tanımlamaktadır (1). Günümüzde muhtelif firma ve markaların imalatı olan kozmetikler güzelleşmek ve kendini daha iyi hissetmek, temizlik ve lokal tedavi için yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu ifadeden anlaşıldığına göre kozmetiklerin esas amacı olmasa bile tedaviye yardımcı olması gibi bir amacı vardır. Günümüzde de bu şekildeki ürünler çok fazla üretilmekte, satılmakta ve kullanılmaktadır. En çok ithal edilen kozmetik ürünlerin tedaviye yardımcı ürünler olduğu tahmin edilmektedir. Kişilerde ve toplumlarda ekonomik gücün, bilginin ve kültürün artmasına paralel olarak kozmetiklerin tüketimi artmakta; ancak sentetik ve zararlı maddelerinin yan etkilerinden dolayı bir o kadar da eleştirilmektedir. Özentiliğe kozmetikleri kullananların ve sonra bağımlılığı olanların çokluğu da bir gerçektir.

KOZMETİK TARİHİ VE İLHAM KAYNAKLARI: Kozmetik ürünlerin keşfi ilk insanlara kadar uzanır. Güzeli olmak ve güzel kalmak, dikkat çekmek, beğenilmek insanlara özgü hissi bir davranış şekli olarak bilinse de hayvanlar alemine bakıldığında bu isteklerin canlıların yaratılışından gelen bir beklenti olduğu görülmektedir. Hayvanlarda eş bulma, düşmanına/rakibine meydan okuma, grubu yönetme, liderlik gibi durumlarda çeşitli şekillerde renk değiştirdikleri, hatta dış ortamdan faydalanarak türlere özgü çekici renklerle kendilerini süsledikleri görülmektedir. Bir tavuk yavrularını korumak için tilkiye çok iri görünmeye çalışır ve arslan tavrı alır. Kurt, sürüye saldırmazdan önce sinsice gizlenir veya iri cüsseli hayvanlarla arkadaşlık eder. Bir böcek karşıt cinsiyetteki böceği kokusuyla algılar ve bulur. Bu kokulara “**feromon**” denir. Cinsiyete bağlı olarak tercih edilen kokular da değişebilmektedir. Ürünlerde yaygın olarak belirtildiği üzere ağırlıklı olarak “**for men**” dişi cinsiyetin hoşuna giden; “**for women**” de erkeklerin hoşuna giden kokuları taşır. Burada mantık karşı cinsiyeti etkilemektir. Bazı kokular ise cinsiyet ayırımı yapılmaksızın her insanın hoşuna gider. Zambak kokusu gibi. İnsanlar çevrelerini gözlemleyerek öğrendiklerini kaydedirler ve gelecek nesle aktarırlar. Çeşitli canlıları gözlemleyerek daha güzel görünmek, bakımlı olmak, amacıyla çeşitli maddelerden (kil, bitki öz ve suları, bitkisel esanslar, hayvansal ürünler vs.) çeşitli şekillerde yararlanarak, kozmetik kavramının temellerini attıkları yargısına varılabilir (1).

Bilinen en eski kozmetik ürünü Sümer kayıtlarında rastlanılan sabundur (1). Mısır firavunları farklı kokulu yağları, bal ve sütü güzelleştirmek; Romalılar papatyanın suyunu saç rengini açmak, portakal ve limonu ise cilt sağlığı için kullanmışlardır. 17. yüzyılda pudra, allık; 18. yüzyılın ikinci yarısından sonra far, ruj ön plana çıkmıştır. Amerika, Fransa, İngiltere, Almanya gibi ülkelerde kozmetik kuruluşları ortaya çıkmış ve başta güzel görünmek anlayışıyla başlayan bu davranış biçimi, günümüzde bir sektör haline almıştır (5, 6). İmparator Neron misafirlerini büyülemek için sarayda gül yastıkları ve esansları kullandırmış, başkalarının kullanımını da yasaklamıştır. Kleopatra’nın güzelliği dünyaca meşhurdur. Kullandığı bitkisel uçucu yağlar bu güzelliğin arkasındaki sihirli güçtür. Devlet adamlarının ve yöneticilerin gül bahçelerinde gezmesi, gül bahçeleri kurdurması, yağlı gülsuyu içmesi, gıdalarına koydurması sakinleştirme ve dikkat toplama amaçlıdır. Aynı zamanda hoş koku sürmektir.

Dikkatle incelenirse tüm hayvanların yaratılıştan sürmeli oldukları dikkat çekmektedir. Tüm hayvanları severiz, ama özellikle de küçük ve zararsızken severiz. Bu durum geçmişte ilk insanların pek çok şeyi hayvanları gözlemleyerek öğrendiklerini, kozmetiğin de bu düşünceyle ortaya çıkmış olabileceğini ifade etmektedir. Günümüzde yapılan özellikle göz makyajlarına bakıldığında hayvanların yaratılıştan gelen göz makyajlarıyla örtüştüğü görülmektedir. Evinizdeki

kedilere, köpeklere, Sibiry kurduna, kuşlara bakınız. En çok güzel görünen yerleri göz çevresi değil mi? Göze sürme çekmenin ilham kaynağı işte budur. Bu durum zamanla sanayi ve teknolojiye dönüşmüştür.

İnsanları özellikle bayanları kozmetiksiz düşünmek mümkün değildir. Bayanlar için kozmetik kullanımı yemek, içmek, ilaç gibi hayati bir önem kazanmış, hayatın olmazsa olmazları arasında yer almıştır. Şekil 1. de *Amazonlarda yeni keşfedilmiş bir kabile ve üyelerinin diğer insan topluluklarını bilmedikleri (7) halde süslandıkları görülmektedir*. Afrika ülkelerinde ciltte yapılan dövme, farklı traş ve saç düzeni şekilleri farkındalık oluşturmak ve dikkat çekmek amaçlı bir uygulamadır. Bu durum süslenmenin ve dikkat çekmenin canlıların genetik yapısına konulduğunun bir delilidir.

KOZMETİKLERİN SINIFLANDIRILMASI VE KULLANIM AMAÇLARI: Kozmetik ürünlerin başında; *şampuan, sabun, ıslak/kolonyalı mendil, vücut/traş losyonları, jel, göz/kaş kalemleri, süt, kremler, nemlendiriciler, deri temizleyici (tonik) ve incelticiler (peeling), pudralar, deodorantlar, parfümler, rujlar, maskaralar, rimeller, köpükler, saç boyaları, kırışıklık gidericiler, far, ruj, allık, maskeler* vs. gelmektedir (8, 9). Ağız, ayak ve ter kokusunu giderici ürünler de kozmetiklere eklenebilir. *Kolonya ve gül suyu* da bu manada koku vericiler olarak kozmetik ürünüdür. *Cilt bakım ürünleri, Kişisel bakım ürünleri, Koku verici ürünler, Makyaj ürünleri, Saç bakım ürünleri, Yağlar, Waxlar* gibi firmaların kendi ürünlerini sınıflandırdıkları da görülmektedir. Bu sayılan ürün gruplarının genel adı kozmetik olmakla birlikte vücut bakım ürünleri, deodorantlar, temizlik ürünleri, sürme malzemeleri, dudak boyaları gibi kendi içlerinde alt gruplara ayrılırken son zamanlarda adı geçen alt gruplar kendi adıyla kullanılmaya başlanmıştır.

Kozmetiğe duyulan ihtiyacın ilham kaynağı yaşantımızda gördüğümüz, ilgi duyduğumuz ya da beğendiğimiz şekilde kendimizi görmek isteğimiz durumlardan kaynaklanmaktadır. Bazı hallerde makyaj kamuflej amaçlı da kullanılmıştır. Bu durum zamanla sanayi ve teknolojiye de yansımaktadır. Mesela otomobillerin far şekilleri, büyüklükleri ve araçtaki konumları bir hayvanın taklidi olabilir. Savaşa giden askerlerin düşmana korku vermek için yırtıcı hayvanların taklidini yaptıkları bilinmektedir. Ya da yırtıcı hayvanların avlarına yaklaşırken avlarının sevdiği hayvanların taklidini yapmaları da zihinsel bir güçtür ve buna göre vaziyet almaktadır. Mahkemede gizli tanık ya da düşmanı çok olan bir kişi düşmanlarından makyaj ya da estetik ameliyatı yaptırarak kamufle olabilir. Bu durumda bazı ahlaki ve hukuki sorunlar da yaşanabilir. Biri diğerinin yerine yalancı şahit, tanık ya da sanık olabilir. Mesela, fiziki yapısı çok güzel bir bayanla evlenmek için aşırı masraf yapan bir erkek düşünelim. Morfolojisi eşine benzemeyen bir çocuğunun olmasıyla mahkemeye eşim beni aldattı iddiasıyla açtığı dava ne olur? Bayanın kocasını başka bir erkekle değil, makyajla aldattığı ortaya çıkabilir ve bayana cezai müeyyide uygulanabilir. O zaman “*ya olduğumuz gibi görünelim ya da göründüğümüz gibi olalım*”. Birilerini kandırmayalım. En güzel görüntü yaratılışımıza uygun kendimizi en iyi ifade ettiğimiz haldir. Bir atasözümüz: ***sunı karagözlülük tabi karagözlülüğe benzemez***” der. Bu kandırmanın toplum dilinde genel adı “**makyaj**”dır, aslını perdelemedir, kamuflejdir.

Diğer bilimlerde olduğu gibi kozmetiğin de ilham kaynağı tabiattır, özellikle omurgalı/memeli hayvanların davranışlarıdır. Zarardan ve zararlıdan korunmadır. Böylelikle hayatın idamesidir. Nefsi müdafaadır. Zihinsel gücün fiziksel güçle rekabetidir.

Şekil 1. Amazonda yeni keşfedilmiş bir kabile ve ilkel şartlarda yaptıkları süsler (7).

Uluslararası üretimi yapılan kozmetik ürünler genel olarak 7 grup altında toplanabilir (10):

- Uçucu Yağlar,
- Sanayide Hammadde Olarak Kullanılan Koku Veren Maddelerin Karışımları,
- Parfümler ve Tuvalet Suları,
- Güzellik-Makyaj ve Cilt Bakım Ürünleri,
- Saç Bakım Ürünleri,
- Ağız-Diş Sağlığını Korumaya Yönelik Ürünler ve
- Tıraş Ürünleri, Vücut Deodorantları, Tuvalet (temizlik) Ürünleri. Dolayısıyla kozmetiklerin farklı kesimlerden genel kabul görmüş net bir sınıflandırması yoktur.

Koku gidericilerin Avrupa’da kullanılmaya başlandığı yaygın bir kanaattir. Yazın sıcak aylarında yapılan düğünlerde gelinlerin ter kokusunu vs. kamufle etmek ve hoş kokular sürmek amaçlı olarak başladığı söylenir. Günümüzde bile Avrupa ülkelerinin çoğunda tuvaletlerde taharet için su kullanımına pek rastlanmaz. Kağıtlarla olduğu kadar temizlik yapılır ve dışarı çıkınca koku sürülür. Kimyasallarla temizlik yapıldığına ve hijyenik bir ortam sağlandığına inanılır.

Kozmetiklerin en çok kullanıldığı vücut kısımları cilt, saçlar, kirpikler, göz çevresi, dudak ve tırnaklardır. Saç ve tırnaklar vücudun ölü kısımlarıdır. Ciltte de üst kısım ölüdür. Bu kesimin kendini yenileme özelliği olmadığından bakılmazsa kötü bir görünüm verebilir. Cilde nem vermek amaçlı kullanılan bir krem içerisinde mentol grubu bileşikler katılırsa romatizma ağrılarını azalttığı için “**romatizma kremi**” adını alır. Özellikle eklem romatizması için kullanılır. Sinir sıkışmalarında kullanılan kremler de vardır. Bu ürünlerin bir kısmı tedarikçi firmalar tarafından ithal edilip pazarlanmaktadır. Traş köpükleri cildin tahriş olmasını önlerken hijyenik bir ortam oluşturmasıyla da sağlığınıza faydalı olur. Lokantalarda yemek ücretini ödediğiniz masada kolonya ve kurutulmuş karanfil tomurcuklarını görürsünüz. Bunun yerini günümüzde ağız spreyleri almıştır. Ağız spreyleri kokuyu giderirken aynı zamanda etkilediği alanı da dezenfekte eder. Saç boyaları, jöleler ve Waxlar (bitkisel katı yağlar) saç şekillendirmeye, renklendirmeye, saçın zarar gören kısımlarını tamir etmeye yarar. Öte yandan ölü kısımların vücudumuzdan uzaklaştırılmasını sağlar. Waxlar katı, jöleler sıvı haldedir. Jöle saçı sertleştirir ve zamanla döküntüye yol açar. Waxla karıştırılırsa saça parlaklık kazandırır ve saça zarar vermez. Saçına yeterli bakmayan kişi bir enfeksiyon kaynağı olabilir ve çevresine zarar verebilir. Zira saçın yapısında proteinler, keratin vs. organik maddeler bulunduğundan bazı mikroorganizmalar, böcekler ve bitler için besin kaynağı olur. Bu organizmalar saçta çoğalma ortamı bulur. Kısacası kozmetiklerin ana amacı güzel görünmenin yanı sıra sağlığınıza ve temizliğimize katkı sağlamasıdır. Kırıksıklık gidericiler ve nemlendiriciler yaşanan hücrenin eksilen sıvı miktarını uygun doza getirmektedir.

TÜRKİYE’DE KOZMETİK SEKTÖRÜ VE EKONOMİSİ: Kozmetikler temel ihtiyaç maddeleriyle mesela gıdalarla kıyaslanırsa bedelleri çok yüksektir. Hal bu ki ham maddeleri uçucu yağlardan, gıdalardan ve doğal malzemelerden oluşmaktadır. Salatalık kremini, salyangoz kremini vs. düşünelim. 85 TL’ye kadar satılan salyangoz kreminin acaba maliyeti nedir? Bu kremler tamamıyla organik olsa bile yine de bu kadar pahalı olmamalıydı. Kil bir doğal taştır, kil maskelerinin ana maddesidir. Kile eklenen uçucu yağlarla önemi artar. Ülkemizin pek çok yerinde kil yatakları vardır. Konya, Eskişehir, Burdur Gölü civarı kil yataklarında daha zengindir. Ekseriyetle bitkilerin uçucu yağ elde etmede kullanılan kısımları kabuklarıdır ve meyvelerin atılması gereken kısmıdır. Portakal ve limon yağı kabuklarından elde edilir vs. Bu bitkisel hammaddelerin parasal değeri birkaçı istisna oldukça ucuzdur. O halde kozmetikler neden bu kadar pahalı ya da neden bazı markalar ve ürünleri aşırı pahalıdır? Bir başka soru da; aynı amaçlı farklı markalara ait aynı hacim veya ağırlıktaki ürünler niçin birbiriyle mukayese edilemeyecek kadar fiyat farkı taşıyor?

Kozmetik ürünleri lüks tüketim ürünlerine girdiğinden vergileri yüksektir. Ambalajları ekseriyetle camdır ve sanat eseri gibi güzel görüntüsüyle müşteriyi celb eder. Çoğu kez kozmetik ürünlerini ambalajının güzelliğine hayran kalarak almak zorunda kalırız. Bu ürünlerin bileşimi ciddi bir ar-ge altyapısı, emek, fikir ve zaman gerektirir. Bir kısmı patentli/tescillidir, diğer üreticiler aynı bileşimde, görünümde ya da ambalajda ürünlerini satabilmek için patent/tescil sahibine bedel ödemek zorundadırlar. Pahalı ürün en kaliteli üründür mantığı toplumun zihnine kazınmıştır. Tüketici ve tüketim miktarı gün geçtikçe artmakta; pazar hacmi genişlemektedir. Sektör dünya genelinde büyük ölçüde tekelleşme eğilimindedir. Bu durum diğer kesimin pazara girişini engellemekte; rekabeti kazanmak için sermaye artırımına girmekte, reklamları, indirimleri, ikramları, pazarlama ve satış teknikleriyle rakiplerini adeta boğmaktadır. Düşünün ki, bir dünya markası belirli bir dönemde tüm ürünlerinde ya da belirli bir kısmında indirimde gidiyor ve yeni kurulan bir firmanın ürünlerinin fiyatı seviyesinde satış yapıyor. Müşteri hangi markayı tercih eder? Cevap açıktır. Ancak rekabetçi firmalar elimine olduktan sonra pazar tekelleşmiştir, bu sefer istediği fiyattan satar. En iyimser bakışla ekonomik gücü yüksek olan insanlar tanınmış markaların ürünlerini alır, ekonomik gücü zayıf olanlar yeni kurulan firmaların veya merdiven altı üretim yapanların ürünlerini kullanmak zorunda kalır. Pek çok sektörde olduğu gibi ambalaj ve kozmetik sektöründe de ucuz ve kalitesiz hint ve çin malları önemli bir yer tutar.

Türk kozmetik sektörü, Osmanlı döneminde sabun üretiminin sanayileşmesiyle gelişme göstermeye başlamıştır. 1950’li yıllara kadar eski usullerle yapılan üretim yerini makineli üretime bırakmış ve cilt ve el kremleri gibi farklı ürünler üretilmeye başlanmıştır. Sektörde Türkiye’nin çok çok önünde olan yurt dışı menşeli firmaların Türk pazarına ulaşma düşüncesiyle yaptıkları girişimler sonucunda Türkiye’de ithalat mantığı oluşturulmuş; zamanla hammadde konusunda dışa bağlı bir sektör halini alarak günümüzde de halen bu bağımlılık devam etmektedir (11). **Bitkisel çeşitlilikte bir dünya devi olan ülkemize bu karne hiç mi hiç yakışmıyor. Üniversitelerin ve ilgili akademisyenlerin bu soruya cevap vermesi gerekir. Bizler bu işi yapmaktan aciz miyiz. Medyada çoğu ilgisiz kişiler ürün pazarlamacılığı yaparak haksız rekabet ortamı oluşturmaktadır. Üniversitelerin ve akademisyenlerin yaptıkları araştırmalarla halkı aydınlatma ve topluma önder olma görevleri vardır. Bilenler susarsa cahiller ortama hakim olur. Halkımızın yanlış bilgilendirilmesine, sağlığıyla oynanmasına ve sömürülmesine daha ne kadar seyirci kalacağız. Bize verilen maaş ve kadronun amacı nedir? Susmaya ve seyretmeye devam edelim mi? Sağlık Bakanlığı yaptığı denetimlerle ve kestiği cezalarla bu problemi çözebilir mi?**

Bu gün gelinen noktada kozmetik sektörünün dünyadaki pazar payının giderek artması yerli yatırımcıları harekete geçirmiş, bunun sonunda pek çok yerli firma kurulmuştur. Türkiye ekonomisinin gelişimine paralel olarak, kozmetik sektörü de her yıl yaklaşık %10 oranında gelişim göstermektedir. Bunun yanında Türkiye’de pazarlanan kozmetik ürünlerinin sadece %10’luk kısmı yerli üretim kaynaklıdır (5, 8, 9). Sağlık Bakanlığı’nın resmi sitesinden alınan kayıtlara göre; 2014 yılı için Türkiye’de 3.250 kozmetik firması olup, 14.000 kişi istihdam edilmektedir. 46.000 yerli kozmetik ürün olmakla birlikte, yaklaşık 170.000 ürün iç pazarda tüketiciye sunulmaktadır (8-10).

Yöremizde de kozmetik yükselen bir sektördür. Isparta ilimizde yerli ve yabancı ortaklığıyla kurulan yaklaşık 35 firma vardır. Bu sektörün kabi Isparta ve göller yöresi olmalıdır. Çünkü gülcülüğün kalbidir. Lavanta ve zambak bu yörenin ürünüdür. Ancak ar-ge altyapısı yetersizdir, sektörel kümeleşme ve sinerji oluşturma zayıftır. Bu görevi yapmayı hedefleyen **GÜL VADİSİ** projesi ilgili kesim tarafından anlaşılamamıştır. Isparta ilimizin en çok bitkisel çeşitliliğinin de Aksu, Sütçüler ve Yenişarbademli ilçelerimizde yoğunlaştığını hatırlatalım. Buralarda işsiz genç nüfus bu sektörde istihdam edilemez mi? Ürünlerimizi Avrupa ve Amerika'ya satamasak bile Asya ülkeleri olan Türk devletlerine, Osmanlı mirasçısı olan komşu ülkelere (Suriye, Gürcistan, Irak, İran, Mısır, S. Arabistan vs.) satamaz mıyız? Mesela gül yağı üretiminde lider olan Isparta ilimiz ne kadar gül suyu ihraç etmektedir. Hammadde yerine mamul madde satışına geçmenin zamanı gelmedi mi? Aloe vera ile dünya kamuoyunu sarsan bir sektörde biz gül, lavanta, zambak, yasemin, sümbül gibi 100'den fazla kozmetik bitkisiyle pazara hükmedemez miyiz? Bunun yolları aranmalıdır. Ürettiğimiz zambak en çok 30 Euro'dan satın alınmakta ve genellikle temizlik ürünlerinde kullanılmaktadır. Kozmetiğin başkenti ve vitrini olarak bilinen Paristeki firmalar üreticiden 280 Euro'dan lavanta yağı almaktadırlar. Bu durumun bir izahı gerekir. Bitkilerde Islah mı gerekli, ülkeler arası politika mı, işleme tekniği mi? Şimdilik kördüğüm. Bunları açıklayamazsak çiftçimizin eline dikenler batmaya, firmalar 8-10 üründen oluşan sepetlerini 5-8 Tl. arasında satmak için rekabete devam edeceklerdir. Antalya turizmin baş şehri, 115 km. ötesindeki Isparta boşşehridir tekerlemesini hatırlayalım. Peki Isparta'ya turist gelse ne satacaksınız, yine sepeti 5 Tl.den gül ürünleri mi? Tek kelimeyle bize **yazık!!!**

Günümüzde kozmetik ürünlerden, özellikle kişisel temizlik ürünleri kapsamında üretilen ürünlerin yaklaşık %'40'ı ülke içinde tüketilmekte, geri kalan %'60'lık kısım ise ihraç edilmektedir. Ülke ekonomisi için bu durumun çok büyük bir katkısı olmamakla birlikte, üretiminin yarından fazlasını ihraç eden nadir sanayi kollarından biri halini almıştır. Gerekli yatırımların yapılması ve gereken önemin verilmesi halinde kozmetik sektörünün Türkiye'de bu günden daha ileri olabileceği söylenebilir **(11)**.

Kozmetik sektörüne yatırım yapıp ar-ge çalışmaları hızlandırılırsa önemli bir ekonomik girdi sağlanabilir. En azından dışarıya döviz çıkışı asgariye çekilebilir. Mesela, *2010 yılında Türkiye'de sektörün cirosu 7 milyar dolar olup 6 milyar doları ithal üründür.* Kırgızistan'ın dış borcu 4,5 milyar dolardır. Bu parayı ödeyemediği için Rusya'ya ekonomik açıdan bağımlı hale gelmektedir. Türkiye gibi biyolojik çeşitliliği kıta seviyesine varmış, açık hava müzesi görünümündeki bir ülke için kozmetik ürünlerinin ve gelirinin zirve yapması gerekirdi.

Türkiye, 2013 yılı kozmetik ürünlerde; Irak'a 105 milyon dolar, İran'a 44 milyon dolar, Rusya'ya 44,5 milyon dolar; Libya, Fransa, BAE, Azerbaycan, Ukrayna, Almanya ve Suudi Arabistan'a toplamda 706 milyon dolarlık ihracat yapmıştır **(10, 11)**.

Çizelge 1. 2010-2013 yıllarına ait Türkiye'nin kozmetik ürün ihracatı (12).

ÜRÜNLER	2010 (USD \$)	2011 (USD \$)	2012 (USD \$)	2013 (USD \$)
Uçucu Yağlar	17.493.000	22.176.000	24.793.000	25.154.000
Sanayide Hammadde Olarak Kullanılan Koku Veren Maddelerin Karışımları	23.567.000	27.767.000	37.194.000	50.512.000
Parfümler ve Tuvalet Suları	36.045.000	37.757.000	43.990.000	44.946.000
Güzellik-Makyaj ve Cilt Bakım Ürünleri	96.350.000	125.085.000	130.455.000	140.683.000
Saç Bakım Ürünleri	105.601.000	118.036.000	124.808.000	152.657.000
Ağız-Diş Sağlığını Korumaya Yönelik Ürünler	9.489.000	9.193.000	11.168.000	15.163.000
Tıraş Ürünleri, Vücut Deodorantlar, Tuvalet Ürünleri	203.512.000	218.699.000	248.797.000	277.225.000
TOPLAM	492.057.000	558.713.000	621.205.000	706.340.000

Çizelge 1.'in incelenmesinden Türkiye'nin en fazla ihracat yaptığı kozmetik ürünlerin tıraş ürünleri, vücut deodorantları, tuvalet ürünleri grubunda, neredeyse diğer ürünlerin toplamı kadar ihraç bedeli olduğu görülür. Tıraş ürünleri, vücut deodorantları, tuvalet ürünlerinden sonra saç bakım ürünleri Türk kozmetik sektöründe ikinci en fazla ihraç edilen ürünlerdir. Tüm ürünlerde ihraç bedelleri yıllara paralel olarak artış göstermiş, sadece 2011 yılında ağız sağlığını korumaya yönelik ürünler grubunda ufak çaplı bir gerileme gözlenmiş; ancak bu gerileme 2012 de hızla aşılarak tekrar yükselişe

geçmiştir.

Dünya kozmetik ürün ithalatı genel toplamı 106.382.831.000 \$, ihracat genel toplamı 107.781.307.000 \$'dır. *2010- 2013 dünya genelinde kozmetik ihracatına bakıldığında Türkiye 492.057. 000 \$ ile 26. ülke sırasında yer almaktadır. Türkiye'nin diğer ülkelere göre toplam ürün ihracatı 706.342.000 \$, toplam ürün ithalatı 1.141.557.000 \$'dır. Toplam ihracat-ithalat arasındaki farkın 705.200.443 \$ olduğu görülür. Bu da Türkiye'nin kozmetik ürün ithalatının, ihracatının yaklaşık iki katı olduğunu gösterir.*

Ülkemizde bugün Sağlık Bakanlığı'na kayıtlı 3.250 kozmetik firması olmakla birlikte, kayıt dışı üretim yapan çok sayıda firma da vardır. Ayrıca yaklaşık 250 milyar doların üzerinde pazar payıyla kozmetik sektörü, yerli-yabancı pek çok yatırımcının ilgisini çekmektedir. Türkiye'nin gelişmekte olan ülkeler arasında hızlı ilerleyişi, başta komşu ülkeler olmak üzere tüm diğer dünya ülkelerine karşı ılımlı siyaset anlayışı, kullanılabilir hammadde kaynakları gibi pek çok nedenden dolayı yatırımcılar ülkemize yönelmiştir. Ülkemizde bulunan ismini duyurmuş büyük kozmetik firmaları genellikle

yabancı sermayeli ya da dünyaca ünlü bir firmanın Türkiye distribütörlüğü şeklinde; tamamen yerli firmalar ise küçük ve orta ölçekli firma özelliğiyle faaliyetlerini sürdürmektedirler (13).

Önerimiz; günümüzde dünya pazar payının 250 milyar doların üzerinde olduğu kozmetik sektöründe, Türkiye'nin uluslararası düzeyde ismini duyurabilmesi ve söz sahibi olabilmesinin gereklilik ve önemi hakkında çalışmalar yapılmalıdır. Hammadde cenneti olan ülkemizin neden hammadde ithalatı yaptığı araştırılmalı, ithal ürün öncelikli firmaların yerel hammadde kullanımına teşviki sağlanmalıdır. Ülkemizde üretiminin yarısından fazlasının ihraç edildiği nadir sanayi kollarından biri olan kozmetik sektörünün, ülke ekonomisine katkı sağlayıp, hatta ekonomiye yön veren bir sanayi kolu haline gelmesi için gerekli çalışmalar yapılmalı, konuyla ilgili girişimcilik teşvik edilmelidir.

SAĞLIK AÇISINDAN KOZMETİKLERİN ÖNEMİ NEDİR? Bu ürünler sağlık ve güzellik için mi üretiliyor? Firmalar ve bakanlıklar bu ürünleri yeterince denetlemiyor mu? Kozmetikler vücut bakım ürünleri ile eş anlamlı mı? Doğrusu bu sorulara makul ve mukni cevaplar vermek zor görünüyor. Ancak akliselime göre; kozmetiklerin sağlık yönünden herhangi bir sakıncası olmaması beklenirdi. Kozmetikler denince akla başta sağlık konusu gelmeliydi. Bu nedenle denetimi Sağlık Bakanlığı Kozmetik Dairesi yapmaktadır. Modern kozmetik ürünlerinin sağlığınıza zararı var mı? Hemde çok... Bu zarar acaba işin tabiatı gereği mi? Kesinlikle hayır. Güzel görünmenin bedeli sağlığımızı riske atmak mı olmalıydı? Malesef gerçekler böyle ve acı.

- Saç spreyleri, parfümler ve pudralar solunum yoluyla,
- Rujlar ve sprej tarzında kullanılan bazı parfümler yutularak,
- Göz çevresi için kullanılan ürünler o bölgedeki ince deri ve mukoza tarafından emilerek ve
- Saç boyaları, kremler ve benzeri şekilde cilde uygulananlar da deriden emilerek vücuda girmektedir.

Deodorantlar, makyajlar, şampuanlar, jöleler, ojeler, anti-aging kremler, diş macunları, güneş yağları vb. pek çoğu kozmetik sentetik kimyasallardan üretiliyor. İşte bu kimyasallar kanser ve alerjiler başta olmak üzere pek çok hastalığa neden olabiliyor. Modern çağın vazgeçilmezi olan kozmetik kullanımına yukarıda anlatılan nedenlerle genel olarak sağlığa zararlı olmasına göz yumulduğu veya izin verildiği söylenebilir. Çünkü, kozmetikler üzerinde hem üretici hem de tüketiciler tarafından gıda ve ilaçlar kadar çok denetleme yapılmıyor/yapılamıyor. Bu denetim kusurunda teknik yetersizlikler de önemli bir etken olarak görülüyor. Ürünü üretenin kullandığı ham maddeyi bir uzman kaç türlü analizle ortaya çıkarabilir? Bu modern teknik donanım ve teknik eleman kaç ülkede, kaç kurumunda var? Denetim ve ayıplı ürünü ortaya koymak eleştiri ve şikayet kadar kolay değil. İş gerçekten zor görünüyor.

Aşağıdaki örnekleri dikkatlice okuyalım:

ABD Ulusal Meslekî Güvenlik ve Sağlık Enstitüsü'nün yaptığı bir araştırmanın sonuçlarına göre; kozmetiklerin yapısında kullanılan yaklaşık 3000 kimyevî maddeden yaklaşık 900' ünün toksiktir (zehirli). Bu maddeler zehirlenmelere, tümörlere (kanser), üreme bozukluğuna (özellikle kadınlarda), enfeksiyonlara, deri ve göz rahatsızlıklarına sebep olmaktadır. Ayrıca saç boyası kullananların bu hastalıklara yakalanma riski kullanmayanlara oranla % 70 daha fazladır. Parfümlerin içinde bulunan kimyevî maddelerin sinir sistemi bozukluğu, solunum sistemi düzensizliği ve alerjik reaksiyonlara yol açabilir (1).

Sıradan bir el kreminde **stearik asid, sorbitol, gliserin, C-12-15 alkil benzoat, sodyum borat TEA, alkol, dimetikon, phenoksi etanol, propilen glikol, quinseksraktif, tokoferil asetat, potasyum sorbat, EDTA, alantoin, metil paraben, propilparaben, butilparaben, mentol** gibi çok sayıda madde bulunur. **Aloe vera** ya da başka bir bitki özünü katılarak ürünün adı değiştiriliyor. Buradaki zararlı maddelerin özelliğini **Aloe vera** bitkisi tamamıyla ortadan kaldırır mı?

Kozmetiklerin üretiminde kanser yapıcı ve alerjik özelliği öne çıkan yüzlerce madde kullanılmaktadır. Her kimyasal maddenin bir veya daha fazla yan tesirinin olabileceği unutulmamalıdır. Şimdi, kozmetik üretiminde yaygın olarak kullanılan ve çeşitli yollarla vücudumuza girerek sağlığınıza zarar veren bazı kimyasal maddelere örnekler verelim.

Kuaför ve kozmetik uzmanlarında, uzun süreli kozmetik ürünlerinin kullanımına bağlı olarak kan ve lenf sistemlerinde miyelom, bağışıklık sistemi kanseri ve lösemi gibi kanser türlerinde artış olduğu müşahade edilmiştir. Saç boyalarının kansere sebep olduğu tespit edilmiştir. Yılda 1-4 defa saçını boyayan kadınlar hiç boyamayan kadınlara oranla % 70; 5 ve daha fazla saçını boyayan kadınlarda ise yumurtalık kanseri riski %100'e çıkmaktadır. Sürekli saç boyası kullanımı ile mesane kanseri arasında bir bağlantı tespit edilmiştir.

Kozmetik ve parfümlerde yaygın olarak kullanılan **keton ve ksilen** ihtiva eden maddeler de kansere yakınlık yapabilmektedir. Deodorantlarda kullanılan **kloral hidratın** vücuttaki yararlı bakterilerin ölmesine sebep olduğu ve ilgili bölgelerde enfeksiyonlara direnci kırdığı belirtilmektedir (14-16).

Alerjiye sebep olan maddelerin 1/3'ini kozmetikler teşkil eder. Parfümler, saç boyaları, **alfa hidroksi alkol** içeren tonik ve sıkılaştırıcılar, yüz bakım ürünleri, güneş kremleri vb. sayılabilir. Bazı koku verici maddelerin alerjik deri hastalıklarına, nefes darlığına sebep olduğunun en önemli delillerinden birisi sektörde çalışanların bu tip şikayetleridir. Böcek kovucu olarak bilinen tuvaletlere ve özellikle pisuarlara konulan kristal naftalin'in kanserojen olması sebebiyle kullanımı daha yakın tarihlerde yasaklandı. Deodorantların yapısında kullanılan **formaldehit, sülfokarbonat, petroluktum, benzoik asit ve kostik soda** gibi zehirli maddeler derinin tahrişine ve yanmalarına sebep olmaktadır. Yine deodorantlarda kullanılan **kloral hidrat** ise ter bezlerini tıkar, yapısını bozar, yağların dışarı çıkışını engelleyerek sivilce ve siyah noktaların (komedon) ortaya çıkmasına sebep olur (14-17).

İşte sentetik kozmetik ürünü kullanımıyla vücudumuza giren bazı zararlı kimyasallar:

1) 1,4 dioksan; kanserojen özelliğe sahip bu bileşik kozmetiklerin yaklaşık % 50' sinde bulunur. **2-bromo-2-nitropropane-1,3-diol (Bronopol);** alerjik reaksiyonlara ve deride iltihaplara (dermatitis) neden olabilir. **İzopropil;** çok tahriş edici bir çözücü olup cildi bakterilere, virüslere ve küflere açık hale getiriyor. Vücutta kahverengi noktaların çoğalmasına ve cildin hızlı yaşlanmasına neden oluyor. **ALES (Ammonium Laureth Sulfate), ALS (Ammonium Lauryl Sulfate), SLS (Sodium Lauryl Sulfate), SLES (Sodium Laureth Sulfate), Sodium Lauroyl Sarcosinate, Sodium Cocoyl Sarcosinate, Potassium Coco Hydrolysed Collagen, TEA (Triethanolamine)** de böyle zararlı kimyasallardandır. **İmidazolidinil üre;** ticari ismi Germall 115' dir. 10°C' nin üzerinde formaldehit adlı çok zararlı bir kimyasal salarak kansere neden olur. **Formaldehit;** kanserojendir. Alerjik, tahriş (dermatitis) edicidir. Buharı gözleri, burnu ve boğazı (mukozayı) oldukça tahriş eder. Bu maddelerin kozmetik ürünlere niçin katıldığı tam olarak bilinmemektedir. Aşağıdaki kimyasalların kullanım amaçları biraz daha açıktır.

2) Anyonik yüzey aktif maddeler: Sulfosuccinate, Disodium Dioctyl Sulfo succinate ciddi sağlık problemlerine neden olabilirler. Bu ürünler traş köpükleri, şampuanlar, vücut jelleri, ev deterjanları, araba yıkama deterjanları gibi malzemelerde kullanılıyor. Bu maddeler nitrozaminlerle kirlendiğinden kanserojen özellik kazanıyor.

3) Etoksili yüzey aktif maddeler: Kozmetiklerde geniş çaplı olarak kullanılıyor. Özellikle köpüklü malzemeler, emülgatörler ve nemlendiricilerin yapısında kullanılıyor. 1,4 dioksan bu maddelerden birisidir, ürün etiketlerinde genelde **PEG (polietilen, polietilen glikol) -eth** veya **oxynol** olarak belirtilmektedir. Suda pek çözünmez, yağda çözünür ve düşük ısıda buharlaşma özelliğindedir. Zararı anlatmakla bitmeyecek bir kimyasaldır. En önemli ham madde elde etme kaynakları atık yakma tesisleri, teknolojileri, herbisitler, fungusitlerinsektisit ve bakterisitlerdir.

4) Paraben koruyucular (metilpropil bütil etil); Mikrobiyal üremeyi inhibe ederek, raf ömrünü uzatması için katılıyor. Toksik etkileri olduğu bilinmesine rağmen pek çok kozmetik, ilaç ve gıdalarda kullanılıyor. Alerjik reaksiyonlara neden olduğunun bir göstergesi olarak ciltte döküntülere neden olur. **Toluen;** fazla miktarda yutulursa zehirlidir. Ayrıca bally, derby gibi yapıştırıcılarda da çözücü olarak kullanılır.

5) Kokular ve esanslar (Fragrance); 4000 kadar bileşeninden çoğu zehirli ve kanserojendir. *Fransa'ya gül yağı satışı ve gülcülüğü ile övünen Isparta'nın sentetik gül sularını nasıl elde ettiğini ve nerelere sattığını sorgulaması gerekir !!!*

6) FD & C Renk Pigmentleri; Sentetik renkler kömür katranından yapılıyor. Ağır metaller zengindirler, toksin yayarak cilt sensitasyonuna ve iritasyonuna neden olurlar. Kanserogendirler.

7) pH düzenleyiciler: Benzilalkonyum Klorür; cilti tahriş eder, çok zehirlidir. **BHA (Bütil Hidroksi anisol, BHT (Bütil Hidroksi toluen)** ise alerjiktir, cilt tahrişine neden olur. **İzo-tiazolinon;** gözlerde yakıcı etkiye sahiptir, hasar bırakabilir. **DEA (Di-etanolamin), MEA (Mono-etanolamin)** de benzer etkilere sahiptir. Ayrıca bu maddeler pek çok yağ asitiyle kullanılıp asitleri tuzlara (sterat) çeviriyor ve sabunun temel bileşenini oluşturuyor (**14-17**).

İnsan kozmetiklerin bu kadar zararlı kimyasallar içerdiğini görünce, gerçekten ürküyor. Bir soru akla geliyor, bu kadar zararı göze alacağımıza acaba farklı pH'lara sahip bitkileri belirleyip bu zararlı kimyasalların yerine kullanamaz mıydık? Sağlıklı makyajsız mı yaşamalıyım; güzel görünmek için genç yaşta zehirlenmeli miyim? Zehir almadan güzellikleri yaşayamaz mıyım? İşte zor karar ve püf noktası bu!

Parfüm hammaddelerinin %80'den fazlasının zararlı olup olmadığının test edilmediği ya da edilemediği bir gerçektir. Daha genel bir bakışla; kozmetik imalatında kullanılan kimyasalların ürün içerisinde ne tür bir reaksiyona girerek nelere dönüştüğü, öte yandan canlı bünyesine girdikten sonra bünyenin pH, enzim ve hormon dengesini ayrıca organların fonksiyonlarını ne şekilde etkilediği üzerine araştırmalar yok denecek kadar azdır. İlaçla ilgili ürünler kurallara gereği; yıllarda denenmektedir. Ama kozmetik ürünlerinde niçin deneme yapmıyoruz ve bu ürünler çeşitli yollardan alınmasına rağmen yan etkilerini anlamak için hayvan severliğimiz tutuyor. Öte yandan lüks firmalar hayvan denemeleri yapmadığından sitayişle bahsederek kozmetik ürünlerini pazarlamaktadırlar. Kozmetiklerden olumsuz etkilenen bir kişi tıbbi müracaat edecektir. Hekimin de bu hastalığın sebebini bilebilmesi için kozmetikler ve farklı kimyasalların in vivo ortamdaki etki mekanizmalarını bilinmesi gerekmez mi? Yüzlerce kozmetik ürünü imal eden bir firma kendi imkanlarıyla her ürününü bilimsel olarak nasıl araştırarak ve geliştirecektir? Ayrıca bu kadar zararlı kozmetik ham maddesinden birer tanesini bile deney hayvanlarında denemeye ne hayvan yeter, ne para yeter ne de ömür yeter. Hiçbir canlının ölümünü isteyemeyiz. Bir tek hayvan bile gereksiz yere öldürülmemelidir. O zaman iki seçenek var: Ya insanlarda denemeliyiz, hayvanlar yerine insanlar ölmeli ya da bu zararlı ham maddelerden kaçıp bitkisel, ekolojik ve doğal kaynaklara yönelmeliyiz. **Çözüm; doğaya döndür.** Böyle olursa ürünlerin fiyatı biraz artacak, üretim miktarı düşecek ve raf ömrü kısılacaktır.

Prensip olarak firmaların belirli bir grup ürün üzerine yoğunlaşmaları önerilir. Ürün sayısı azalırsa kalite artar. Kolonyada

meşhur markaları hatırlayalım, sadece kolonya üretirler ve mazisi çok eskilere dayanan kolonya firmalarımız vardır. Aynı şekilde Isparta'da sadece gül suyu üreten, tanınmış firmalarımız vardır. Sentetikler çıktıktan sonra bu firmalar üretimi azalttı, çünkü müşteri kalitesiz de olsa ucuzu tercih ediyor. Ama bu firmalar ürün çeşidi az olduğundan ürünlerini daha iyi geliştirme imkanına sahip oldular. Bel ki yeterince zengin olmadılar ama ticarete ve sanayiide dürüstlük timsali oldular.

Vücudumuza kozmetik kullanımıyla bu kadar zararlı kimyasal yüklemek yerine acaba kendimiz bazı ürünleri üretip kullanamaz mıyız? Üretebiliriz. Hem de masrafsız ve yan etkisiz olarak. Sigara/tütün içimiyle sararan dişleri beyazlatmak için tuz ya da yemek sodası, karbonat (Sodyum bi karbonat) kullanarak dişlerinizi fırçalayabilirsiniz. Diş eti yaralarını iyileştirmek için tuzlu su ile ağız gargarası yapabilirsiniz. Yüz kısmını kahve tozu ile yıkayabilir ya da kile kahve tozu katarak cilti besleyebilir, pirinç tozu ile ciltinizi beyazlatabilirsiniz. Ceviz kabuğu ile esmerletebilir, kök boya ya da kadife gül pudrası ile kırmızı-pembe yapabilirsiniz. Sirke, saponin (çöven kökü ekstresi) ve limon suyu ile pek çok yüzeyi temizleyebilirsiniz. Vucut formunun korunması için spor yanında asitli gıdaları azaltıp bazik gıdalara yönelirseniz, lahana suyu, kiraz sapı çayı içerseniz formunuzu korursunuz. Hele hele alıç meyvesini çok yerseniz kan akışı ve metabolizmayı hızlandırmış olursunuz. Isı kullanmadan çorapla ya da ıslak mendille saçlarınızı kıvrıcık hale sokabilirsiniz. Özellikle bayanlar saç boyası yerine geleneksel kınayı kullanabilirler. Evlere ve çevremize koku vermek için köz üzerine günlük saçabilir ve tütsü yapabilirsiniz. Aktarlarda satılan buhur da yakılarak aynı şekilde tütsü olarak verilebilir (Şekil 2). Ağız ve diş sağlığı için misvak kullanımı çok eskiden bu yana bilinmektedir. Kozmetik ürünlerde beyazlatma özelliğini artırmak için pirinç unu katılabilir. Karbonat ve yoğurtla cilt lekeleri ve siyah noktaları giderebilirsiniz. Eksiden köylüler yumurta ve yoğurdu karıştırarak şampuan yaparlardı. Papatya suyu ile saçlar yıkanarak kumrallaştırılıp temizlenmekteydi.

Şekil 2. Kozmetikte kullanılan bazı hammaddeler (Medine/ S. Arabistan Şubat 2015). 1: Buhur/ tütsü, 2: Günlük/ sıgla zamlı, 3: Kına, 4: Sürme taşı, 5: Kan taşı.

Kozmetiğin olmazsa olmazı boya ve hoş kokudur. En eski boya bitkilerinden birisi *Phytolacca americana*'dır ve tüm kısımları zehirlidir (Şekil 3). Böyle iyi kaliteli ancak zehirli olan bitkiler temizlik ürünlerine katılabilir, ama ciltte kullanılacaklarda tercih edilmemelidir. Soğan kabuğu, ceviz kabuğu, havacıya otu, çivitotu, şebboy kaliteli boya bitkilerimizdir. Aspir, sumak, gül çiçekleri, kırmızı pancar ise gıda boyaları olarak kullanılabilir, haslık derecesi düşüktür. Çocukluğumda ilkokulda okurken karatahtanın boyası eskidiğinde öğretmenimiz bozuk yumurtaları bize getirtir, yumurtanın akı ile tencerenin isini karıştırır tahtayı boyatırdı. Bu gün kozmetikte bu tür uygulamalar ürüne dönüştürüldü ve sanayileştirildi (Şekil 4). Yeni doğan bebekler tuzlu su ile yıkanır, Konya'da altına bez bağlanırken içine kil konurdu. Bu gün bunların yerini pişık kremleri vs. aldı.

Şekil 4a. Türklere ait modern bir uçucu yağ fabrikası, lavanta yağı üretimi (Kazanlık/ Bulgaristan Haziran 2014)

Şekil 3a. Çok bilinen bir boya bitkisi: *Phytolacca americana*

Şekil 4b. Kozmetik ve uçucu yağ üretiminde kullanılan araç/ gereçler (Kazanlık Gül Müzesi/ Bulgaristan Temmuz 2014)

Şekil 3b. Hoş kokulu bitkilerin hediyelik amaçlı pazara sunumu (Dubrovnik/ Hırvatistan Temmuz 2014)

Şekil 4c. Kozmetikte kullanılan uçucu yağlar (Dubrovnik/ Hırvatistan Temmuz 2014)

Sabun üretiminde koku eklemenin temizliğe bir faydası var mı? Yok. Tamamen doğal bitkisel yağlardan sabun yapabildiğimizi biliyoruz. Hatay ilimizde defne ve bittım sabunu, Siirt ilimizde Bittım sabunu, Ege ve Trakya bölgelerimizde yıllardır zeytinyağı sabunu evlerde üretilmektedir. Sabundan önceleri de atalarımız küllü suda çamaşırları kaynatır, tokucakla yıkardı. Bu geleneksel kullanımlar günümüzde geliştirilebilirdi.

Kozmetiğin temeli botanik ve kimya ilmidir. Bitkiler hammadde kaynağıdır. Kimya ilminin **Sabit Oranlar Kanunu, Katlı Oranlar Kanunu (14, 15); polar-apolarlık durumu etkilidir** (Polar: kutubu olan, apolar: kutupsuz anlamındadır). Polar bağ farklı tür atomların bir araya gelerek vektörel olarak net kuvvetin sıfırdan farklı olduğu; apolar ise sıfır olduğu kimyasal bağ türüdür. Diğer bir ifadeyle kimyasal bağ yapımında kullanılmayan elektron çifti var ise polarlık yok ve tüm elektronlar bağ yapımına katılmış ise madde apolardır. Önerimiz şudur: Kozmetik firmalarında kesinlikle ar-ge alt yapısı kurulmalıdır. Botanikçi, kimyacı, eczacı, biyokimyacı birlikte çalışmalıdır. Daha sonra ürünler denenmelidir. Bunu karşılayamayan firmalar ya da karşılayamadığı konularda üniversitelerle işbirliği yapmalıdır.

KOZMETİK ÜRÜNLER VE SERTİFİKALARI: Kozmetik ürünler, gelişen teknoloji ve bilimsel bilgilerin harmanlanmasıyla günümüzde oldukça çeşitlilik göstermekte, toplumun her kesimine hitap eden ürünler geliştirilerek, %100 tüketici memnuniyeti mantığıyla hareket edilmektedir. Ancak bu durum birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Şüphesiz en büyük problem ürün sayısı ve çeşitliliği artarken kalitenin düşmesi, en doğru ve kaliteli üretim mantığından uzak, en kolay ve en ucuz üretim mantığıyla hareket neticesinde, ürün içeriğinde kullanılan kimyasal ve sentetik maddeler sonucunda tüketici grubuna giren insanların vücutlarının zamanla kimyasal çöplüğü haline gelmesidir. Güzel olmak ve güzel görünmek amacıyla kozmetikte kullanılan adı geçen zararlı maddeler sağlığımız için belki de en önemli tehdit olacaktır (10).

Bugün dünyada hızla yaklaşan bu tehlike farkedilmiş, konuyla ilgili çeşitli önlemler alınmaya başlanmıştır. *Bu önlemlerin en önemlisi şüphesiz ki tüketici grubuna giren insanların konuyla ilgili bilinçlendirilmesi için yapılan çalışmalarla birlikte, doğal ürün geliştirme mantığının oluşturulmasıdır. Burada tüketicilerin bilinçlendirilmesi kesinlikle en önemli konudur. Çünkü üreticiler firmalarının hayatta kalabilmeleri adına, tüketicilerin istekleri doğrultusunda ürün geliştirmek zorundadır. Bir başka deyişle bilinçli tüketici kendine zararlı ürünü kullanmayacağı, buna paralel olarak ürünü almayacağı için üreticiler tüketiciye entegre ürün üretmek zorundadır (11).*

ECOCERT, NATRUE, COSMABIO, USDA, BDIH, SOIL ASSOCIATION, VEGAN SOCIETY, VEGETARIAN SOCIETY, PETA, LEAPING BUNNY, CHOOSE CRUELTY FREE uluslararası organik ürün sertifikalarından bazılarıdır.

Son olarak; gayet masumane olarak ilk insanlarla başlayan

bu yolculuk insanların paraya doyumsuzluğunun bir sonucu olarak sanayileşmenin, gelişen teknolojinin de etkisiyle, insanları güzelleştirirken yavaş yavaş öldüren biyolojik bir tehdit halini almıştır. Bu gün birçok kozmetik üreticisi, en güvenilir ve en doğal ürün prensibinden uzak; en ucuz ve en kolay ürün üretme prensibiyle konuya yaklaşmakta, bu da durumun hızla daha kötüye gitmesine neden olmaktadır. Durumun kötüye gitmesinin bir diğer sebebi de kozmetik sektöründe yaşanan bu değişime paralel olarak gelişen insan algısıdır.

Aşağıda tüketime yönelik bazı genel uyarılar ve tavsiyeler verilmiştir:

Alınan ürünün ruhsatı, imalat tarihi, son kullanma tarihi, açıldıktan sonraki ömrü iyice kontrol edilmeli. Bu tarihleri yazmayan ürünler tercih edilmemeli. İmalat tarihi yeni ve kullanım süresi kısa olan ürünler tercih edilmeli. Kozmetiğin içerdiği etken maddelere göre ürünün **raf ömrü** uzmanları tarafından belirleniyor. Kutuların üzerindeki ipucumuz; **6M, 12M, 18M, 24M, 48M** (M: Month=ay). Ay bazında yani **M** olarak simgelenmiş bu ibare, ürünü açtıktan sonra kaç ay içinde kullanacağımızı bize söylüyor. **Batch code** ise, kozmetiğin hangi gün üretildiğini bulabilmemizi sağlıyor.

Ürünün içeriğini açıkça yazanları ve içeriğinde de doğal bitki özlü olanları tercih ediniz.

Günümüzde dünyaca ünlü pek çok firma **doğaya dönüş, doğal kozmetik** adı altında ürün geliştirmiş ve geliştirmeye devam etmektedir. *Ürünün doğallığının şüphesiz en büyük kanıtı organik ürün sertifikasının olması ve ürün ambalajında sertifika logosunun varlığıdır. Ancak bazı firmalar sertifikalar için gerekli koşulu sağlamadıkları halde “doğal ürün” anlamına gelen logoları ürün ambalajlarında kullanmaktadır. Bu durumun önlenmesi için, konuyla ilgili sertifikaların bilinmesi ve “doğal ürün” ibaresi taşıyan markanın, sertifika veren kuruluşun listesinde olup olmadığı kontrol edilmelidir (8, 9).*

Şunu da unutmamak gerekir ki; **doğal demek her zaman her üründe zararsız ürün demek değildir. Ekolojik** terimi daha güvenilir ve kapsayıcıdır. Ekolojik ifadesi organik olduğu kadar bitkinin GDO'suz, organik tarımla ya da doğadan elde edildiğini, işleme ve ambalaj metotlarının da en uygun şartlarda yapıldığını ifade eder. İşte size internet sitelerinden derlenen organik ile ekolojik ürün arasındaki farkı belirten bazı örnekler: İngiltere'deki kuaför salonlarında boğa spermi saç bakımında kullanılan en önemli bakım ürünlerinden biri haline geldi. Saç bakımında kullanılan bu ürün boğa spermi ve 'katera' adlı bir bitki kökünün karışımından meydana geliyor. Meksika'da **Saç jölesi:** Goril sümüğünden üretiliyor. Kuş dışkısından elde edilen guanin ile yüz bakım kremi üretildi... Bu organik ürünleri **tercih eder misiniz?**

Helal Gıda gibi acaba helal kozmetik de var mıdır? Özellikle Müslüman kesimin kozmetikler konusundaki çekinceleri bilinmektedir. Bu nedenle satıcıdan ürünlerin **HELAL** şartlara uygun olup olmadığını anlamak için **“Helal Kozmetik Belgesini** isteyiniz.

Avrupa Birliği ülkeleri, vatandaşlarının sağlığını kozmetiklerin zararlarına karşı koruyabilmek için özellikle renklendiricileri, koruyucu maddeleri veya mor ötesi

(UV) filtreleri çok sıkı denetlenmektedir. Son yıllarda tıbbi kozmetik anlamına gelen “*kozmosetikler*” yapılmaya başlanmıştır. Artık ucuza, ayıplı çok ürün devri bitmelidir.

Sağlık Bakanlığı, piyasada bulunan güvensiz ve sorunlu Tıbbi Cihaz ve Kozmetik Ürünleri Daire Başkanlığı gözetim raporuna göre; 2013 yılı ilk yarısında en çok ayıplı ürün ABD ve Türk firmalarından gelmiştir. Bu ürünleri resmi sitesinden 6 aylık periyotlarla açıklamaktadır. İlgili siteyi sık sık ziyaret etmeniz önerilir.

Kullandığınız özellikle kremler ve maskelerin cilt tarafından emilip emilmediğine bakınız. Bir kısmı duvar boyası gibi yan yana bir arada durmaktadır. Bu ürünlerin ya zerre büyüklüğü hücre zarından geçebilecek büyüklükten daha iri olabilir. Ya da hücre zarı çekirdek zarıyla irtibatlı seçici geçirgen özellikte olduğundan canlıya zararlı olduğu fark edilen maddeler zardan geçemez yani bünyeye alınmazlar.

Kozmetik ürünlerden şampuan, duş jelleri, sabunlar vs. ele aldığımızda, günümüzde tüketiciler, çok çeşit ve sayıda üretilen bu ürünlerden, en çok köpüren ürünü tercih etmektedir. Oysa ki bu tarz ürünlerde fazla köpük oluşması ürün içeriğinde fazla kimyasal ve/veya sentetik katkı maddesi varlığından kaynaklanmaktadır. Özellikle katı sabunların ağırlığının su ile mukayesesini yapınız. Suyun özgül ağırlığı 1,00; yağların özgül ağırlığı ortalama 0.8 olduğuna göre sudan ağır gelen bir sabun yağlardan yapılmamış demektir. Bazı taşların da köpürme özelliği vardır, ama temizleme özelliği asla.

Kozmetikte kullanılan malzemelerin çoğu yaygın, kolay bulunabilir ve ucuz hammaddelerdendir. Esasen doğal kozmetik malzemeleri genel olarak hem ucuz (gül yağı gibi bazı hammaddeler istisna), hem de ürünlerinin müşterisi çok fazladır. Ülke ekonomik krize girse bile bayan kesimin kozmetikten ve güzelliğinden taviz vermeye hiçbir devletin gücü yetmez. Roma devletinin yıkılışında bayanların israfı ve güzellik ürünlerinden kısıtlamaya gitmemesi bunun tipik örneğidir. Bu durumu bir tehdit yerine yerli üretime geçerek fırsata çevirme imkanımız vardır ve bu ihtimal çok yüksektir. Kozmetik hammaddesi olan gül, lavanta, zambak melisa gibi bitkilerin üretimine teşvik artırılmalıdır.

Dünya üzerinde 500 binden fazla bitki çeşidi mevcut ve bunların sadece yüzde 20'si aktif madde yönünden araştırılmıştır. Araştırmacılar bitki içeriklerini ayrıştırıp topluyor ve kozmetik sektörü için biyolojik olarak yararlı molekülleri bulmaya çalışıyorlar. Mesela güneş ışığı deri hücrelerini yaşlandırır ve strese sebep olur. **Ticari kuruluşlar ve araştırma merkezleri biyo-aktif maddelerin ne kadar etkili olduğunu ve hangi bitkide ne kadar olduğunu öğrenmeye çalışmaktadır.** Bu kremler de derinin güneş ışığıyla D vitamini sentezlemesini engelleyecek bir perde görevi yapmaktadır. Böyle bir laboratuvar da bölümümüzde kurulmaya çalışılmaktadır.

Bitkilerde bulunan hücre koruyucu bileşenleri bulup vücudun savunma mekanizmasını güçlendirebilirsek bu maddeleri de cilt kremlerinde kullanabilir ve hücrelerin erken yaşlanmasını önleyebiliriz. Pariste geçen yıl yaptığımız gözlemlerde en pahalı ürünün anti aging kremler olduğunu gördük. 100 cc.lik bir ürün 650 Euro'ya kadar satılıyor. Bunu güneş kremleri izliyor. Ekonomik değeri yüksek olan ürünleri üretmeyi ve geliştirmeyi hedeflemeliyiz.

Satıcıdan fişinizi mutlaka alınız ve saklayınız. Zira Tüketici Hakları Hakem Heyeti'ne müracaat etmek ihtiyacı hasıl olursa ayıplı ürünü aldığınızı ispat etmeniz gerekir.

KAYNAKLAR

1. Gündoğan, N., Asman, G., 2014. Kozmetik ve Kozmetik Mikrobiyolojisine Giriş, Nobel Yayınları, 108 s., Ankara.
2. Anonim-1, Kozmetickerrahi, http://www.kozmetickerrahi.com/estetik_kozmetik.htm Erişim Tarihi: 13.12.2014.
3. Anonim-2, Türk Dil Kurumu (TDK), <http://www.tdk.gov.tr> Erişim Tarihi: 13.12.2014.
4. Anonim-3, Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu (TİTCK), Kozmetik Ürünler Tüketici Bilgilendirme Kılavuzu.
5. Anonim-4, <http://amasyasm.gov.tr/asm/dosyalar/Kozmetik.pdf> Erişim Tarihi: 13.12.2014.
6. Çomoğlu, T., 2012. Kozmetikler, Marmara Pharmaceutical Journal, 16: 1-8.
7. Anonim-5, Radikal, <http://www.radikal.com.tr> Erişim Tarihi: 13.12.2014.
8. Anonim-6, Sağlık Bakanlığı (SB), <http://www.sb.gov.tr> Erişim Tarihi: 13.12.2014.
9. Anonim-7, Sağlık Bakanlığı (SB), Kozmetik Yönetmeliği. <http://www.sb.gov.tr/TR/belge/1-472/kozmetik-yonetmeli.html> Erişim Tarihi: 22.11.2014.
10. Anonim-8, Ekonomi Bak. İhracat Genel Müdürlüğü Kimya Ürünleri ve Özel İhracat Daire Başkanlığı, Kozmetik Sektör Raporu. <http://www.ekonomi.gov.tr/portal/content/conn/UCM/path/Contribution%20Folders/web/%C4%B0hracat/Sekt%C3%B6rler/Sanayi%20ve%20Hizmetler/Kozmetik.pdf> Erişim Tarihi: 13.12.2014.
11. Anonim-9, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye Kozmetik ve Temizlik Ürünleri Sanayii Sektör Raporu. <http://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/kozmetiktemizlik042012.pdf> Erişim Tarihi: 13.12.2014.
12. Anonim-10, International Trade Center (ITC), Trade Map. Trade Statistics For International.
13. Anonim-11, Türkiye Kozmetik Firmaları Bilgileri. http://www.kurumsal.web.tr/firmalar/kozmetik_firmalari Erişim Tarihi: 13.12.2014.
14. Anonim-12, [http://www.alkalzeforhealth.net/toxicCosmeticsIngredient/List%20toxiccosmetics.html](http://www.alkalzeforhealth.net/toxicCosmeticsIngredient>List%20toxiccosmetics.html) Erişim Tarihi: 13.12.2014.
15. Anonim-13, ContactDermatitis-Cosmetics. <http://www.telemedicine.org/contact/cosmetic.htm> Erişim Tarihi: 13.12.2014.
16. Anonim-14, <http://arsivbelge.com/yaz.php?sc=1291> Erişim Tarihi: 13.12.2014.
17. Anonim-15, <http://www.ozgurwebilge.com/> Erişim Tarihi: 13.12.2014.
18. Sezgin, O., 2012. Kozmetikler ve Bakım Ürünlerindeki Kanserojen Maddeler Nelerdir? <http://www.gercekbilim.com/kozmetikler-ve-bakim-urunlerindeki-kanserojen-maddeler-nelerdir/> Erişim Tarihi: 22.4.2015.

Tüketim Toplumu ve Çevre Bilinci: Sosyolojik Bir Bakış Denemesi

Doç. Dr. Adem EFE

Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi ABD ÖÜ.; e-posta:ademefe@sdu.edu.tr.

Mücahit AYDEMİR

Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

Özet

Tüketim toplumu kavramı, kuramsal ve kavramsal olarak bazı noktalarda belirsizliğini korumakla birlikte genellikle, emek gücünün hizmetler sektörü bağlamında yoğunlaşmasını ve ürünlerin veya hizmetlerin sürekli daha fazla tüketilmesi amacıyla, iş ve iş dışı zamanın yeniden örgütlenmesinin bir sonucu olarak karşımıza çıkar. Son onlu yıllar, bazı özellikleri belirgin olarak görülebilen, tüketim toplumu, içinde yaşayanlara sürekli toplum sistem içerisinde aktif ve dolaşımda bulunmalarını, ancak "tükettikleri" ölçüde bu sistem içerisinde kalılabileceğini öğütler. Üretimde teknolojik gelişmelerin hızlanması ve yaygın bir şekilde kullanılmasıyla, doğrudan kitlelere üretim yapılır ve bu ürünlerinde kitleler tarafından tüketilir hale gelmiş ve toplumsal sistem bu döngü üzerinden yürümüştür.

Modern küresel kapitalist sistem, bu döngünün her geçen an daha da büyüyerek devam etmesini arzular. İnternet ve sosyal medya, kitle iletişimi, reklamcılık gibi yollar aracılığıyla sistem, bireylere yönelttiği tüketim motivasyonunu, kalıcı hale getirmeye ve bu yolla geleceğinin devamını sağlamaya çalışmaktadır. Tüketim toplumunun, tek bir amaç ve hayatta kalma stratejisi olarak bireylere sunduğu, "tüketme" teşviki/emri, neredeyse beraberinde hiçbir bilinçli insani tutumla birlikte olmayacak kadar, yoğun ve tekdüzedir. İhtiyaç kavramının da manipüle edilmesiyle birlikte, ihtiyaç fazlası ve israf tüketimi yoğunlaşınca, tüketim toplumu sonuçları itibarı ile üyelerine, büyük oranda çevre felaketlerine maruz kalan ve kalması beklenen bir çağı yaşatmıştır.

Bu bağlamda, bu bildiride, tüketim toplumunun temel parametreleri ve kuramsal çözümlemeleri, ardından güncel ekolojik meseleler ve çevre bilinci bağlamında bu toplumsal yapının çevresel analizi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tüketim, Tüketim Toplumu, Çevre, Çevre Bilinci, Çevre Sorunları.

Giriş

Kentlerin "cazibe merkezi", "kültür mekânları" gibi isimlerle adlandırılan alışveriş merkezlerinin birçoğunda tablo aynıdır. İndirim anonsları, hafif sesli müzikler, tanıtım stantları ve kimi zaman onlarca adet olan ve sayısı alışveriş merkezinin büyüklüğüne göre değişen 'kasa'lara doğru yönelmiş tıka basa dolu alışveriş sepetleri. Deodorant, parfüm, jöle, saç boyası, cilt bakım ürünleri, gazlı içecekler, harici diskler, kulaklıklar, losyonlar, plaj terlikleri, temizlik ürünleri, gıda maddeleri ve bunun gibi birçok meta ile liste uzar gider.

Tüketimin bu değişen doğası için, temel şikâyet aynıdır; herhangi bir ihtiyacı karşılamak amacıyla, bir alışveriş merkezine giden birey, ihtiyacı olan nesneyi aldıktan sonra ya da almadan ilgisini çeken birçok nesneyi de beraberinde satın alır. Örneğin, televizyon kumandası için pil almak için giden birey, indirimde olan mangal kömüründen ya da denemek istediği veya sadece 'satın almak' istediği tropikal meyveden ve bunun gibi birçok üründen alabilir. Bu şikâyet, bizi tüketim ediminin ihtiyaçların belirleyiciliğinden kopmasına ya da bir başka deyişle, ihtiyaçların tüketim doğrultusunda manipüle edilmesine götürür ki bu nokta tüketim toplumunun analizinin kilit noktasını oluşturur.

Tüketim aşamasında tüketicinin tamamen özgür olduğu miti, serbest piyasa kapitalizmi zemininde şekillenen kitlesel tüketim için, birey odaklı bir itici güç meydana getirmiştir. Hâlbuki tüketicinin özgürlüğü, tüketim ediminin doğrudan kendisine yönelik bir sorgulamadan çok, tüketilecek metalar arasından seçim yapma anlamını taşır. Tüketici kendisine çok sayıda seçenek sunulması durumunda ise kendisi için gerekli olanı almakla yetinmeyip "satın alma eyleminin ötesine geçen kişisel bir tavır sergiler."^[1]

Tüketime yönelik kişisel tavırların, hedonizm, haz, kimlik ve farklılık oluşturma temelinde şekillenmesi, tüketim ediminin ihtiyacı karşılama işlevinden ziyade sosyal ilişkilerde anlamlı semboller oluşturmaya, tüketimi sosyal yaşantılarımızın temeline getirmiştir. Öyle ki, "Tüketiyorum, o halde varım"^[2] söylemi, tüketim temelinde kimlik, statü ve farklılık oluşturma çabalarını çarpıcı bir şekilde ifade eder. Tüketimin bu değişen niteliğinin ve sürekli artan niceliğinin, sosyal yapılara, kültürel normlara ve içinde yaşanılan ekolojik sistem üzerine köklü ve derin etkilerinin olduğu yadsınamaz bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

1. Bir Tüketim Toplumu Yapısal Dinamikleri

Tüketmek, iktisadi mal ya da hizmetlerin, ihtiyaçlar

1 Baudrillard Jean. Nesneler sistemi. Boğaziçi Üniversitesi Yay., İstanbul; 2010, 174.

2 Odabaşı Yavuz. Tüketim kültürü. Sistem Yayıncılık, İst.; 2006, 35.

ya da istekler doğrutusunda kullanılması demektir.^[3] Bu tanımdan hareketle, tarih boyunca tüm insanların, tüm toplum ve toplulukların tükettiğini ve tüketmeden canlı hayatının devam edemeyeceğini görmek zor olmayacaktır. Ancak sosyolojik açıdan bir toplumsal yapının “tüketim toplumu” şeklinde adlandırılması, tüketim ediminin, yapının tüm bileşenleri ile olan ilişkilerinin yoğunluklarına bağlıdır. Bauman’a göre “bizimkisinin bir “tüketim toplumu” olması atalarımızın toplumunun, insanoğlunun ezelden beri ürettiği ve var olduğu sürece üreteceği gerçeğine rağmen, “üretim toplumu” ismini hak etmesine benzer derin ve temel bir anlamı” taşır.^[4]

Modern tüketim olgusunu sebebini açıklayan tek kuramsal çerçeve kapitalizmdir.^[5] Dolayısıyla, geline noktanın analizini yapmak için, genel anlamda tarihsel süreç içerisinde toplumların iktisadi temelde yaşadıkları dönüşümleri ve özelde kapitalizmin evrelerinin sosyolojik bir okumasını yapmak gerekir.

Bir fenomen olarak kapitalizm, tarihten, ekonomiye, iktisattan sosyoloji ve felsefeye kadar birçok bilimsel disiplinin konusu olmuştur. Genel bir perspektiften bakılacak olursa, modern küresel kapitalizmin gelişmesindeki en önemli dönemeçlerden bir tanesini; üretim sürecinin rasyonelleş(tiril)mesi oluşturur.

Bu bağlamda, 1880’li yıllardan itibaren geleneksel toplumsal yapının üretim sürecini karakterize eden, el emeği ya da tezgâh üretimi, yerini, bilimsel/rasyonel bir şekilde işleyen, seri bant üretimine bırakmıştır. Fordist üretim metodu olarak da bilinen bu yeni rasyonelleşmiş üretim şekline göre, işçiler fabrikalarda sürekli devam eden bir montaj bandının etrafından belirli basit görevleri yerine getirmek için kullanılırlar. Fordist üretim şekli, geleneksel dağınık üretime göre çok daha hızlı ve verimlidir.^[6]

Üretim artık kitleler için yapılır ve kitleler de üretim de çalışır hale gelmiştir. Modern kapitalizmin bu ilk döneminin, iş yaşamına dönük en belirgin mottosu; “çalışmazsan mahvolsun”dur.^[7] Bu şekilde üretim, sermayenin belirli merkezlerde yoğunlaşmasını ve güçlenmesini sağladığı gibi kapitalizmin emek, sermaye ve devlet eksenine örgütlenmesini sağlamıştır.

Fordist üretim metodu tüketim toplumunun ilk işaretidir. Basit bir ifadeyle; sürekli, kesintisiz seri üretim, çok sayıda ‘tüketilip yerine yenisinin edinilmesi gereken’ metalar üretir. Ancak “üretim toplumundan”, “tüketim toplumuna” nihai anlamda geçiş ise; son yıllarda yaşanan daha kapsamlı bir ‘dönüşümle’ mümkün olacaktır.

3 Demir Ömer, Acar Mustafa. Sosyal bilimler sözlüğü. Vadi Yay. Ankara; 1997, 224.

4 Bauman Zygmunt. Çalışma tüketicilik ve yeni yoksullar. Sarmal Yayınevi, İstanbul; 1999, 40.

5 Bocock Robert. Tüketim, Dost Kitabevi, Çev: İrem Kutluk. Ankara; 2005, 40.

6 Ritzer George. Toplumun mcdonaldlaştırılması. Ayrıntı Yay., İstanbul; 2011, 57.

7 Bauman. Çalışma tüketicilik ve yeni yoksullar, 22.

“Post-fordist, post-endüstriyel, sanayi sonrası, geç modern, post-modern” gibi, sosyologlarca farklı isimlendirilen bu dönüşümün, ilk görünümüleri 1970’li yıllardan itibaren kapitalist üretim metodundaki değişmelerde görülür. Fordist seri imalat sisteminde görülen; sayısız işçinin bir üretim bandında çalışmasına, artık gerek yoktur; otomasyon teknolojisinin gelişimi gibi sebeplerden dolayı, seri üretim sistemi artık kitlesel emeğe ihtiyaç duymamaktadır.^[8] Bu bağlamda, artık kitleler üretim için değil, tüketim için motive edilirler. Bauman, bu dönüşümü, “çalışmanın etiğinden, tüketimin estetiğine geçiş” olarak adlandırır.^[9]

Bir toplumsal yaşantı içerisinde tüketimin yeri gündelik hayattır.^[10] Gündelik yaşantıda oluşan/ oluşturulan yeni ihtiyaçlar, edinilmesi gereken yeni hazlar, bireyleri tüketime sevk eder. Bu bağlamda, modern toplumda ihtiyaçların kapitalist üretim sürecinin talepleri sonucunda, ‘manipülasyona’ uğradığı tezini öne süren, Lodziak’a göre, “ihtiyaçların tüm manipülasyonunun temeli, bireylerin kendi yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamak için gerek duydukları kaynakların kapitalist sistem tarafından denetlenmesine” dayanır.^[11] Tüketim toplumu da, manipüle edilen bu ihtiyaçların, kullanım değerinin yerine dolaşım değerinin egemen olduğu sistemdir. Bu bağlamda, tüketim toplumu; “üretimin ihtiyaçlara göre değil pazarlanabilme imkânlarına göre ayarlandığı, reklam, moda gibi araçlarla tüketimin teşvik edildiği toplum yapısına”^[12] şeklinde tanımlanır.

Tüketim toplumunun, tüketme edimine temel dayanakları, ‘haz ve mutluluktur’. Tüketim, modern toplumsal yapının tüm karmaşıklıklarına, hayal kırıklıklarına rağmen tek mutluluk dayanağı olarak sunulur. Mutsuz, kendini kötü hisseden bireyler, tüketmeli, alışveriş yapmalı ve böylece mutluluğu yakalamalıdır.^[13]

Aslında tüketilen semboller ve vaat edilen heyecanlardır. Dolayısıyla, tüketim klasik anlamından çıkarak, bir oyun haline gelir ve tüketim oyunu, “ele geçirme, mülk edinme hırsı ya da maddi, somut anlamda servet biriktirme değil, yeni bir şeyin ve

8 Bauman’ın aktardığı şu istatistikler durumu kanıtlar niteliktedir: “...endüstriyel verimlilik senede ortalama % 2.5 artarken, 1970 ile 1994 arasındaki sanayi sektöründe çalışan insanların oranı, %30’dan %20’ye, ABD’de %28’den %16’ya düştü.” Bauman. Çalışma tüketicilik ve yeni yoksullar, 41.

9 Bauman. Çalışma tüketicilik ve yeni yoksullar, 39.

10 audrillard Jean. Tüketim toplumu. Ayrıntı Yay., Çev: Hazal Deliçaylı, Ferda Keskin, İstanbul; 2008, 28.

11 Lodziak Conrad. İhtiyaçların manipülasyonu kapitalizm ve kültür. Çitlembik Yayınları, Çev: Berna Kurt, İstanbul; 2003, 60-63.

12 Demir ve Acar. 224.

13 John Carroll, şöyle der: “ Bu toplumun şiarı şudur: “Kendini kötü hissediyorsan ye! Tüketicinin tepkisi melankoliktir; sıkıntısının, kendini boş, soğuk, yavan(sıcak, zengin ve canlı şeylerle boğazına kadar dolmak ihtiyacında) hissetmek biçiminde ortaya çıktığını düşünür. ...Tüketicilik, demek ki, takatsizlik ve uykusuzluk gibi bir-biriyle çarpışan ikiz semptomlarıyla, depresyon psikopatolojisinin toplumsal benzeridir.” Aktaran, Bauman Zygmunt. Küreselleşme. Ayrıntı Yay., Çev: Abdullah Yılmaz, İstanbul; 2012, 86.

önceden bilinmeyen bir duygunun verdiği heyecan aşkına oynanır. Tüketiciler her şeyden önce, heyecan derleyicileridir; onlar, şeylerin ancak tali ve ikincil anlamda koleksiyoncularıdır.”^[14] Bu bağlamda, tüketim, önceden vaat edilen heyecan ve hazlar temelinde, deneme, unutmaya yeniden deneme temelinde bir döngüye girer.

Bir tüketim toplumunda, kitle iletişim araçları, reklamlar, alışveriş merkezleri, billboardlar, TV programları, tüketim kültürünü aşılacak amacıyla vardır.^[15] Bir şampuan markasının, çok sayıda satılması, bireylerin saçları o şampuanla yıkama ihtiyacının artmasında değil, şampuan'ın reklamının, sunumun nasıl yapıldığına, daha açık bir söylemle; “bir gösterge olarak şampuanın ne derece kodlandığına” bağlıdır.

Tüketim toplumunda metaların kodlanması; kitle iletişim araçlarından sosyal ilişkilere kadar yoğun ilişkiler ağı çerçevesinde gerçekleşir. Seri üretim bandının işçilere dikte ettiği “devamlı, sürekli üretim” mottosu gibi, tüketim toplumu da üyelerini “devamlı, sürekli tüketme” şeklinde güdüler. Bauman, bu durumu şöyle açıklar:

“Tüketim kapasitelerini yükseltmek için tüketicilere asla rahat verilmemelidir. Sürekli heyecan ve asla sönmeyen coşkunluk halinde kalmaları için devamlı olarak cezp edici yeni isteklere maruz bırakılmaları, aslında bir memnuniyetsizlik ve güvensizlik halinde kalmaları gerekir. Dikkatlerini vermelerini buyuran çekici tuzaklar onlara memnuniyetsizlikten kurtulma yolunu gösterirken bu güvensizliği desteklemek zorundadır. “Hepsini gördüğünü mü zannediyorsun? Henüz hiçbir şey görmedin!”^[16]

Teknoloji araçlarının piyasası ve tüketimi, bu sözleri doğrular niteliktedir. Akıllı telefonlar, ipodlar, tablet bilgisayarlar, laptoplar, gps cihazları ve birçok ürün teknoloji marketlerde tüketici için heyecanı aktif ve devamlı tutar. Piyasa sunulmasından aylar önce, reklamlarda yerlerini bulan akıllı telefonların tüketici ile buluşacakları günün gecesinden sıraya giren ve izdiham yaşayanlar haber bültenlerine konu olur. Böylelikle bireylerin tüketim güdüsünün, diğer birçok insani güdülerinin önüne geçtiği görülür. Ancak bir tüketim toplumunun üyesi için, bahsi geçen akıllı telefona ‘sahip olmak’ bir kilit noktası ve bir eşik değildir. Asıl tüketim, satın almadan sonra başlar; satın alınan ürünün 3 ay sonra yeni bir yazılımı, 6 ay sonra üst versiyonu çıkacaktır ve her yeni ‘tüketim ritüelinde’ aynı manzaralar yaşanacaktır.

Dolayısıyla, bir tüketim nesnesi tüketildikten sonra, onun daha üst ya da farklı bir versiyonu tüketim piyasasına sunulur; tüketici bu metayı da tüketir; ardından bir başkası ve bir başkası daha piyasaya çıkar.

14 Bauman Zygmunt. Küreselleşme. Ayrıntı Yay., Çev: Abdullah Yılmaz, İstanbul; 2012, 87.

15 Bocock. 98.

16 Bauman. Çalışma tüketicilik ve yeni yoksullar, 43.

Bir tüketim toplumunun tüketicisi, bu devridaimin hızını gücü yettiği sürece takip etmelidir. Tüketim takibine yönelik, pragmatik ya da rasyonel söylemler bu hızı engellememelidir. Yeni çıkan, her nesneyi, her hizmeti, her hazzı tüketebilmek, tüketim toplumunun seçkinlik göstergesidir; çünkü Bauman’ın deyişiyle; “Homo Consumens yaşamında, başarıyı ölçen şey, satın alınanların hacmi değil, devir hızıdır”.^[17] Dolayısıyla, klasik tüketimde “dayanıklı” tüketim mallarının tercih edilmesi ve bu yolla faydayı maksimize etme eğilimi, tüketim toplumunun tüketim kültürü için geçersizdir. Aksine, tüketim toplumunda, en son çıkan, en güncel bir meta ya da hizmet satın almış olmak, onu çok uzun süre kullanabilmekten daha önemlidir.^[18]

Tüketim kültürünün öğrenilmesinde ve yayılmasında en önemli etkenler, pazarlama ve reklamcılık stratejileri aracılığıyla kurgulanan mesaj ağlarıdır. Pazarlama ve reklamların temel amacı; ticari malı ya da hizmeti, bireylerin tüketmesini sağlamaktır. Bu amaç için kullanılan stratejiler, kapitalizmin yaşadığı/yaşattığı “büyük dönüşümle”^[19] dikkate değer bir gelişme göstermiştir. Bu bağlamda, Miller’e göre; bir pazarlama çağında yaşıyoruz ancak “balıkların içinde yaşadıkları denizden bihaber olmaları gibi bizde pazarlama çağının farkında değiliz.”^[20]

‘Pazarlama çağında’, söylem ve imajın önemi büyüktür. Meta, bir dizi mesaj ve semboller ile kodlanır. Kolalar, patates cipsleri, donmuş gıdalar, elektronik cihazlar vb bütün tüketim metaları aynı yöntemle farklı semboller yüklenmişlerdir. Susuzluğa karşı ferahlık ve esinlik sunan bir bardak kola, lezzet yığınları cipsler, ünlü futbolcuların kullandığı şampuanlar vs bu şekilde kodlanan metalar, tüketici zihninde; belirlenen semboller ağına katılmak için çağıran araçlardır. Tüketildiği takdirde, bahsi geçen semboller, tüketicilere farklılığı sunacaklardır. Çünkü tüketim toplumunda tüketim; “bir dizi özerk etken sonucunda yerleşmiş olan farklılıkları ifade etmeye değil, sosyal gruplar arasında farklılıklar oluşturmaya yarayan bir toplumsal ve kültürel uygulamalar dizisidir.”^[21]

Bu şekilde bir tüketim kültürünün belki de en önemli özelliği; bireyselleşme ve bencilliktir. Bir tüketim toplumunda, tüketim nesneleri, işbirliği ve paylaşımı ortadan kaldıracak derecede bireyselleştirici ve yalnızlaştırıcıdır. Tüketen insan ise; “yeniden yalnız hale gelir, kendi köşesine çekilir, olsa olsa sürü halinde yaşar (aile içinde televizyon, stadyum ya da sinema seyircisi

17 Bauman Zygmunt. Akışkan aşk. Versus Yay., Çev: Işık Ergüden, İstanbul; 2012, 77.

18 Sennet Richard. Zanaatkar. Ayrıntı Yay., Çev: Melih Pekdemir, İstanbul; 2009, 147.

19 Post-Fordist ve Post-Endüstriyel dönüşüm için, bkz: Bozkurt Veyzel. Endüstriyel & post-endüstriyel dönüşüm. Ekin Basım Yayın, Bursa; 2012. Ayrıca, Kumar Krishan. Sanayi sonrası toplumdan post-modern topluma çağdaş dünyanın yeni kuramları. Dost Kitabevi, Ankara; 1995.

20 Miller Geoffrey. Tüketicinin evrimi. Alfa Yay., Çev: Gülçin Vardar, İstanbul; 2012, 52.

21 Bocock, 71.

vb).^[22] Tek kişilik ve porsiyonluk yemekler, 'kişisel' bakım ürünleri, ipod ve kişisel müzik çalarlar vs... Hepsinin tek ortak noktası; tüketim toplumunun bireye özel ve bireyselleştirici ürünleri olmalarıdır. Kalabalık caddeler içinde kulaklıktan gelen ses sadece o 'tüketici' içindir. ^[23] Bu şekilde, tüketimin kültürünün görkemli, gösteriş amaçlı, savurgan, bencil doğası, bireyleri bir tür zihinsel hastalığa, "narsistik kişilik bozukluğuna" götürdüğü şeklinde analizler yapılmaktadır.^[24]

Tüketim ürünlerinin bir diğer özelliği –ki doğal çevre açısından önemli bir dizi sorunlara kaynak olan tüketim ürünlerinin 'anında tek kullanımlık ve kullan at' olmalarıdır. Tüketimin anında olması ve tükettikten sonra 'eskimesi' ve yenisinin alınması veya yeni bir hazzın deneyimlenmesi gerekmektedir. Tüketime dayalı ekonominin bu 'anında' doyum mantığına göre; tüketilecek mallar uzun hazırlık çalışmaları gerektirmeden, hemen tüketilmeli anında haz alınmalı, ancak hiçbir zaman ihtiyaç tamamen doyurulmuş/ giderilmiş olarak görülmemelidir.

Tüketim toplumu, bireylerde bulunan zaman algısını da değiştirmiştir. Bir toplumsal kurum olarak boş zaman, kapitalizmin nihai tüketim içerimleriyle, bir tür 'tüketim çılgınlığı' zamanını almıştır. Bayramlar, hafta sonları, yaz tatilleri ya da her boş vakit, tüketici bireylerin yeni nesneleri, yeni hizmetleri tüketmeleri için dizayn edilmiştir. Nihayetinde boş zamanlar, tüketebilenler için; "tüketilip bitirilmesi gereken bir tür potlaç"^[25] zamanları haline gelmiştir.

2. Tüketim Toplumu ve Artıkları ve Doğal Çevre

Ekolojik riskler ve çevreye verilen tahribatlar, kapitalist tüketim metodunun, üretimden depolamaya, tüketime ve çöpe göndermeye kadar birçok aşamasında görülür. Kabaca nesnelerin üretim süreci olarak niteleyebileceğimiz sanayileşme olgusu, son yıllarda doğaya verilen tahribatların en fazla olduğu başlıktır. Öncelikle, hızla sanayi kuruluşlarının, tarım topraklarının alanlarını giderek daralttığı görülür. Ardından kurulan sanayi bölgelerinde, üretim aşaması ve sonrasında 'dışarıya' salınan fabrika atıkları, sanayileşen kentsel alanlarda toprağın, suyun ve havanın kalitesini azaltmıştır.

Günümüzde özellikle sanayi bölgelerinde had safhaya ulaşan hava kirliliği, tüm canlı organizmalar için zararlıdır. Genel olarak, gübre sanayi, çimento sanayi, demir-çelik sanayi, petro-kimya sanayine yönelik kuruluşların, hava kirliliğine sebebiyet verdikleri

bilinmektedir. Ayrıca artan düzensiz kentleşmeler sonucu, binalarda ısıtma sistemleri için kullanılan farklı yakıtlar ve baca dumanları, artan taşıt sayısına bağlı olarak havaya salınan egsoz gazları ve parfüm, deodorant gibi kozmetik ürünlerin havaya salınımı, özellikle gelişmiş kentlerde, hava kalitesini düşürmüş, insan sağlığını doğrudan etkiler hale getirmiştir.^[26] Özellikle gelişmiş ve endüstrileşmiş ülkelerdeki yakıt tüketimi ve genel anlamda tüketime bağlı olarak havanın kalitesinin düştüğü gibi, birçok farklı ekolojik riski beraberinde getirmiştir.

Bu bağlamda, endüstrileşmiş ülkelerde yakılan yakıtlar, asit yağmurlarına neden sülfür ve azot oksitlerin yaklaşık dörtte birini açığa çıkartır. Ayrıca, endüstrileşmiş ülkelerde bulunan askeri tesisler, dünyadaki nükleer savaş başlıklarının % 99'undan fazlasını, atom santralleri ise dünyadaki radyoaktif atıkların %96'sından fazlasını üretmiştir. Bu ülkelerde, havalandırma cihazları, aerosol spreylere ve fabrikalardan çıkan atıklar, ozon tabakasını zarar veren zehirli gazların yaklaşık % 90'nının çıkmasına sebebiyet vermiştir.^[27]

Çevre kirliliğine ve çevresel felaketlere sebep olarak gösterilen ve en fazla kullanılan göstergelerden biri demografik yapıdaki değişikliklerdir. Dünya genelinde nüfusun hızlı artışının, öncelikle doğal kaynakların paylaşımındaki payı düşürdüğü ve çevredeki diğer kirlilik ve risklere de temel oluşturduğu ifade edilir.^[28] Ancak bu yorum hakkında ciddi endişeler bulunmaktadır. Öncelikle, aşırı tüketimden kaynaklanan doğa kirlilikleri ve risk faktörlerinde kastedilen, tüketen nüfusun niceliğinden çok niteliğidir. Bu bağlamda, tüketim toplumunun kültürünün, her bir tüketen bireye, bir kişilik değil; iki, üç hatta onlarca kişilik tüketebilme potansiyeli verdiği söylenebilir. Bu açıdan, Bookchin'e göre, çevresel bunalımların, sadece dünya genelindeki nüfus artışlarına bağlanması; "nüfus artışı denen bir sonucu nedene dönüştüren sinsi ve huzur bozucu bir tez"dir.^[29]

Dolayısıyla, tüketim toplumu bağlamında çevresel risk faktörleri analiz edildiğinde, nüfusun yani toplumsal yapının nicelik büyüklüğü bizlere sağlıklı bir analiz sunamaz. Ancak demografik yapının niteliksel özellikleri, kültürel kodları, tüketim alışkanlıkları, yapısal dinamikleri, doğal çevre ve tüketim olgusunu açıklayabilir. Örneğin bu noktada, tüketim kültürünü yaşayan bireylerin sayısının niceliksel olarak süratle arttığı ifade edilir.

Küreselleşme süreci ile birlikte, tüketim toplumu, kültürel, ahlaki ve sosyal normlarını da tüm yerküreye yayma eğilimindedir. İronik olan; böyle bir amaç için

26 Görmez Kemal. Çevre sorunları. Nobel Yay., İst. ; 2007, 40-1.

27 Durning Alan. Ne kadar yeterli ? tüketim toplumu ve dünyanın geleceği. Çev: Sinem Çağlayan, Tübitak-Tema Vakfı Yay., İstanbul; 1998, 23.

28 Görmez, 12.

29 Bookchin Murray. Ekolojik bir topluma doğru. Ayrıntı Yay., Çev: Abdullah Yılmaz, İstanbul; 1996, 41-2.

22 Baudrillard, 2008, 101.

23 Miller, İpod'lar hakkında şu analizi yapar: "Onlar (ipodlar), kişiye özel medya dünyasını sunan zevk-dağıtım sistemleri. İpodlar'lar kullanıcılarına, etraflarındaki önemsiz karakterlerin rahatsız edici seslerini kendi film müzikleriyle bastırarak, kendi macera ve aşk dolu destanlarının başkahramanı olmalarına olanak sağlıyor ve böylece narsistik gelişimi destekliyor (Etraftaki önemsiz karakterlerin Earpollution D33 Earbuds'tan çıkan bas sesine tahammül etmek zorunda olmalarıyla tabii ki ilgilenmiyorlar." Miller, 69.

24 Bkz: Miller, 61-70.

25 Baudrillard, 2008, 203.

çalışmak, gelişmeler kat etmek, ülkeler ve ekonomik sistemler için oldukça faydalı bir uğraştır. Ancak Durning'ın ifadesiyle; "...bu yaşam tarzını herkese yaymak, yalnızca biyolojik çevrenin yıkımını hızlandırmak olacaktır; çevre içimizden Amerikalı tüketiciler gibi yaşayan 1,1 milyar kişiyi kaldıramıyor, kaldı ki bu şekilde yaşayan 5,5 milyar kişiyi ya da gelecekte en az 8 milyar olacak dünya nüfusunu kaldırsın."^[30]

Doğada varolan kaynakların insanların tüketim ihtiyacını gidermesi amacıyla, 'tüketilmesinin' doğal denge için, ciddi sorunlar doğuracağı açıktır. Su ve hava gibi insan yaşamının temel ihtiyaç maddelerinin kirletilmesinin yanında, toprakta bulunan alüminyum, demir, bor, demir gibi madenlerin de tüketimi hızlanmıştır.

Tüketime yönelik yeni ihtiyaçlar doğrultusunda, toprağın doğal dokusunun tahrip edilmesinin, ormanlar ve doğal yeşil alanların daha rasyonel ve hızlı üretim yapmak amacıyla tarım yapmaya açılması da toprak da ciddi tahribatlara yol açar. Bu bağlamda, iklim değişikliğine sebep olan sera gazlarının, salınımının %25'inin sadece gelişmekte olan ülkelerde araziye yapılan baskıdan kaynaklandığı belirtilir.^[31]

Tüketim toplumunun doğaya verdiği, doğrudan tahribatı, tüketimin atıkları oluşturur. Bauman, "tüketim ürünleri caziptir atıklar ise iticidir, arzusunun gerçekleşmesinin hemen ardından atıklar ıskartaya çıkartılır"^[32] der. Tüketimin bireyselci, anında tüketilen, hazza dayalı ve saplantılı zemini, bir tüketim eylemi sonrasında geride, bir yığın 'çöp' bırakır, sonra bir yığın daha ve bir yığın daha. Nihayetinde, tüketimin dayalı ekonomi ile güçlenen uygarlık, bir "çöp sepeti uygarlığına"^[33] dönüşür.

Fast-food olarak bilinen yeni gıda kültürü ürünlerinin atıkları, kozmetik atıkları, çeşitli gıda ambalajları, elbise ve deri atıkları ve daha binlerce çeşit artık, tüketim toplumunun kentlerinde devasa çöplükler oluşturur. Doğada çözünmesi oldukça zor olan ve genel plastik ve türevi maddelerden üretilen bu ambalaj atıklarının tüketimi, her geçen gün artmaktadır. Bu bağlamda sadece Amerikalıların yılda 84 milyar adet plastik poşet kullandığı, dünya genelinde ise bu rakamın 500 milyon ila 1 trilyon arasında olduğu tahmin edilir.^[34]

Tüketim toplumunun yükselişi, plastik ambalaj kullanımının yükselişine sebep olur ve bu iki olgu doğru orantılı bir şekilde ilerler. Bu bağlamda, Birleşmiş Çevre Programı'nın (UNEP), 2013 yılı verilerine bakıldığında; plastik ürünlerin üretiminin, 1970'li yılların sonlarına doğru, Avrupa'da 20 milyon ton ve dünya genelinde 50 milyon ton olduğu görülür. Ancak 2011 yılına gelindiği plastik ürünler, Avrupa'da 58 milyon tona, dünya

genelinde ise, tam 280 milyon tona ulaşmıştır. Yine BM verilerine göre; Kuzey Amerika'da, bir yılda kişi başına 100 kg plastik materyal düşmekte; bu oranın 2015 yılında 140 kilografa çıkacağı tahmin edilir.^[35]

3. Sonuç ve Öneriler

Frankfurt Okulu temsilcilerinden Max Horkheimer, "insanın doğayı boyunduruk altına alma çabalarının tarihi, insanın insanı boyunduruk altına almasının da tarihidir" der.^[36] Toplamların oluşumlarından itibaren, doğayı kendi amaç ve ihtiyaçları doğrultusunda kullandıkları açıktır. Ancak son dönemde tüketim toplumu şeklinde kavramsallaştırılan yapının üretim-tüketim kültürüne, doğanın hor kullanılması da eklendiğinde, doğayı kendini yenileme hızından daha fazla bir hızda tükettiğimiz gerçeğine ulaşırız.^[37]

Teknolojik gelişmeler, kent ve çevreye odaklanan yatırım ve planlamalar geçmişe göre nispeten artış gösterse bile, bu durum doğaya verilen tahribatın çok az bir miktarını karşılar. Aslında bu tip kentsel alanlarda doğal dokuyu canlandırmak adına, yapılan yapay doğal mekânlar, tüketim toplumu sakinlerine, ölüme mahkûm edilmiş bir ekolojik sistemin yeniden çevrimini ifade eder.^[38]

Önemli olan bir diğer nokta, günümüzde oluşan ekolojik risklerin kaynağının tarihsel sürecine bakıldığında, dünya tarihi için çok kısa bir sürede, bu kadar tahribatın meydana geldiği görülür. Dünyanın var olduğu andan itibaren, ekoloji bağlamında tarihsel sürecine bakıldığında, gezegenimize onun üzerinde binlerce yıldır yaşayan nesillerin verdiği zararlardan daha fazlasını, son kuşak/tüketim kuşağının verdiği görülür.^[39]

Bu bağlamda gelinen noktanın analizini yapmak, içinde yaşadığımız ortam için fikir sahibi olmak kadar, gelecekte yeni nesiller hakkında karamsar sorular sormayı da gerektirir. Tüketim toplumunun, doğayı insanları kendine birer nesne haline bu yapısal dinamikleri, gelecek nesillerin maddi ve manevi anlamda sağlıklı bir ömür sürmelerini engeller.

Bir Homo Consumens'in (Tüketici birey), bu şekilde bir tüketim çılgınlığına dayanan vazgeçmeye hazır olması bir yana, çoğu zaman tüketimi hafifletecek uygulamalar için küçük zahmetler yapmaya bile razı olmayacağı öngörülmektedir.^[40] Ancak başta ekolojik riskler olmak üzere sürekli tüketimden kaynaklanan toplumsal tehdit ve tehlike durumlarından bireyler, kurumlar, sivil toplum kuruluşları bazında alınacak tedbirler vardır.

Öncelikle, tüketimin bireylerin zihinlerindeki anlam

35 United Nations Environment Programme. Year book emerging issues in our global environment. Keny 2013, 56-7.

36 Horkheimer Max. Akıl tutulması. Metis Yay., Çev: Orhan Koçak, İstanbul; 1998, 128.

37 Kadioğlu, 50.

38 Baudrillard, 2008, 124.

39 Bookchin, 40.

40 Bauman Zygmunt. Yaşam sanatı. Versus Yay., İstanbul; 2008, 66.

30 Durning, 9.

31 Mikdat Kadioğlu, Yedig Serhan. 99 sayfada küresel iklim değişikliği. Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul; 2007, 42.

32 Bauman. Akışkan aşk, 25.

33 Baudrillard, 2008, 40.

34 Kadioğlu, 91.

haritalarında, değişken bir konumu olduğu bilinmelidir. Tüketim kimi zaman, gölgelenen ya da manipüle edilen ihtiyaçlar doğrultusunda kimi zaman ise narsist ve hedonist eğilimlere bağlı olarak bireysel hazzı tatmin etme şeklinde karşımıza çıkar. Ne şekilde olursa olsun, ekolojik risklerin, doğal kaynak kalitelerinin bozulmasında, yoğun tüketim en önemli etmen olarak karşımıza çıkar. Bu anlamda öncelikle, tüketici bireylerin ve potansiyel olarak tüketici olarak bireylerin, tüketim ve çevre okuryazarlığı noktasında eğitilmeleri gereklidir. Bu bağlamda, Goleman'ın "radikal şeffaflık" dediği yönleme göre, tüketim esnasında bireylere, satın alacakları ürünlerin çevresel sonuçlarını (ambalajının hangi maddeden oluştuğunu, doğada ne kadar süre kaldığını) gösteren bir sistem oluşturulmalıdır. Bu sisteme göre, bir deodorant satın alacak tüketicinin bu deodorantın ekolojik özelliklerini bilmesi, tüketiciye daha rasyonel ve daha ekolojik bir tüketim yapmasını sağlar.^[41]

Bireysel olarak, daha fazla, daha güncel ve en son çıkan ticari ürünlere sahip olmanın bir başarı ya da haz alınacak bir durumu ortaya koymadığı gerçeği, öncelikle tüketicilerin zihinlerinde oluşmalıdır. Sürekli bir tüketim döngüsü içinde bulunma yerine, klasik anlamda ihtiyaçların şekillendirdiği bir tüketim anlayışına sahip olmanın hem bireysel hem de ekolojik anlamda daha az zarar verici olduğu fikri oluşmalıdır.

Kitle iletişim araçları, sosyal medya, filmler ve reklamlar gibi araçlar tüketim kültürünün taşıyıcısı konumundadırlar. Bu araçların tüketime yönelik yayınları noktasında, STK'lara büyük pay düşmektedir. Tüketici bireyler çoğu zaman, neleri, nasıl ve ne için tükettikleri konusunda bilgi sahibi değildirler. Sivil toplum kuruluşları ise, kamu bilincinin oluşması ve toplumsal dayanışmanın sağlanması adına, bireylere, edindikleri tüketim alışkanlıklarının kendileri ve içinde yaşadıkları ekolojik sistem için kısa ve uzun vadede maliyetlerini göstermelidirler. Bu bağlamda sivil toplum kuruluşları, sosyal medya üzerinde örgütlenme, el ilanları ve diğer haberleşme araçları ile tüketimin olası tehlikelerine karşı tüketicilerde farkındalık oluşturmaya çabalamalıdırlar.

Kamusal anlamda tedbirler almak, aşırı tüketimin önüne geçmek oldukça etkili bir yöntem olacaktır. Ancak günümüz serbest piyasa ekonomisi şartlarında, devletin ve bürokratik kurumların üretim ve tüketim bu şekilde bir müdahale etmeyeceği açıktır. Aksine devletlerin, ulusal politikaları yurttaşlarını, daha çok tüketim yönendirirler. Çünkü bireyler ne kadar çok üretir ve tüketirlerse, ekonomilerdeki durgunluk o nispette azalacaktır. ABD'nin ekonomik durgunluk dönemlerinde, başkanların bile halktan, sürekli tüketmelerini istemesi^[42] bu sebeptir. Dolayısıyla devletlerin tüketim yöneltik kamusal önlemler alması

bir yana tüketim özendirilmesi gibi bir paradoks bulunur. Böylesi bir durumda devletler en fazla tüketimi düzenlemek ve tüketimden doğan doğal tahribatların önüne geçmek gibi çabalar içine girebilirler.

Sadece bireylerin veya sivil toplum kuruluşlarının gayretli çabaları ile önüne geçilemeyecek olan tüketim edimi için daha kapsamlı bir vizyon gerektiği açıktır. Bu bağlamda tüketimden kaynaklanan ekolojik tehlikelere karşı kesin çözümün sağlanması; bireylerin, toplumsal kurumların, sivil toplum kuruluşlarının, bürokratik yapıların ve sermayedarların etkin olarak katılacağı bir diyalog sonucunda ulaşılan, ekolojik toplum vizyonu ile sağlanabilir.^[43]

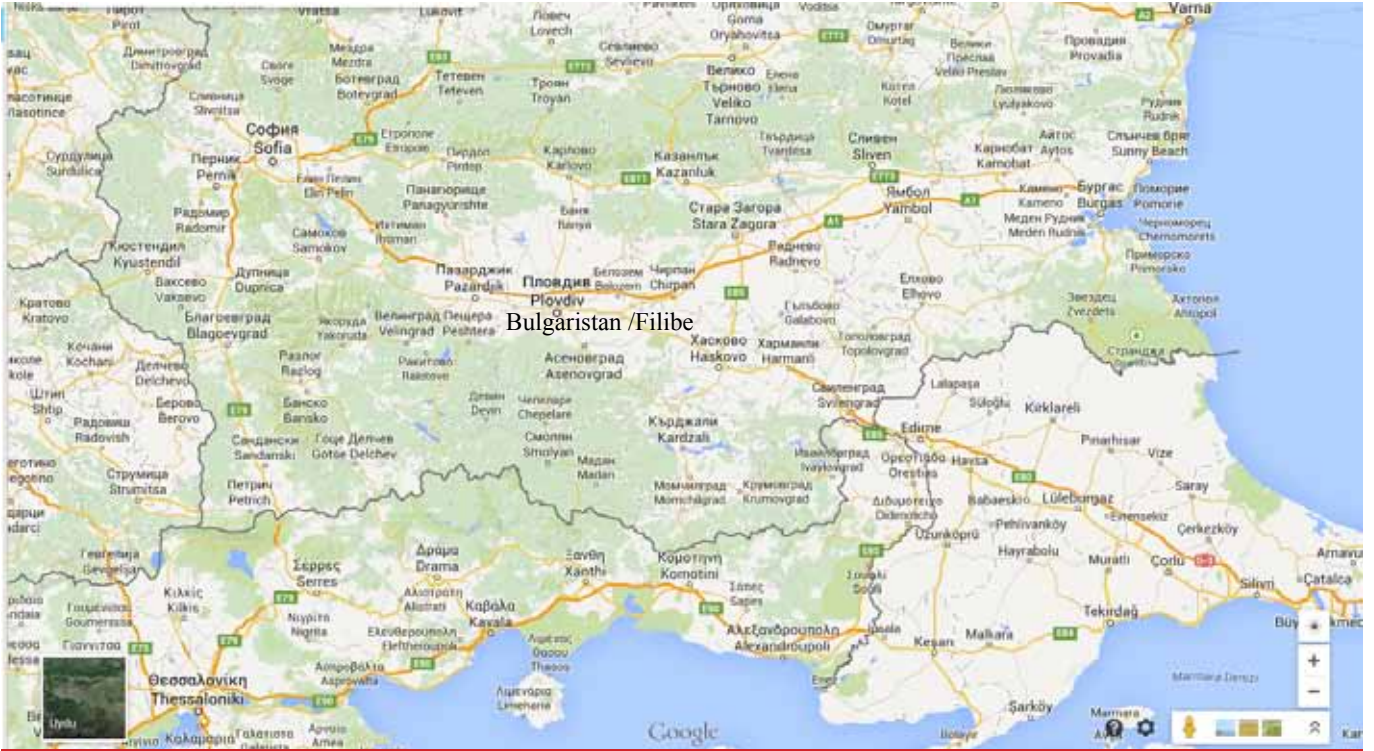
KAYNAKÇA

- Baudrillard Jean. Tüketim toplumu. Ayrıntı Yay., Çev: Hazal Deliçaylı, Ferda Keskin, İstanbul; 2008.
- Bauman Zygmunt. Çalışma tüketicilik ve yeni yoksullar. Sarmal Yayınevi, İstanbul; 1999
- Bauman Zygmunt. Küreselleşme. Ayrıntı Yay., Çev: Abdullah Yılmaz, İstanbul; 2012.
- Bauman Zygmunt. Yaşam sanatı. Versus Yay., İstanbul; 2008.
- Belek İlker. Postkapitalist paradigmlar. Sorun Yay. İstanbul; 1999.
- Bocock Robert. Tüketim. Dost Kitabevi, Çev: İrem Kutluk. Ankara; 2005
- Bookchin Murray. Ekolojik bir topluma doğru. Ayrıntı Yay., Çev: Abdullah Yılmaz, İstanbul; 1996.
- Bozkurt Veysel. Endüstriyel & post-endüstriyel dönüşüm. Ekin Basım Yayın, Bursa; 2012.
- Demir Ömer, Acar Mustafa. Sosyal bilimler sözlüğü. Vadi Yay. Ankara; 1997.
- Durning Alan. Ne kadarı yeterli? tüketim toplumu ve dünyanın geleceği. Çev: Sinem Çağlayan, Tübitak-Tema Vakfı Yay., İstanbul; 1998.
- Goleman Daniel. Ekolojik zeka. Optimist Yayınları, İstanbul; 2010
- Görmez Kemal. Çevre sorunları. Nobel Yay., İstanbul; 2007.
- Horkheimer Max. Akıl tutulması. Metis Yay., Çev: Orhan Koçak, İstanbul; 1998.
- Jean Baudrillard. Nesneler sistemi. Boğaziçi Üniversitesi Yay., İstanbul; 2010
- Kovel Joel. Doğanın düşmanı. Metis Yay., İstanbul; 2005.
- Kumar Krishan. Sanayi sonrası toplumdan post-modern topluma çağdaş dünyanın yeni kuramları. Dost Kitabevi, Ankara; 1995..
- Lodziak Conrad. İhtiyaçların manipülasyonu kapitalizm ve kültür. Çitlembik Yayınları, Çev: Berna Kurt, İstanbul; 2003.
- Mikdat Kadioğlu, Yedig Serhan. 99 sayfada küresel iklim değişikliği. Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul; 2007.
- Miller Geoffrey. Tüketimin evrimi. Alfa Yay., Çev: Gülçin Vardar, İstanbul; 2012.
- Odabaşı Yavuz. Tüketim kültürü. Sistem Yayıncılık, İstanbul; 2006.
- Ritzer George. Toplumun mcdonaldlaştırılması. Ayrıntı Yay., İstanbul; 2011.
- Sennet Richard. Zanaatkâr. Ayrıntı Yay., Çev: Melih Pekdemir, İstanbul; 2009.

41 Goleman Daniel. Ekolojik zeka. Optimist Yayınları, İstanbul; 2010, 77.

42 Durning, 51.

43 Kovel Joel. Doğanın düşmanı. Metis Yay., İstanbul; 2005, 216-9.

Gezi Notları 3

Filibe İzlenimleri

Doç. Dr. Adem EFE

Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi ABD ÖÜ
e-posta:ademefe@sdu.edu.tr.

Ankara Akademik Düşünce ve Araştırma Merkezi (ADAM)'ın yeni bir faaliyeti daha, TİKA'nın katkıları ve Plovdiv Üniversitesi "Paisli Hilendarski" ev sahipliğinde "Yüzüncü Yılında Balkan Savaşlarından Balkan Barışına" Konferansı, 11-13 Ekim 2012 tarihleri arasında Bulgaristan'ın Plovdiv (Filibe) kentinde gerçekleştirildi. Konferansa Türkiye'nin birçok üniversitesinden 21 akademisyen katıldı. Bulgaristan yakın bir komşumuz olduğundan uçak yerine otobüs tercih edilmişti. Katılımcıların çoğunun Ankara'dan olmasından dolayı civar akademisyenler de Ankara'da buluştuk. 10 Ekim Çarşamba günü sabah 08.20 gibi Ankara Gençlik Parkı'nın yakınlarında bekleyen otobüsümüze bindik İstanbul yolu güzergahında bulunan arkadaşları da ala ala yola çıktık. Bolu'ya yaklaşırken Dr. Şen hocanın teklifiyle Bolu'nun Batı çıkışında ana yola 2 km. uzaklıkta bulunan Halveti silsilesinin 28. halkasında yer alan Hayreddin Tokadi ve diğer büyüklerin medfun olduğu mekana geldiğimizde saat 11.15 idi. Burada bir cami, aşevi ve misafirhane mevcut. Ulu ağaçların çevirdiği mekanda bulunan camiyi Psikiyatrist Dr. Emin Acar 1972 yılında yaptırmış. Akçakoca ilçesinde doktor iken Muhittin Efendi ile tanışan Dr. Acar, buraya ihya etmiş. Caminin hemen yanında Hayreddin Tokadi, Sürmeli Hacı Muhittin (Esad Erbili'nin halifesi) ve Hacı Ahmed Bolevi'nin kabirleri var. İlkın burada sadece Ramazan ayında 20-30 bin kişiye iftar yemeği verilirken yakın zamanlarda Hacı Ahmed Bolevi Aşevi kurulmuş ve hergün gelen gidene dergah çorbası (ezo gelin), tatlı ve

çay verilmekteymiş. Biz de burada bir çorba, arkasından kadayıf tatlısı yeyip birer bardak çay içtikten sonra yola koyulduk. 19.30 civarında Kapıkule sınır kapısına ulaştık. TOBB'a bağlı Gümrük ve Ticaret İşletmeleri'ne bağlı tesislerde akşam yemeği yedik. Bizim taraftaki çıkış işlemlerinden sonra Bulgaristan tarafında işlemler başladı ve saat 22.00'da komşu ülkenin topraklarına giriş yaptık. Gece 00.45'te kalacağımız otele, Trimontium Princesse'e geldik, yerleştik.

Çerneva konuşma yaparken, Rektör Dr. Kozlican, Dr. Bulut

Konferansın açılışı 11 Ekim 2012 saat 09.30'da, 1961 yılında kurulan Plovdiski Üniversitesi "Paisli Hilendarski"nin Rektörlük binasının mütevazı toplantı odasında yapıldı. Dış İlişkiler koordinatörü Nadya

Çerneva Hanım çok kısa bir hoş geldiniz konuşmasını yaptıktan sonra Dr. Bulut konuşmalarını yaptı. Dr. Bulut konuşmalarında “Bulgaristan ile iyi ilişkiler geliştirmek, üniversite ile karşılıklı işbirliği yapmak, akademisyen ve öğrenci değişimi yapmak amacıyla buraya geldiklerini ve bundan memnun olduklarını ifade etti. YÖK üyesi olduğunu, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Rektör Yardımcısı ve Siyasal Bilgiler Fakültesi dekanı ve aynı zamanda ADAM başkanı olarak görev yaptığını söyleyerek iki ülke ve üniversiteler arası ilişkilerin geliştirilmesi konusunda katkıda bulunabileceklerini” ifade ettiler.

Onun ardından Rektör Doç. Dr. Zaprian Kozlucan mikrofona geldiler. Bulgarca olarak yaptığı konuşmasını Dr. Rahman Ademi ve üniversitenin Ana Okulu son sınıf öğrencisi Sevdije Hanım tercüme ettiler. Dr. Kozlucan “Kıymetli dostlar ve meslektaşlarım Bulgaristan’a hoş geldiniz diyor iyi dileklerinizi sunmak istiyorum. Son üç ay içerisinde üç dört defa Türk meslektaşlarımla buluşmak imkanı buldum. Bunlar çok dostane ve samimi geçti. Eskişehir Üniversitesi’nden bir heyet gelmişti, anlaşma yapmak istiyorlar. Kısa bir süre önce de Ankara Üniversitesi’nin misafiri idim. Çok faydalı görüşmelerimiz oldu. Yaptığımız sempozyum çok faydalı oldu sadece akademik anlamda değil diğer alanlarda da çok samimi, bir o kadar da başarılı geçti. Yunus Emre Projesi çerçevesinde Türkoloji Fakültesi ile işbirliği yaptık bununla ilk defa bizim üniversitemiz bir anlaşma yapmış olacak. Akdemi dışındaki görüşmelerimiz de son derece güzel geçiyor. Bugün başlayan bu sempozyum ilişkilerimizi bir adım da ileriye götürecektir. İnanıyorum ki sunacağınız bildiriler çok faydalı olacak. Ben hepinize başarılar dilerim. Filibe’de, bu güzel şehirde, güzel günleri geçirmeniz diliyorum. Bu havadan istifade edin. Çünkü burası kültürlerin kavşağıdır. Bu konferans da kültürler arasında köprü olacaktır, barışa katkıda bulunacaktır. Siz de çok iyi biliyorsunuz barıştan daha güzel bir şey yoktur. İnanıyorum ki bu barışın desteklenmesinde sizler de katkıda bulunacaksınız.” diyerek konuşmasını tamamladı.

Dr. Bulut, rektöre, ADAM’ın yayınlarından oluşan bazı yayınlarla konferans anısına çini bir tabak hediye etti. Ayrıca kongreye katkıda bulunana hocalara aynı hediyelerden takdim etti. Rektör Kozlucan da Dr. Bulut’a bir hediye çantası takdim etti ve “Benim birtakım işlerim var ve akşama doğru katılıyorum” diyerek salondan ayrıldı. Hemen akabinde oturumlara geçildi.

10.15’te başlayan **I. Oturum**’un başkanlığını Dr. Bulut yaptı. Oturumda sırasıyla:

*Dr. Adam Saligman: “The Challenge of Shavel meaning in democracy”. Başlıklı sunumunu yaptı.

Dr. Saligman sunumunda işdağılımı, güven ve kimlik üzerinde durdu.

*Dr. Todor Bistraşki: “Balkan Siyaseti’nde Generaller (1919-1939)”. Başlıklı bildirisinde Türkçe yayımlanmış bir kitabını özetlemiş oldu.

Bistraşki bildirisinde şunları söyledi:

“Bu çalışmam, (*Balkan Siyaseti’nde Generaller*

(1919-1939) Ürün Yayınları, Ankara 2012, Çev.:Kadriye Cesur&Hüseyin Mevsim), senenin başında Ankara’da yayınlandı. Çok önemli hassas bir Balkan sorunu ele alıyor. Gerçekten iki defa Balkanlara bakmaya çalıştım. Çünkü hiç kimsenin Mustafa Kemal’in Balkanlara bakışını değerlendirdiğini düşünmüyorum. Bazı tarihçiler Mahatma Gandhi’nin bakış açısına sahip olduğunu düşünürler. Ben hiç öyle düşünmüyorum. Onun çok farklı bir bakış açısı vardır. Sofya’da iken biz Bulgarlar onu hissederdik. Balkan Savaşları’ndan sonra başka bir yol almamız gerektiğini anladık. Bulgarlar ve Osman Devleti, I. Dünya Savaşı’nda müttefik idi. Mustafa Kemal ilk cumhurbaşkanı olması da bir başka açıdan son derece önemlidir. Daha sonraki süreçte imparatorluklar kalmadı. Parçalanan imparatorluklardan doğan yeni devlet başkanları Atatürk’ün fikirlerini çalıp uygulamaya başladı. Aynı şekilde Romanya da öyle oldu. Türkiye’de var olan uygulamalara hayata geçirdi. Türkiye’de ordu Cumhuriyetçiliğin ve demokrasinin garantisidir. Atatürk’ün uygulamaları hala geçerlidir. Türkiye II. Dünya Savaşı’nda diğer ülkelerin topraklarını ele geçirmek için çalışmadı. General Smiliç iktidara geldi. Siyasi partiye ilgisi yoktu. O da Atatürk uygulamalarını kullandı. Ancak Sırp milliyetçiliği hem Hırvatları hem de Sırları sıkıntıya soktu. Böyle işte bakınız bugün Yugoslavya yok. Bulgaristan ordusu vatani korumakla mükellef olduğunu anladı. Balkan Paketi çabaları vardı Atatürk’ün fikirlerinden doğmuştu. Türk ekonomisinin gelişmesi ve Balkan devletlerinin iyi bir yaşam seviyesine ulaşması için çaba harcadı. Devletçilik, yani Türkiye’nin devlet ekonomisi gerçekte çağdaş bir ekonomik gelişmesinin başarısıdır. Bazı çevrelerin itirazlarına rağmen böyledir. Mesela Rusya da benzer bir uygulama yaptı. Atatürk’ün dediği savaş yerine barış ve ekonomik işbirliği. Bugün dikkatle baktığımızda bir Türk devlet adamı değil Balkan devlet adamıdır. Çatışma değil barışı savunması, din-devlet ayrımını gerçekleştirmiş olması oldukça manidardır. Bu uygulama bugün hem etnik hem dinsel çatışmaların olmaması demektir. Yugoslavya vaktiyle bunlara dikkat etmedi bu sebepten Srebrenitsa’da Müslümanlar katledildi sırf Müslüman olduklarından dolayı. Atatürk’ü iyi değerlendirmek gerekiyor. Aynı zamanda Balkan ülkelerindeki generaller devlet yönetiminden uzaklaştırıldı. Halbuki Türkiye’de ordu demokrasiyi savunmakta. Balkanların yarın nereye gideceğinin iyi değerlendirilmesi gerekiyor. Kıbrıs’ta olanları gördük. Bana göre Türkiye orasını işgal etmedi. Orada Balkanlardaki statükoyu kurmayı denedi. Ayrıca hiçbir zaman tek bir iktidar taraftarı olmak iyi değildir. Atatürk’ü yalnızca Türkiye’nin devlet adamı değil Balkan devlet adamlarından biri kabul etmek gerekir. Yaptığı en önemli çalışma bana göre Balkanlarda barışı ve işbirliğini sağlaması olmuştur.”

“Tarihi olduğu gibi değerlendirmek gerekir. Maalesef eskimiş bir tarih anlayışına esiriz. Avrupa’da olan deliller gerçeğe çok uygun değildir. Savaşlar esnasında Türkiye-Bulgar ilişkilerini daha iyi değerlendirmek gerekir. Çünkü ekonomi olmadan hiçbir şey yapılamaz. Sürecin yorumlanması ile alakalı Bulgaristan’da gelişmeler var. Bunlar tesadüfi değildir. Mesela benzer bir durum Romanyalılar ve Macarlarla alakalıdır. Başkalarının menfaatleri için kendi menfaatlerini tehlikeye attılar.

Kısa bir süre önceye kadar radyo, TV, Türkçe gazeteler vardı. Bunları aslında ya sorunlarımızı kendimiz çözeceğiz ya da onların dedikleri doğrultusunda çözülecek. Hem ekonomik hem kültürel yakınlaşmamız gerekir. Bugün Türk kültürü hâlâ çok yüksektir. Benim tavsiyem tarihteki iyi işbirliğini devam ettirmek.”

*Dr. Mehmet Bulut&Koray Göksal: “The economic relations between Turkey and Bulgaria in the context of the Black Sea Cooperation Organization.”

Sunumda Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ekonomik ilişkiler ve Karadeniz İşbirliği Teşkilatı bağlamında incelenmiştir. Sunumun ilk bölümünde KEİT’in tanımı yapılmış ikinci kısımda ise KEİT’e üye olan ülkelerin ekonomik göstergelerine yer verilmiştir. Son olarak Türkiye ve Bulgaristan’ arasındaki gelecekteki işbirliği imkanları tartışılmıştır.

*Dr. Giray Sadık&Dr. Abdülkadir Develi: “Exploring Venues of Bilateral Cooperation between Turkey and Bulgaria.”

Bu bildiride de Türkiye ile Bulgaristan arasındaki karşılıklı ekonomik ilişkilerin ne olduğu ve nasıl geliştirilebileceği tartışıldı.

*Dr. Ali Boran&Dr. Kemal Özkurt: “Savaşın Barışa Sanatın Rolü”.

Dr. Özkurt görsellerle zenginleştirilmiş ilgi çekici sunumunda Türkiye’nin çeşitli yerlerindeki sanat eserleri ile Bulgaristan’da bulunanlar arasındaki benzerlikleri vurguladı. Sanat eserlerinin yanı sıra dinî ve kültürel unsurlar bakımından da iki ülke arasında büyük benzerliklerin ve ayniliklerin olduğunu ifade etti. “Türkiye’den buraya, Bulgaristan’dan Türkiye’ye gidip yerleşen çok sayıda sanatçı var, şiirde, resim ve mimaride isim yapmışlardır, bunlar ortak değerlerimizdir.” dedi.

Sosyolog Dr. Saligman dışarıda şapkalı iken içeriye girince onu çıkartıp hemen kippayı takmasıyla dikkat çekici idi. Bunun yanında özgün soru ve açıklamalarıyla oturuma büyük katkı sağladı.

Öğle yemeğini üniversitenin yemekhanesinde yedik.

14: 30’te başlayan **İkinci Oturum** Dr. Seyit Mehmet Şen başkanlığında yapıldı. Bu oturumda ilk olarak;

*Dr. Uğur Altuğ: “Osmanlı Döneminde Bulgaristan’da Kültürler ve Çok Kültürlülük”. başlıklı sunumunu yaptı.

Altuğ, Osmanlı arşiv belgelerine dayanarak ayrıntılı bir şekilde Osmanlı Bulgar ilişkilerini anlattı. Saha çalışmaları esnasında bazı insanlardan şunu çokça duymuşumdur “İnsanlar dedelerimiz birlikte yaşarlardı. Ramazan bayramlarında Müslüman komşularımız bize baklava getirirlerdi. Paskalyalarda biz de onlara çeşitli hediyeler verirdik.”.

*Dr. Rahman Ademi: “Filibe’deki Vakıflar”.

Dr. Ademi bildirisinde “Osmanlı Devleti’nin en önemli vasfı bir vakıf devleti olmasıdır. Filibe 1203

yılında Bulgarların eline geçmiştir. Filibe bu tarihten itibaren Bizanslılar ve Haçlılar arasında on on bir defa el değiştirmiştir. İstanbul’dan çok daha eski olduğu söyleniyor. Filibeyi ilk fetheden Rumeli Beylerbeyi Lala Şahin Paşa’dır. Evliya Çelebi’nin verdiği bilgilere göre Filibe’de 53 cami, 70 okul, 7 darulkurra, 11 tekke, 8 hamam, 9 han 250’den fazla eser vardır. Günümüzde hâlâ ayakta duran ve 1370’lerde inşa edilmiş Murat Hüdevandigar Cami/Cuma Camii vardır halk onu Ulucamii diye adlandırmaktadır. İkinci ayakta kalan en önemli yapı ise Şehabettin Paşa Camii’dir, (1444-45’te yapılmıştır). Bu camii Meriç Nehri kenarında Gazi Şehabettin Paşa’nın külliyesi etrafında inşa edilmiştir. Bu cami Balkanların en büyük zaviyeli camii tipini teşkil eder. Osmanlı dönemi Filibesi ilk olarak Cuma Camii etrafında oluşmuştur. Filibe’deki bir diğer önemli eserin de İsfendiyar oğlu İsmail Bey vakfı olduğunu ve bunların yanı sıra çok sayıda küçük vakıfların örenğin Markova köyünde Hative Hanım vakfının bulunduğunu ilave ederek sunumunu tamamladı.

*Dr. Dobrinka Parusheva: “Bulgar Medyasında Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşına Dair Karikatürler”

1912 Balkan Savaşları’nda Osmanlı Devleti’nden kurtulmak isteyen Bulgarlar abartılı bir şekilde karikatürize edilip çizildiğini ifade etti. Daha sonar I. Dünya Savaşı’nda Bulgarların hem Balkanlarda hem Avrupa’da yalnız bıraktığı karikatürlerle anlatılmak istenmiştir. İlginç olanın ise I. Dünya savaşı’nda Bulgarların ve Osmanlı Devleti’nin aynı safta çizilmesidir”

Dr. Yıldırım, Göksal, Dr. Efe, Dr. Özkurt, Dr. Şen

*Dr. Ergün Yıldırım: “Bir Osmanlı Modernleşme Entelektüeli: Filibeli Ahmed Hilmi”

Dr. Yıldırım, bildirisinde özetle şunları söyledi: “19. yüzyıl Osmanlı Devleti’nin en hızlı yüzyılıdır. Filibeli Ahmed Hilmi bu yüzyıl içinde büyüyen, eğitim alan, çalışmalar yapan ve düşünce peşinde koşan bir entelektüeldir. İmparatorluğun en hızlı yüzyılında matbuat, cemiyet ve mektep süreçlerinde bulunan, aktif rol oynayan ve çeşitli çalışmalarda bulunan bir aydındır. Devlet-i Aliye’nin topraklarına çekilmeye başladığı, dünya düzeni iddiasından uzaklaştığı ve yer yer topraklarını kaybederek çeşitli iç ayaklanmalarla cebelleştiği biryüzyıl içinde yaşamaktadır. Bu çözülme akışında yaşanan sarsıntılara, bozulan nizam ve ortaya çıkan bekâ sorununa başka entelektüeller gibi Filibeli Ahmed Hilmi de çare aramaktadır.

Filibeli A. H. toplumsal ve siyasi sarsıntılara karşı hem politik hem de entelektüel bir mücadele içine girmiştir. Bunun için çeşitli mecmualar çıkartmış, cemiyetlere girmiştir. Onun temel hedefi devletin içinde bulunduğu olumsuz gidişata karşı bir çıkış yolu bulmaktır. Filibeli, Osmanlı modernleşmesinin en önemli taşıyıcısıdır. Ancak hem modernlikle hesaplaşır hem de oondan faydalanarak bir çıkış yolu bulmaya çalışır. Klasik ve geleneksel İslam düşüncesini çeşitli açılardan eleştirdiği gibi modern düşüncenin çeşitli yaklaşımlarını da eleştirir. Öte yandan İslam ile modernliği uzlaştırmaya çalışır. Bu bağlamda din ile bilimin arasını açmaya çalışan Pozitivizm ile Materyalizm'e karşı çıkar.

Filibeli, bütün toplumların yerel, kendine has değişme kanunları olduğunu söyleyerek; Osmanlı toplumun değişmesinin farklı yollarla gerçekleşebileceğini savunmuştur. Toplumsal değişimin evrensel yasaları yanında her toplumun farklı niteliklerinden kaynaklanan farklı değişim biçimlerine dikkat çeker. Bu nedenle değişimin zaruretinden bahsederken hem inkılaptan hem de muhafazarlıktan söz eder. Sonuç olarak Filibeli her entelektüel eleştiredir, muhaliftir ve sorgulayıcıdır."

*Dr. Bilal Sambur: "Hayatın Derinliklerinde Hakikat Arayışı"

Dr. Sambur oldukça özgün olan tebliğini şöyle özetledi: "Modern dönem edebiyatı içerisinde *Amak-ı Hayal*'in, hakikat arayışını romnalaştırması açısından özel bir yeri vardır. Kişinin biyografik sürecinin merkezi olarak manevi ve felsefi hakikat arayışının sunulduğu bu eser, çok önemlidir. *Amak-ı Hayal*'de İslam'a ve insane has değerler, etkileyici bir şekilde anlatılmıştır. Hakikat arayışı, korku, taklit, itaat ve mükafat yerine aşk, muhabbet ve vahdet fikrine dayanmalıdır. Varlık mahiyet bakımından bir ve bütündür.

Filibeli Ahmed Hilmi bu romanında Materyalizm, bilimperestlik ve Pozitivizm'in insanı kuşatmasına itiraz etmektedir ve bu izmlerin ötesinde bir hakikat arayışının mümkün olduğunu modern insane göstermektedir. Materyalizm, bilimperestlik, pozitivizm Allah, insan ve kainat arasındaki ilişkiyi parçalamaktadır. Filibeli, Allah, insan ve kainat arasındaki ilişkinin bütüncül olarak yeniden inşa edilmesi halinde modern insanın içinde bulunduğu maneviyat ve anlam krizini aşacağını düşünmektedir. Materyalizm ve Pozitivizm, insane hakikati açıklayan köklü anlam çerçeveleri sunmaktan acizdir.

Amak-ı Hayal, nefes kesen bir hakikati arama yolculuğunun romanıdır. Ancak buradaki arayış gerilimlerle dolu bir yolculuktan oluşmaktadır. Bu yolculukta varlık ile yokluk, ilahi ve beşeri, maddi ve manevi, ruhi ve bedeni olan arasında sürekli bir gerilim vardır. Bu gerilimlerin ve ikilemlerin aşılması bütünlüğe nasıl ulaşılacağı *Amak-ı Hayal*'in temel sorusudur. İnsanın bu gerilimleri aşarak birliğe ulaşması için felsefe ve tasavvuf, hikmet ve tecrübe, ahlak ve maneviyat, din ile bilim arasında uyum ve bütünlük olmalıdır. Allah esas alındığında varlık ve yokluk arasında pek fark olmadığı, asıl olanın bütün engellerin ve perdelerin

aşılması Allah'a ulaşmanın esas gaye olduğu söz konusu romanın ana mesajıdır."

*Dr. Adem Efe: "Mütefekkir Bir Gazeteci: Şehbenderzade Filibeli Ahmed Hilmi ve *Hikmet Gazetesi*".

Dr. Efe tebliğini sunarken

Dr. Efe sunumunda: "Şehbenderzade Filibeli Ahmed Hilmi'nin hayatının tamamının yayımcılıkla geçtiğini, özellikle *Hikmet Gazetesi*'nin döneminin en önemli yayım organlarından biridir. Hikmet Gazetesi genelde İslam dünyasının özelde Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu sıkıntılı durumdan kurtulmak için neler yapılması gerektiği üzerinde durmaktadır. Çıkış amacı da budur. Gazetede yazıların çoğunluğu Filibeli Ahmed Hilmi'ye aittir. Makalelerinde F. A. H., F. A., Şeyh Mihrüddin Arusi, Özdemir gibi kısaltmalar ve müstear isimler kullanmıştır. 84 sayı yayımlanan gazetede Filibeli Ahmed Hilmi; felsefi, tarihi, tasavvufi ve sosyolojik makaleler kaleme almıştır. Filibeli sosyolojik yazılarında ımece, kadın, feminizm, ittihad-ı İslam, kalkınma, ilerleme, ABD ve Bektaşilik gibi dini grup incelemeleri de yapmıştır. Filibeli'nin entelektüel kişiliğini gösteren gazete günümüz insanına da ışık tutacak mahiyettedir" dedi.

*Dr. Seyit Mehmet Şen: "Bulgaristan'ın Tarımsal Poatansiyeli".

Şen bildirisinde özetle Türkiye ile Bulgaristan arasında tarımsal işbirliği hakkında istatistiki bilgiler verdi.

Saat 17:30'da ikinci oturum da sona erdikten sonra Dr. Bulut konferansın tamamı üzerinde genel bir değerlendirme yaptı ve üniversiteden ayrıldık.

Konferans heyeti toplu halde üniversitenin önünde

Bulgaristan ve Plovdiv (Filibe)

Konferans bittikten sonra Filibe'nin doğu tarafında yer alan tepeye gittik. Filibe zaten üç tepeden müteşekkil. Uzun bir tırmanışın sonunda zirvede elinde kaleşnikofuyla heybetli bir Meçhul Asker anıtıyla karşılaşıyorsunuz. Filibe ayaklarınızın altında. Filibe yeşilliklerle kaplı bir kent. Buradan yeşillikleri daha güzel görüyorsunuz. Buradan indikten sonra akşam namazını Murat Hüdavendigar Camii'nde eda ettik. Daha önceki yıllarda ADAM'ın bir başka konferansında da II. Murat'ın Kosova'da şehit edildiği yerde iç organlarının medfun olduğu türbeyi gezmiştik. Bursa Çekirge'de de aynı isimli muhteşem bir caminin yanında bedeninin gömülü olduğu bir başka türbe var, Bursa'nın en güzel yerlerinden birinde bulunuyor. Filibe birçok bakımdan Bursa'yı çağırıştırıyor.

Üniversitede konferans arasında, kentte dolaşırken, camide, yemekte Bulgaristan ve Filibe hakkında bilgi topluyor, gözlem yapıyor, fotoğraf çekiyor ve notlar alıyorum.

Bulgaristan en yakın komşularımızdan birisi, buna karşın bir çoğumuzun gitmediği, görmediği bir ülke. Bulgaristan hakkında ön bilgileri Dr. Bulut, Dr. Ademi daha otobisteyken vermeye başladılar. Bulgaristan en büyük 72. ekonomiye sahiptir. AB üyesi olmasına karşın hâlâ kendi parası olan levayı kullanıyor. Avrupa'ya açılan yol ülkenin içinden geçiyor. Kapıkule sınır kapısını geçtikten sonra yol boyunca Türkçe rekâmlar, ilânlar görüldüğü, insanların önemli bir kısmı Türkçe biliyor. Edirne'den sonra yaklaşık 150 km. sonra konferansın yapılacağı Plovdiv (Filibe) kentine geldik. Ülkenin diğer önemli kentleri başkent Sofya, Sliven, Burgas, Stara Zagora, Pleven, Dobrica, Varna, Ruse, Slistre (Süleyman Hilmi Tunahan'ın doğum yeri). Bulgaristan'ın nüfusu son 10 yılda göç, ölüm vb. gibi nedenlerle 9 milyondan 7,09 milyona düşmüş. Bu nüfusun % 71'i şehirlerde yaşıyor. Bulgaristan'da 1.5 milyon müslüman var. Bu nüfusun 850-900 bini Türk, 400 bini çingene, 300 bin kadar da Pomak'tan (Pomak kelimesi Ensar gibi "yardımcı", "yardım eden" anlamına geliyormuş; Osmanlı askerleri bölgeye fetih için gittiklerinde Pomaklar askerlere yardım etmişler) oluşuyor.

Plovdiv (Filibe) Kentte Avusturya-Alman mimarisi hakim. Çok sayıda park ve açık alan mevcut. Gençler daha çok cadde üzerinde bulunan kafe, casino ve eğlence merkezlerinde eğlenirken yaşlı insanlar da parklarda kağıt ve satranç oynayarak vakitlerini tükettiklerini gözlemlemek mümkün. Kent merkezi 300.000 nüfusa sahip. Kent temiz ve sakin gözüküyor, zira kentin ana caddesi ve merkezi meydanları geceleri yıkıyor. Sabah erkenden, 06.30-07.00 gibi kadın temizlik işçileri sokakları süpürüyor. Resmi binalar ve oteller dışındaki binalar genellikle 2-3 katlı.

Türkçe ve Din dersi seçmeli ders olarak okutuluyor. İlköğretim 8 yıl. Başmüftülüğe bağlı 3 İmam-Hatip lisesi ve bir adet de Yüksek İslam Enstitüsü mevcut. Filibe'de Murat Hüdavendigar Camii/Cuma Camii merkezi camii konumunda olduğundan müftülük bu caminin içinde

konuslanmış. 15. yy'da yapılan cami muhteşem. Camii bir kimlik göstergesi olduğundan ihtişamlı. İlk Bursa Ulucamii'de olduğu gibi ortasında bir havuz varmış, daha sonra ortadan kaldırılmış. Hünkar mahfili oldukça zarif. 2008 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilmiş. Diğer camii de Şehabettin Ş. Paşa veya İmarek Camii lakin imamı Rahmi hoca 80 yaşında olup aynı zamanda köyde ikamet ettiğinden sabah 10 gibi kente gelip akşam üzeri köyüne gitmek zorunda kaldığından öğle ve ikindi ve akşam vakitleri açık diğer vakitler ibadete kapalı bir mekan burası. İki sabah namazı vakti buraya gittik. Fakat kapalı olduğundan geri dönmek zorunda kaldık. Bir sabah vakti Hüdavendigar Camii'nde namazı kıldıktan sonra cemaatten Hasan Aga'da caminin anahtarı olduğunu öğrendik ve hemen seyirttik. İçeriye girip bir tahiyat namazı kılabilirdik. Şen hocayı görmeliydiniz. Taşköprü ismindeki diğer caminin daha mevcut olduğunu Meçhul Asker anıtının yer aldığı tepeden gördük. Fakat bu camii vakıfları ile beraber Bulgarlara satılmış olduğundan şu anda ibadete kapalı. Buna göre 300 binlik kentte bir buçuk caminin olduğunu söylemek mümkün. Bunun yanı sıra kentte 10-15 kadar ev-mescit olduğu rivayeti var. 1990'larda İran'dan gelen Şiiler de mevcut imiş, ancak halk bunları pek kabul etmemiş. Öte yandan Silistre, Haskova, Sliven kentlerinde Kızılbaşların da olduğunu öğrendik. Sabah ve yatsı ezanları hariç diğer vakitler camilerden ezan okunuyor. Bir ayrıntı daha verelim. İmamları cemaat seçiyor, müftü onaylıyor. Bir yıllık imam-hatip kursları var, buraları bitirenler bir belge alarak bir cami veya mescitte imam olabiliyor. Müftünün Sofya'da bulunan iki yıllık Yüksek İslam Enstitüsü mezunu olması zorunlu imiş.

Filibe'de Müslümanların yoğun olarak yaşadığı yer Yeniköy Mahallesi, burada 80 bin müslüman yaşıyor ancak biraz ihmal edilmiş gibi geldi bize. Hacı Hasan Mahallesi'nde 10 bin, Şeker Mahallesi'nde 5-6 bin, Arman Mahalleesi'nde 3-4 bin müslüman yaşıyor. Müslümanlar daha ziyade küçük esnafılık,soförlük, satıcılıkla geçimlerini sürdürken bir kısmı da Avrupa'da işçi olarak bulunuyor.

Akşam yemeğini Paşa Restorantta yedik. Güzel bir yemek oldu. Burada asıl adı Bahtiyar olan Tolga müğstear isimli bir şarkıcı vardı masamızda. Beş çocuklu bir ailenin ortanca çocuğu olan Tolga bir iki şarkı söyledi bizlere ve büyük alkış aldı.

12 Ekim Cuma günü saat 08.30'da Plevne'ye gitmek için otelden ayrıldık. Yol boyunca Balkanlar uzmanı Dr. Altuğ ve Makedonyalı Dr. Ademi bilgi veriyor. Dr. Altuğ:

"Bu yol Viyana'ya kadar giden bir yol. Bu yol İstanbul, Dimetoka, Gümülcine, Serez, Arnavutluk yolu. Via militaris yolu. Roma yol imparatorluğudur. Dünya tarihindeki bütün gelişmelere ev sahipliği yapmıştır. Osmanlı ise yolların tıkanıdığı yerlere köprüler inşa etmiştir. İnalçık hoca "Osmanlı için köprü İmparatorluğudur" der. Süleyman Paşa Gelibolu'ya çıktıktan sonra kuvvetlerini üçe ayırmış. Evrenos sol, kendisi orta, Mihail de sağa görevlendirmiş. Lala Şahin Paşa ve Murat Paşa da orta koldan ilerlemişler. Çandarlı

Halil Paşa Selanik ve Dimetoka alır. Bu yoldan Sofya'ya doğru ilerler. Mihail sağ koldan Plevne'yi alarak bölgenin fethini kolaylaştırır. Doğal sınır Tuna Nehri'dir. Tuna'nın beri yakası olan Şumnu ve Rusçuk birer köy iken şehre dönüşür. Öte yakasını kale müdafaası sistemini kurar Osmanlı ve Vidin'e ulaşır. Kalelere en namlı, en donanımlı askerlerini gönderir. 19. yy'da Rus tehdidi Osmanlı'da büyüdükçe Tuna hattını güçlendirmeye çalışır.

Osmanlı Balkan Devleti'dir. Balkanların elden çıkmasıyla birlikte Osmanlı sona yaklaşmıştır. Osmanlı bu yolları ince ince nakış nakış işlemiştir. İlk idare altına yerler çorak dağ başlarıdır. Sonra ovaya inmişlerdir. Şehirleşme en az bir yıl gecikmeli olarak ortaya çıkmıştır bu yüzden."

Dr. Ademi: "Osmanlı askerleri bölgeye gelmeden önce ilk olarak gönül erlerini hazırlamış, gönülleri fethetmiştir. Bölgeyi ele geçirmek yahut elinde tutabilmek için öncelikle sağlam insanlar lazım."

Konferans heyeti toplu halde Meçhul Asker Anıtı'nın önünde

10.25'te Karlova'ya geldik. Filibe Karlova arası 60 km. Burada üzüm bağları, elma bahçeleri ve gül bahçeleri var. Tabii gül deyince Isparta'yı anmamak olmaz. Gülcü İsmail Efendi'nin şemsiye sapı içinde birkaç gül fidanını Bulgaristan'dan Isparta'ya göçürdüğü söylenir. Belki de buradan götürmüştür. İganova, Karnare gibi yerleşim yerlerinden geçiyoruz. Ağaçlıklı dağ yolundan Rodop dağlarından geçiyoruz. Dr. Sambur yoğun istek üzerine *Amak-ı Haya*'den bahsediyor. Dağın zirvesi rakım 1539.

Bal satıcıları var yolun sağında solunda. Bu arada otobüste çay servisi yapan gençleri Mehmet'i, Cem'i ve İbrahim'i unutmamak gerekiyor. Teşekkür ediyoruz kendilerine.

Yolda ilerlerken Balkan kelimesinin dağlık, sıra dağlarla kaplı ormanlık alan anlamına geldiğine müşahade ediyoruz. Kısa bir mola verip Dr. Özkurt'a poz veriyoruz.

Biraz daha ilerledikten sonra Dr. Sambur, Gazali ile M. İkbâl hakkında doyurucu bilgiler verdi.

Dr. Altuğ tekrar söz alıyor: "Selçukluların tarihten silinmesinden sonra Müslümanların Balkanlar'daki münasbetleri de kesilmiştir. Bölgedeki Osmanlı hâkimiyetini sadece fethe bağlamak yanlış olacaktır. Askeri operasyonlar bölgedeki Osmanlı hâkimiyetini

kurmamak amacıyla yapılmıştır denebilir. Bölgedeki, coğrafi, ekonomik ve siyasi şartları düşündüğümüzde askeri operasyonların oldukça zahmetli olduğunu görmeniz mümkün. 1330-40'lı yıllarda Stefan, Düşan bölgeye hâkimdir. Balkanlarda Osmanlı'dan önceleri bunların hükümlerine vardır. Bunlar ölünce bölgede feodal yapı tekrar hortlar. Balkanların tamamı feodal parçalı yapıya sahiptir. Köylerde de şövalyeler mevcuttur. Tarımın en önemli unsuru emek ve organizasyon olduğu için insan ve bir çift öküz çok kıymetlidir... 19. yüzyılın sonuna kadar bu iktisadi yapı hüküm sürmüştür. Bölgedeki ahalî feodal beylerin insafına kalmış, yarı köle haline gibidir. Lordların ve şövalyelerin artığını yemekte, ağır vergilere tabiidirler.

Etienne de La Boetie (1503-1563), *Gönüllü Kulluk Üzerine Söylev* adlı eserinde bu durumu çok güzel anlatır. Lordların, şövalyelerin feodalizmini, ilk gecelik hakkını uzun uzun anlatır. Boetie, "halk köle durumundadır. Adeta köpekleşmiştir" der. Osmanlı önce mahalli beyleri, sonra diğer fedal beyleri ebrtaraf ettikten sonra bölgeyi ele geçirmiştir. Osmanlı toprak yönetimini değiştirerek bölgeye hakim olmuştur. Âlâ yerde 70-80 dönüm, ednayerde 150-200 dönüm dilimleme yapmıştır. Toprak devletidir, aşar vergisi örfi veriler olarak bu işi yönetmiştir Osmanlı.

Osmanlı Rumeli'de kurulmuş, Balkan karakterli bir devlettir. Yapılan her fetih Rumeli Beylerbeyliği'ne eklenmiştir. Osmanlı fethettiği bölgede hemen tımar sistemini kurmamıştır. Feodalların başı ezildikten sonra bura halkı hemen kayıt altına alınmamıştır. Çünkü bir anda büyük yapısal değişiklikler yapıldığında tepki çeker. Feodalların başı Edirne'ye gelip Sultan'a bağlılıklarını bildirir, oğullarını rehin bırakırlardı... Stratejik konumda olan köyler tahrir defterlerine kaydedilir diğerleri yapılmazdı. Belli bir müddet sonra onlar da tahrir defterlerine kaydedilirdi. Osmanlı birş bölgeyi işgal etmiyor, otonomluk veriyordu. Önemli bir kısmına da Subaşılık, Sancakbeyliği olarak idareci atamıştır. Halk bu durumdan son derece memnun, beyler statülerini devam ettirmişlerdir. 1430-45'lerde bölgede osmanlı tımar erleri arasında gayr-ı müslim unsurlar da mevcuttur. Osmanlı bölgeyi ele geçirdiğinde orasının yöneticisini tımar sitemine bağlamıştır. Din adamlarına da tımar verildiğine rastlanmaktadır."

Troyan'dan geçiyoruz. Güzel bir yer burası. "Bekleme" anlamına geliyormuş. Bunun anlamını Plevne'de Ali isminde emekli bir taksici ile muhabbet ederken sormuştum.

"Osmanlı o dönemde prestij kültürünü temsil ediyor. Bey Edirne'ye ziyarete gidiyor, saraydan etkilenip kendi bölgesinde onu taklit etmeye çalışıyor. Bunların zamanla müslümanlaştıkları da oluyor. Osmanlı yavaş yavaş kendini göstermeye başlıyor. Tahrir eminleri ihdas ediliyor. Tahrir emininin yanında katip, ulemeden birkaç şahıs bulundurulur ama bunların emine itaat etmeleri zorunludur.

Kadı, emini, köyün ileri gelenleri ve bütün zümreleri çağırır. "Kadim zamanda nasıl idare ediliyordunuz? Ne

gibi vergileriniz vardı?" diye sorar. Onlar da teferruatlı bir şekilde anlatırlar. Osmanlı bunlara pratik çözümler üretmesini bilmiştir. Mesela "ilk gece hakkı haramdır, bu vergidir, buna cüz'i bir vergi tayin edelim" diye çözüm üretmiştir. Aynı şekilde Pojik vergisi diye bir şey var onu da değiştirmiştir. Bu vergi aralık ayı sonunda her hane senyöre bir hindi pişirip yanında bir tepsi poğaça yapıp vermek zorunda olduğu bir uygulama. Osmanlı yöneticileri bunu da birkaç akçe vergiye çevirmiştir. Bu küçük düzenlemelerden halk memnundur. Osmanlı bölgedeki halkı kölelikten efendiliğe yükseltmiştir. Senyörün, şövalyenin yapmak zorunda oldukları kulluklar vardır, bunu da burada söylemeliyim. Odunları kesmek, buğdayı biçmek için birtakım uygulamalar var. Osmanlı bunları da lağvedin diyor. Bunlar osmanlı'nın bölgede yaptığı dönüşümlerdir. Osmanlı realitesinin bölgedeki yapıtaşlarıdır. Köylüyü hiçkimse istismar edemez. Bunları "adalet dairesi" formülüyle çözmüştür. Adalet dairesi sultanın otoritesi için güçlü bir ordu, güçlü bir ordu için önemli miktarda para lazım, onun için mutlu bir ahali gerekli. Onun için ahaliyi korumak, kollamak gerekmektedir. Osmanlı da kendi varlığını en temel sebebi olarak halkı korumayı birinci vazifesi olarak görüyor. Bunun için kanunnameler hazırlanmıştır. Bu yapı zamanla müslümanlaşmayı sağlamıştır. Kendi beyinin müslüman olduğunu gören halk kısa zamanda islam dinini kabul etmiştir. İhtida, İslamlaşma hareketleri doğal bir şekilde gerçekleşmiştir. Halk bu bakımdan işlenmeye hazır hale gelmişti.

Osmanlı ordusunda namılı askerler, çok ünlü beyler yoktu fakat tahta kılıçlarla savaşan dervişler vardı. Metruk, ıssız yerlerde ayende ve ravendeye (gelip geçene) yardım etmek amacıyla tekkeler inşa edilmişti. Bu tekkelerin etrafında biriken insanlar daha sonra birçok köyün oluşmasına sebep olmuşlardır... Osmanlı idari, askeri, sosyal, zihinsel kurumlarıyla bölgede kısa sürede hüsnü kabul görmüştür. Bu sayede daha I. Murat zamanında Balkanlarda hüküm süren bir imparatorluk olmuştur (Halil İnalcık'ın İslam Ansiklopedisi'ndeki I. Murat maddesini okumak lazım). Osmanlı'yı Balkanlarda güçlenince Anadolu'ya müdahale etmeyi düşünüyor. Osmanlı hem İstanbul'u hem de Anadolu'yu Balkanlarda kurduğu çok kültürlü bir yapı sonunda fethetmiştir. İki asır sonra bölgeye geri dönmüştür. Rumeli Osmanlı için temel merkezidir. Onun vizyonudur. Bu yüzden Osmanlı, Rumeli'ye büyük önem vermiştir. Protokolde Rumeli kazaskeri Anadolu kazaskerinden öndedir. Aynı şekilde Rumeli defterdarı, beylerbeyi hep önde yer alır.

Bölgede tımar sistemi eyalet sistemidir. Rumeli'ye tek bir beylerbeyi atanır. Beylerbeylikler Sofya, Filibe, Üsküp, Selanik, Gümölcine, Serez her biri sancak statüsündedirler. Her sancak subaşılığa bölünmüştür. Subaşılığın başında da bir kadı bulunur. Subaşılıklar da köylere dilimlenmiştir. Her köy ünitelerde tımar üniteleri haline getirilmiştir. Tımarlı sipahiler de bunları iadre eden kişilerdir. Ahaliyi her türlü sıkıntıdan kurtarmak, can, mal ve ırzını güven altına almayı sağlarlar... 17. yy'da tımar sistemi köklü bir değişiklik geçirmiştir. Celali isyanlarının temelinde ahalinin köylerini terketmesiyle köylerin boşalması vardır. Köylülerin bir kısmı kendi

yerleşim yerlerini bırakıp şehirlere birikirlerken bir kısmı da Celali isyan hareketlerine katılmışlardır... Balkanlarda zenginler, ağalar, gospitalar ortaya çıkmıştır. Elde ettiği topraklarda ahaliye çok yüksek vergiler tahakkuk ettirmişlerdir. Ahali ağalardan muzdariptir. Milliyetçi akımlar ajanlarını gönderiyor amam halk bunlara pek destek vermiyor. Sultan Hamid bölgeye müfettişler gönderip yeni düzenlemeler yaptırıyor. Buna rağmen ahalinin şartları gittikçe kötüleşmiş, bazı ağalar öldürülmeye başlamıştır. Şartlar daha da kötüleşmiş bir yandan milliyetçilik akımlarının desteğiyle Balkan Savaşları patlak vermiş ve Balkanlar elimizden çıkmıştır."

...

"Devşirme Osmanlı kul sistemine getirdiği önemli değişikliklerden biridir. Klasik imparatorluklarda otoriteyi yöneticinin bizzat kendisi temsil eder. Başta oturan otorite bir yönetim unsuruna ihtiyaç duyar. Sultasının aynı soydan gelen biri tarafından kaldırılabilirliği endişesi veya ihtimali vardır. Sultan bu ihtimalden ötürü birtakım yetkilerini aynı soydan gelmeyenlere vermek ister. Osmanlı, Osman Gazi döneminde kulları istihdam etmeye başladı. Devlet genişledikçe kul sistemi daha işlerlik kazanıyor. Savaşta esir ettiği insanları ordu için kullanıyor. Daha sonra Hristiyan unsurlardan bazı çocuklar seçilmeye başlıyor."

13.30'da Plevne'ye girdik. Cuma olduğundan cami arıyoruz.

"Osmanlı yönetsel sınıfına girmek için eğitim almak gerekir. 12 ila 15 yaşları arasındaki gençler nöbetle, belli aralıklarla devşirilirdi. Ahali bu devşirme günlerini dört gözle bekler. Çünkü çocuğunun istikbali kurtulacak, geleceğin başbakanı bile olabilecektir çocuğu. Memurlar, sağlıklı, zeki, uyanık, çocukları seçerler. Ailenin tek çocuğu varsa alınmıyor, iki, üç çocuklu ailelerin çocuklarından biri alınıyor."

Bu uzun ve ayrıntılı bilgilendirmerinden dolayı Dr. Altuğ'a çok teşekkür ediyoruz. Nihayet uzun arayışlardan sonra bir cami bulluyoruz. Caminin resmi bir ismi yok buna karşın bulunduğu yerden dolayı Çiftekahveler Camii olarak biliniyormuş. 100 000 nüfuslu Plevne'deki tek camii. Burada Dr. Ademî'nin imamlığında, bu satırların yazarının müezzinliğinde Cuma namazını eda ediyoruz. Ardından öğle yemeği için ugun bir mekan aramaya başlıyoruz. İmamın da sorup soruşmalarıyla uygun bir mekanın olmadığını öğreniyoruz. Ne yapalım, ne yiyelim? derken marketten birşeyler alalım fikri doğdu. Genç arkadaşlar Dr. Recai önderliğinde gidip börek, poğaça, domates, peynir, üzüm, meyvesuyu vb. gıda maddeleri alıp geldiler. Caminin yan tarafında eski bir cafede masaların üzerine gazeteler sererek bir güzel yedik. Bu menünün çok makbule geçtiğini söyleyebiliriz.

Orada beklerken emekli taksi şoförü Ali abi bizim Türkçe konuştuğumuzu duyunca bizlere ilgi gösterdi, ayak üzeri biraz muhabbet ettik. Kentte onbin hane Türk olduğunu söyledi.

Saat 16.07'de Panaroma'ya vardık. Panaroma,

Rusların, tek kelimeyle yenilmez kahraman Gazi Osman Paşa'yı yenmelerini gösteriyor. Rusların baştan beri iki ideali olmuştur, biri sıcak denizlere inmek diğeri de Slav ırkının hamiliğini yapmak. 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'ndan sonra kendilerini Ortodoks Kilisesi'nin temsilcisi olarak sayarlar. Osman Paşa Vidin'dedir. Rus birliklerinin Bulgaristan içinde ilerlediği haberini alan Osman Paşa kaleyi savunmak için Plevne'ye gelir. Bulgarlar da Ruslara yardım etmektedir. Osmanlı yardım kuvvetleri çok cetin olan Şıpka Geçidi'ni aşamayınca Osman Paşa yardımsız kalır; 9 ay kaleyi savunur. Ayağından yaralanır. Kaleyi zapteden komutan "Ben bu yüce kahramanın kılıcını alamam" der. Bir başka komutan o yenilmez paşanın kılıcını alır... Burada biraz hüzünleniyoruz.

Dr. Ademi, Dr. Efe, Dr. Sambur, Dr. Develi ve Dr. Yıldırım Meçhul Asker anıtı önünde

Bir başka yolu takip ederek akşama doğru Filibe'ye dönüyoruz. Akşam namazını yine Hüdavendigar Camii'nde eda ediyoruz ve yemek için Sofra'ya gidiyoruz. Burada çok hoş bir yer. Sahibi liseyi İzmir'de okumuş, neşeli bir girişimci.

13 Ekim sabahı 10.30'da otelden ayrıldık. Pazardan alışveriş yapan arkadaşlar oldu ve 11 gibi otobüsümüz Sami beyin kaptanlığında kentten hareket etti. 15.30 gibi Edirne'ye giriş yaptık. Serhat şehrimizde uzun sayılabilecek bir vakit geçirdik ve yatsı namazını Selimiye Camii'nde kıldıktan sonra Ankara'ya doğru yollandık.

Güzel bir konferans ve seyahat oldu. Vesile olan başta ADAM başkanı Dr.Mehmet Bulut hocaya, Dr. Rahman Ademi'ye ve hasta haliyle hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan Dr. Recai Aydın'a çok teşekkür ederiz.

Hüdavendigar Camii önünde Dr. Bulut, Dr. Şen ve Şükrü Bulut

Filibe'nin tepeden bir görünüşü

Hüviyet-i Milliye¹

Ferîd²

Yay. Haz.: Adem EFE³

Bir milletin hüviyeti, yani asl-ı sâbiti, her dürlü müessirât-ı hâriciyenin te'sirinden azâde bir mâhiyet-i müstakille olmayub an'anât, âdât, mu'tekidât-ı vesâire gibi birtakım müessirât-ı kaviyyenin hulâsa-i mütemessilesidir. Bu hakikat bütün erbâb-ı ukûlenin kabûl etdikleri bir düstûr-ı kat'îyedir.

Her kavmin âsâr-ı medeniyesi de hüviyet-i milliyesine hâs olan isti'dâd-ı kâminin suver ve eşkâl-i bârizesidir. Nev'leri, mâhiyetleri ne olursa olsun akvâm-ı muhtelif tarafından vücûda getirilen eserlerin kâffesi onların şahsiyetlerine hâs olan bir tamgayı haizdir.

Meselâ herhangi bir san'atın üslûbundaki husûsiyet-i bârize onu vücûda getiren kavmin şahsiyetini o eserin âhenk-i umûmisinde-fakat eserin mâhiyetine mütemessil bir sûretde-tecellî etdirir. Bu şahsiyeti görmek husûsunda melekesi olan bir göz nazra-ı ûlâda onu temeyyüz eder; eserde kavmin sîmâ-yı umûmî ve husûsiyesini daha doğrusu ruhunun, zevkinin bi-tariki't-tenâsuh o esere intikâlini, onda tecellisini görür. Meselâ Mısır'ın ehrâmında, kavâim-i musavveresinde, Romalılarla Yunanlıların, Asûrîlerle Keldânîlerin âsâr-ı metrûke ve mebâni-i müşeyyidelerinde, o milletlerin sîmâ-yı umûmî ve husûsiyelerinin vâsf-ı müşteki olan heyûlâ-yı aslı görmek mümkündür.

1 Bu çevrim yazı, Ferid Kam'ın *Sebilürreşad*, Aded: 15-197, Cild: 1-8, 27 Cemâiyelahir 1330/ 31 Mayıs 1328/13 Haziran 1912 Perşembe tarihli nüshasının 276 ila 278 sayfaları arasında, İctimâiyât sütunu altında, "Hüviyet-i Milliye" başlığıyla yayımlanan makalesinin günümüz harflerine aktarılması suretiyle hazırlanmıştır, (Yhn).

2 Ömer Ferid Kam, 1 Şubat 1280/11 Ocak 1864 yılında Beylerbeyi semtinde dünyaya geldi. Askerî hekim Ahmed Muhtar Paşa ile Fatma Fitnat Hanım'ın oğludur. Ferit Kam, ilkokuldan sonra Beylerbeyi Rüşdiyesi'ni bitirince babasının isteğiyle Mekteb-i Mülkiye-yi Şâhâne'ye kaydoldu; fakat bir yıl sonra ayrılarak Hukuk Mektebi'ne girdi. Babasının ölümü üzerine ikinci sınıfta öğrenimini yarıda bıraktı. Özel hocalardan Arapça, Farsça ve Fransızca dersleri alarak kendini yetiştirdi.

1887'de Bâbiâli Tercüme Odası'nda mütercim olarak göreve başladı. Bir yıl sonra da Beylerbeyi Rüştiyesi'nde Fransızca muallimliği yaptı. 1905'te İran'ın İstanbul elçisi Rızâ Dâniş Han'ın Lahey Barış Konferansı hakkında yazdığı şiiri Türkçe'ye çevirdiği için İran hükûmeti tarafından kendisine Şîr-i Hurşîd nişanı verildi. 1890'da Fahri Bey'in kızı Fatma Rukiye hanımla evlendi. İki kız bir oğlan üç çocuğu oldu. 1905'te Müderris Mustafa Âsım Efendi'nin Fatih Camii'ndeki derslerini takip ederek icazetnâme aldı. 1908'de devrin önde gelen dergilerinden *Sırat-ı Müstakim* dergisi çevresinde yer aldı. Bu vesileyle Mehmet Akif, Fatin Gökmen, Tahirü'l-Mevlevi, İsmail Habib Sencer, Babanzade Ahmed Naim, İzmirli İsmail Hakkı ve Süleyman Nazif gibi münevverlerle bir arada oldu. 1914 yılında Darü'l-Fünûn Edebiyat Fakültesi Türk Edebiyatı Müderrisi olarak Âsar-ı Edebiye Tedkikatı derslerini okuttu. 1917'de Süleymaniye Medresesi'nde Felsefe-i Umumiyye Tarihi Müderrisi oldu. 1918'de Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye azalığına getirildi. 1919'da Darü'l-Fünûn Edebiyat Fakültesi Şerh-i Mütûn müderrisliğine tayin olundu. Buradaki dersleriyle Türk ve Şark edebiyatlarına ait edebî metinleri bilhassa şiirleri şerhetme tarzında bugün de devam eden yeni bir çağır açtı. Milli Mücadele'nin ardından bir süre açıkta kaldıktan sonra, Ankara'da Şer'iye ve Evkaf Vekaleti (Diyanet ve Vakıflar Bakanlığı) bünyesindeki Telifat ve Tedkikat-ı İslamiye Heyeti üyesi oldu. 1924'te Şer'iye ve Evkaf Vekaleti lağvedilince İstanbul'a döndü ve Darü'l-Fünûn'da İran Edebiyatı Müderrisi oldu. 1933 yılındaki Üniversite Reformu ile tasfiye edilerek üniversite dışında bırakıldı. Uzun bir aradan sonra 12 Mayıs 1943'te AÜ Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde yine İran Edebiyatı Dersleri ile hocalığa döndü ve 21 Mayıs 1944'te Ankara'da vefat etti.

Arapça ve Farsça yanında Fransızca da hâkimdi. Türkçe, Arapça, Farsça şiirleri yazmıştır. Eski Türk Edebiyatı, Arap ve Fars Edebiyatları sahasında uzman olan Ferit Kam, genel felsefe, İslam felsefesi, özellikle kelâm ve tasavvuf ile meşgul oldu. Yazı ve şiirlerini *Sırat-ı Müstakim*, *Sebilürreşad*, *Peyam-ı Sabah*, *Ceride-i İlmiye* ve *Mahfil* gibi gazete ve mecmualarda yayımladı.

Eserleri: 1. *Türrehât* (İstanbul 1303): Müellifin on yedi-yirmi iki yaşları arasında yazdığı şiirlerden meydana gelen mesneviler, kıtalar ve gazellerden oluşur. Yer yer Abdülhak Hâmid'in etkilerinin görüldüğü kitaptaki şiirler kararsız bir gencin fikrî ve mânevî arayışlarını, heyecan ve endişelerini dile getirir. 2. *Âsâr-ı Edebiyye Tetkikâtı Dersleri*: Müellifin 1915-1916'da verdiği derslerin notlarından oluşur. 3. *Şerh-i Mütûn*. 1919-1922 yılları arasında verdiği eski metinlerin şerhine dair derslerin notlarıdır. 4. *İran Edebiyatı Tarihi*: Klasik bir edebiyat tarihi olan eserin İran edebiyatının ilk mahsullerinden başlayıp Sa'dî-i Şîrâzî'ye kadar gelen kısmı basılmıştır (İstanbul 1927). 5. *Afgan Şairleri*: Bir defter halindeki basılmamış eser Nazmi Özalp arşivindedir. 6. Felsefe Lugatçesi. Daha çok İslâm felsefesiyle ilgili terimlerin yer aldığı bu eser de Nazmi Özalp arşivinde bulunmaktadır. 7. *Dinî Felsefî Musâhabeler* (İstanbul 1329; Nşr. S. Hayri Bolay, Ankara 1974). Müellifin *Sırat-ı Müstakim*'de tefrika edilmiş sekiz sohbetinden meydana gelmiştir. Bu sohbetler isbât-ı vâcib, peygamberliğin mahiyeti, kazâ ve kader meseleleriyle dinsizliğin sakıncaları vb. konuları akıl ve nakil ışığında açıklığa kavuşturma, dinsizlik tehlikesiyle karşı karşıya bulunan tereddütlü zihinlere böyle bir âkıbetin korkunçluğunu gösterme amacını güder. 8. *Vahdet-i Vücûd* (İstanbul 1331; Nşr. Ethem Cebecioğlu, Ankara 1994; İbn Arabî'de Varlık Düşüncesi içinde, İstanbul 1992). Ferit Kam'ın fikrî derinliğini gösteren çalışmalarından biri olan ve *Sırat-ı Müstakim* ve *Sebilürreşad*'da yayımlanan makalelerden derlenen eserde Batı düşüncesindeki panteizm ile vahdet-i vücûd arasındaki farklar ortaya konmaktadır. 9. *Mebâdî-i Felsefeden İlm-i Ahlâk*: Emile Boirac'tan notlar ilâvesiyle yaptığı çeviridir (Ankara 1339-1341). 10. *İlm-i Mâba'de't-tabî'a*: Bu eser de Emile Boirac'tan tercüme edilmiştir (İstanbul 1943). 11. *Avrupa Mektupları*, (Haz.: Nergiz Yılmaz, İstanbul 2000).

Yararlanılan Kaynaklar: Agah Sırrı Levend, Profesör *Ferid Kam, Hayatı ve Eserleri*, İstanbul 1941, s. 13-107; Veyis Değirmençay, "Ömer Fert Kam'ın Farsça Şiirleri ve Türkçe Çevirisi", *AÜ: Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 25, Erzurum 2006, s. 169-181; Süleyman Hayri Bolay, "Kam, Ömer Ferit", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 24, İstanbul 2001, s. 273, Ömer Ferit Kam, *Dinî Felsefî Sohbetler* (Sad. Süleyman Hayri Bolay), Ankara 2003, s. 7-14; http://tr.wikipedia.org/wiki/Ferit_Kam, (e.t. 09.04 2015), (Yhn).

3 Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi ABD. ÖÜ; eposta:ademefe@sdu.edu.tr.

Milletlerin şahsiyetleri ânî olarak hâsıl olmuş değildir. Bu şahsiyet edvâr-ı mâziye dest-gâhlarından çıkan, hılphen an selef intikâl bir mîrâs-ı umumidir. O şahsiyet dâimâ o devirlere hâs olan ahvâl u etvârı birlikte getirir. Bu da o kavmin hasâis-i eslâfa tevârüsünü intâc eder. Hasâis-i eslâfa tevârüsün en kavî bir müessiri olduğundan kinâye olmak üzere “diriler ölülerin tercümanıdır.” denilmiştir. Benim fikrime kalırsa diriler ölülerin birer mezar-ı seyyâridir, demek daha muvâfık olur.

Akvâm üzerinde hükm-i anîfini icrâdan hâli kalmayan bu müessirât-ı kaviyye ve müteselsilenin hükümden iskâtına kalkışmak mahâli imkânâ takrîb ile uğraşmaktan başka bir şey değildir ki neticesi hızlâna mü’ddir. Zira enfüsî olsun afâkî olsun hâdisâtı yek-diğerine rabteden silsile-i müessirât fekkine kıyâm sûretiyle vukû’ bulan isyanı şiddetle tedmîr eder.

El-yevm bütün milletlerin, kuvvetine serferu etmeğe mecbûr oldukları bu müessirâta karşı bizim de baş eğmekliğimiz zarûrîdir. Hâl böyle iken bu müessirâtın def’aten izâlesi mümkün olduğuna kâil olmak biraz değil, gereği gibi safderunlukdan, daha doğrusu şuûn-ı âleme vukufsuzlukdan başka bir şeyle tefsîr olunamaz. Çünkü onlar pek kuvvetli, pek dehşetli birtakım âmillerdir. Bu avâmîlin istihkârı hüviyet-i milliye’nin hüviyyât-ı sâire tarafından ifnâ ve temsiliyle neticelenir. Bir milletin, hüviyet-i milliyesinin milel-i sâirenin hüviyyâtında temsil edilmesine râzı olacak kadar eser-i semâhat göstermesi en kısa bir ta’birle intihar demektir. Bu intihara yanaşmayan, hüviyet-i milliye’nin tatarruk-ı halelden muhâfazası şartıyla tekâmüle yol açmak isteyen bir kavim o hüviyetin anâsır-ı mükevvene ve müşekkilesi demek olan yukarıdaki müessirâtı hiçbir zaman nazar-ı dikkatden dûr tutmaz; onların muhâfazasını akdem-i vacâib ve ehemmi-i vezâif addeder.

Zîrâ bir milletin kendi hüviyeti hüviyyât-ı sâirede ifnaya rızâ göstermesi hüner değil, hamâkatdır; hüner hüviyyât-ı sâirenin feyyazlı filizlerini kendi şecere-i

hüviyetine aşılayarak onun semerâtını iktitâf etmektir. Bu dakikayı üss-i hareket ittihâz eden basîret-kâr bir millet kendi asl-ı sâbitini birtakım fûrû-ı sâbite ile tezyîn etmiş, kemâle erişdirmiş olur. Şahsın sıfat-ı galebesi ondaki sâir sıfatlara hâkim olduğu gibi bir milletin hüviyeti de istiklâlini muhâfaza nokta-ı nazarından âdetâ hüviyyât-ı sâireye hâkim olmalı, hâkim olmağa çalışmalıdır. Çünkü cihan akıl ve makûlden ibâretedir. Aksi kaziye hüviyet-i milliye’nin başka hüviyetler tarafından bel’ ve temsil edilmesini intâc eder. Bir kavim ki kendisini muhâfaza-ı hüviyet kaydından vâreste görür; artık onun için tarik-i terakkide mücâhedât-ı husûsiyeye mahal yoktur. Çünkü o mevcûdiyet-i müstakillesini fedâyâ râzı olmuş, kendisini bir gıda gibi başkalarının dîde-i iştihâsına arz etmiş demektir. Onun için yapacak bir şey varsa o da gözünün gösterdiği bir hüviyet-i hâkimeye teslim etmekten ibâretidir.

Zîrâ kasîrul himmet olan, kendi hüviyetinin istiklâliyle izmihlâli beyinde bir fark görece kadar nazar-ı nâfize, izzet-i nefse mâlik olmayan bir millet için en sâlim tarîk budur.

İzzet-i nefsi bu mezellete râzı olmayan bir millet, hüviyetinin anâsır-ı müşekkilesi olan avâmîlin mizâcını kollamakdan, bu sûretle tekâmülüne bir şekl-i istiklâl vermekden gâfil olmaz. O, şarkın büsbütün garb, garbın da tamamıyla şark olamayacağını, şarka mahsûs olan bir şeyin garbda müstaid olduğu kemâli bulamayacağını; meselâ aktâr-ı kutbiyede hurma ağacının yaşayamayacağını bilir; bununla beraber şarkın da kendisine hâ nehc-i tekâmülü olduğunu asla unutmaz. Dâimâ o yoldan gidûb garbın gıda-yı medeniyetini şarkın şerâit-i hayatiyesine göre ta’dîl ve temsil eder.

Şu umûmî sözlerden husûsî bir netice çıkarmak lâzım gelirse o da bizim dâimâ âdâtımıza, an’ânâtımıza, mu’tekidâtımıza sâdik kalmaklığımızı tavsiyeden ibâretidir. Zîrâ bunlar binâ-yı mevcûdiyetimizin birer taşı mesâbesindedir. Onlardan birini çekûb çıkarmak

o binâya bir rahne açmak demektir. Vâkıan onun yerine başka bir taşı koymak mümkündür. Fakat bir sûretle devam edilecek olursa ortada bir binâ kalır; fakat kalan binâ her halde bizim binâ-yı mevcûdiyetimiz değildir.

Bu mütâlaayı şahıs itibarıyla da tekrar edelim. Meselâ bugün Müslüman, bir Osmanlı maddî manevî kâffe-yi mahsûsât-ı hayatını bir Avrupalının tarz-ı hayatına benzedecek olursa acaba Müslüman ve Osmanlı olarak temeddün mü etmiş olur? Yoksa Avrupa'ya bir Avrupalı daha kazandırmış mı olur? Her Osmanlı mahsûsât-ı milliyesinin kâffesini Avrupalıların mahsûsât-ı milliyeleriyle mübâdeleye kıyâm edecek olursa ortada bir millet kalır ki o da her halde Osmanlı milleti değildir.

Bu sûretle hareketin neticesi de mevzû-ı bahsimiz olan hüviyet-i milliyenin muhâfaza-ı istiklâli değil, teşri-i izmihlâli demektir. Eğer biz bugün her dürlü mahsûsât-ı milliyemizden tecerrüdle büsbütün Avrupalılaşacak olur isek emîn olalım ki Frenklerin en aşağı bir tabakasını teşkil ederiz. Çünkü Şark mahsûlüyüz; büsbütün Garb'ı temsil edemeyiz. Fenâ mukallid derekesinde kalub fenâya mahkûm oluruz.

Hüviyet-i milliyemizi muhâfaza şartıyla tekâmülde devam edebilmekliğimiz için metîn akılların, doğru fikirlerin yolumuzu tenvîr, bizi irşâd etmesine muhtacız. Yoksa son mevkîfi-velev ki Avrupa medeniyet-i şa'saa bâri olsun-her şeyin zevâhirden ibâret olan, ondan öteye geçemeyen ukûl-ı heyûlâniye her zaman bize serâbı âb gösterecek ve hiçbir vakt bizi vâdi-yi selâmete götürmeyecektir.

"Men yemşî maa'l-ğurâb
Seyerciü ile'l-harâb"

"Kim kargalarla beraber yürürse
Kargalar onu harabeye götürür"

Eğer biz hürriyet-i milliyemizin hüviyyat-ı sâire tarafından itlikâmını arzu etmiyor isek onun nâmına bir damga yapıp bize mahsûs olan şeylerin kâffesini onunla damgalamalıyız. Yoksa milliyetimizle onun mahsûsâtını istihkâra yeltenmek gibi çıkmaz bir yola sapacak olursak âkibetimiz pek vahîm, pek muzlim olur. Hakîkaten memleketimizde öyle garîb adamlar görülüyor ki istihsâna şâyân olan birçok mahsûsâtımızı hiçbir fikre, hiçbir muhâkemeye müstenid olmaksızın istihcân ediyorlar. Onları sırf memleketimize ihtisâsından dolayı tezyîften lezzet alıyorlar. Sonra bir Avrupalı onlardan birini istihcân etdi mi derhâl bunlardan tebdîl-i fikr ediyorlar. Bahsde yer tutacak bir misâl değilse de serd etmeden geçemeyeceğim; âdî misâller bazı kere pek mühim hakikatlerin tefhîmine medâr olur.

Meselâ bundan evvel Avrupa'da terbiye görüb vatana avdet edenler ezkaza sofrada yoğurt görecektir olsalar yoğurda bedâvet yâdigârı bir gıda-yı metrûk nazarıyla bakarak hâlâ sofralarda bulundurulmasına taaccub ederler idi. Bi'l-ahare yoğurt Avrupalıların takdirine, ihtihânına mazhar oldu; bu sûretle bugün en muhteşem sofralarda kendisi için bir mevkî' te'mîn etdi. Evvelce yoğurdu zem edenler Avrupa'nın bu teveccühünden sonra bu yoğurdun meddahı kesildiler. İdrâksizliğin bu derecesine ağlamak mı lâzım gelir, gülmek mi bilemem!

Bu bir misâldir ki çok şeylerde emsâline tesâdüf olunur bir kavim ki takdirinde, temyîzinde muhâfaza-i istiklâl melekесinin takrîrine lüzûm görmez; elbette hüviyet-i milliyesine sâhib olamaz. Hüviyet-i milliyesine sâhib olmayan bir millet de er geç zevâle mahkûm olur. Eğer biz bir millet, bir müstakil hüviyet olmak üzere yaşamak istiyor isek Garb'ın mümessili değil, mümesseli olmalıyız! Garb'ın kâffe-i müessirini yoluyla iktibâs ederek memleketimizi müstaid olduğu terakkiye îsâle çalışmalıyız. Fakat Şarklı olduğumuzu asla hatırdan çıkarmamalıyız.; mahsûsât-ı milliyemizi istihcân değil, bi'l-akis istihcân etmeliyiz. Memleketimizde "bonjour'dan ziyâde amele gömleği lâzım olduğunu bilmeliyiz, gümrüklerimizden piyanodan ziyâde âlât-ı zirâiye ve sanâiye geçmesini temenni etmeliyiz.

Gustav Le Bon bir eserinde diyor ki:

"Devr-i hilkatden beri birbirini veli eden medeniyetler hakkında icrâ olunan tedkîkât gösteriyor ki bu medeniyetler terakkilerinde birkaç düstûrun delâletine iktidâ etmişlerdir.

Milletlerin tarihleri yalnız medeniyetlerine rehber olan bu düstûrlara hasr edilmiş olaydı o tarihler pek muhtasar olur idi.

Eğer bir medeniyet bir asr zarfında sanâyi', ulûm, edebiyât, felsefe vadilerinde rehber olacak iki üç düstûr keşfedecek olursa o medeniyete pek parlak bir medeniyet nazarıyla bakabiliriz.

Gustav Le Bon'un bu sözü hakîkaten pek büyük bir düstûrdur. Eslâfımız zamanlarının muktezâsına göre kabûl ettikleri düstûrlarla altı asırdan beri hüviyet-i milliyelerini muhâfaza etmişler. O vedîa-ı mukaddese şimdi bizim yed-i emânetimizdedir. Biz de onun muhâfazası şartıyla tarîk-i tekâmülde delâletine iktidâ edecek, çok değil, iki üç düstûra muhtacız.

Bu düstûrlar ya vardır, ya yokdur. Fakat varsa onları bize gösterecek, yoksa vaz' edecek dâhiyi nerede bulmalı?

Sözlük

anîf: sert, şiddetli.	fekk:
bedâvet: bedevilik.	hızlân:
bâriz: açık.	iktidâ: uyma.
dakîka: incelik.	iktitâf:
dûr: uzak.	iltikâm:
ehrâm: pîrmaitler.	isâl: ulaştırma, eriştirme.
	istihcân:

istihkâr:	rahne:
kâmin: gizli.	serferu:
kavâim-i musavvere: resimli	şerâit: şartlar.
belge, tuğra	tatarruf:
medâr:	tedmîr:
muzlim: karanlık.	temeddün: medenileşme.
mü'dî:	tezyîf: zayıflatma.
müstaid: kabiliyetli.	

İNSAN İNSANCA YAŞAMAK İSTEMEZ Mİ?

ISPARTA'DAN MÜLTECİ SİĞINMACILARA BAKIŞ

Ahmet ÖNAL

Ülkelerinde ırk, din, sosyal konum, siyasal düşünce ya da ulusal kimliği nedeniyle kendini baskı altında hissederek, kendi devletine olan güvenini kaybeden, kendi devletinin ona tarafsız davranamayacağı düşüncesi ile ülkesini terk edip, başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan henüz sığınma talebi, gittiği ülke tarafından soruşturma aşamasındaki kişilere sığınmacı denilmektedir. Mülteci ise; ülkesinde ırk, din, sosyal konum, siyasal düşünce ya da ulusal kimliği nedeniyle kendini baskı altında hissederek, kendi devletine olan güvenini kaybeden, kendi devletinin ona tarafsız davranamayacağı düşüncesi ile ülkesini terk edip, başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından kabul edilen kişidir. Bu iki tanımdan da anlaşılacağı gibi mültecilik ve sığınmacı kavramları arasında çok küçük bir fark vardır. Ancak anlam olarak küçük olan bu farklılıklar hayatlarını idame ettirmek uğruna vatanlarını terk eden insanlar için hayati öneme sahiptir. (1951 Cenevre Sözleşmesi)

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) verilerine göre 2014 yılı sonu itibariyle Dünya'da mülteci sayısı 52 milyona yaklaşmaktadır. Bu durum da özellikle son yıllarda Arap coğrafyasında başlayıp Irak ve Suriye'ye kadar gelen karışıklıkların rolü çok büyüktür.

Türkiye, sığınmacı ve mülteciler açısından hem hedef ülke hem de geçiş ülkesi konumundadır. Ülkemizin sığınmacı ve mültecilerin hedefi durumunda olmasının başlıca sebepleri ise; Sorunlu bir bölgeye olan komşuluğu, Avrupa ülkeleri ile bağlantı kolaylığı, Gelişmiş bir demokrasiye sahip olması, Türkiye'nin sağladığı imkanlar, Müslüman bir ülke olması (Müslüman mülteciler için) ve aynı ülkeden gelen mültecilerin bulunması olarak sıralamak mümkündür. (Buz, 2008)

28.02.2015 İtibariyle Kayıtlı Mülteci ve Sığınmacıların Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı											
	0-4		5-11		12-17		18-59		60+		TOPLAM
ÜLKE	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
AFGANİSTAN	280	272	746	817	649	1068	2233	3869	80	113	10127
İRAN	251	258	400	478	294	397	3224	5082	97	97	10578
IRAK	1070	1110	1863	2064	1352	1787	5610	7750	441	419	23466
SOMALİ	81	110	176	191	196	237	876	782	22	23	2694
DİĞERLERİ	543	676	837	942	660	760	3132	3469	142	152	11313
TOPLAM K/E	2225	2426	4022	4492	3151	4290	15075	20952	782	804	
GENEL TOPLAM	4651		8514		7400		36027		1586		58178

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından hazırlanan yukarıdaki tablo 28.02.2015 İtibariyle Kayıtlı Mülteci ve Sığınmacıların Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımını göstermektedir.

Öte yandan mülteci ve sığınmacı kavramlarının birbirinden farklı olduğundan bahsetmiştik. Yukarıdaki tabloda mülteci ve sığınmacıların sayıları beraber verilmiştir. Aradaki farkın anlaşılması açısından bu sayılara ayrı ayrı bakmakta fayda vardır.

28.02.2015 İtibariyle Kayıtlı Mülteci Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı											
	0-4		5-11		12-17		18-59		60+		TOPLAM
ÜLKE	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
AFGANİSTAN	129	149	328	368	321	396	1115	1363	38	58	4265
İRAN	84	74	129	181	103	136	1169	1574	35	44	3529
IRAK	870	906	1526	1651	1018	1220	4643	6275	377	319	18805
SOMALİ	79	102	169	183	180	220	800	658	20	22	2433
DİĞERLERİ	497	617	774	857	603	682	2596	2787	136	135	9684
TOPLAM K/E	1659	1848	2926	3240	2225	2654	10323	12657	606	578	
GENEL TOPLAM	3507		6266		4879		22980		1184		38716

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından hazırlanan yukarıdaki tablo ise 28.02.2015 İtibariyle Kayıtlı Mültecilerin Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımını göstermektedir.

28.02.2015 İtibariyle Kayıtlı Sığınmacı Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı											
	0-4		5-11		12-17		18-59		60+		TOPLAM
ÜLKE	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
AFGANİSTAN	151	123	418	449	328	672	1118	2506	42	55	5862
İRAN	167	184	271	297	191	261	2055	3508	62	53	7049
IRAK	200	204	337	413	334	567	967	1475	64	100	4661
SOMALİ	2	8	7	8	16	17	76	124	2	1	261
DİĞERLERİ	46	59	63	85	57	78	536	682	6	17	1629
TOPLAM K/E	566	578	1096	1252	926	1595	4752	8295	176	226	
GENEL TOPLAM	1144		2348		2521		13047		402		19462

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından hazırlanan yukarıdaki tablo ise 28.02.2015 İtibariyle Kayıtlı Sığınmacıların Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımını göstermektedir.

Bütün bu veriler incelendiğinde sığınmacı ve mülteciler bakımından ülkemizdeki durum hakkında bir fikir elde edilebilir. Ancak yukarıdaki tablolarda son yıllarda ülkelerinde yaşanan sorunlardan dolayı ülkemize gelen Suriye uyruklu kişilerin olmayışı dikkatleri çekebilir. Bunun nedeni Suriyeliler ülkemizde ne mülteci durumunda nede sığınmacı durumundadır. Bu durum UNHCR yani Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından şu şekilde açıklanmaktadır: “Suriyeliler, Türk Hükümetinin tanıdığı geçici koruma hakkıyla Türkiye’de ikamet ettikleri için sayıları genel istatistiklere yansıtılmamıştır. Güncellenmiş bilgi için lütfen UNHCR’nin Suriye bilgi paylaşım portalını ziyaret edin.” Açıklamadan da anlaşılacağı üzere Suriyeliler mülteci ve sığınmacı statüsünde değil sadece ülkemiz tarafından geçici koruma altına alınmış kişilerdir.

Ülkemizde birçok ilde olduğu gibi Isparta’da da mülteci, sığınmacı ve geçici koruma altında bulunan kişiler vardır. Öyle ki Isparta Türkiye’de sığınmacı ve mültecilerin zorunlu ikametleri olarak gösterilen ilk illerdendir. Bir grup Somalili sığınmacının ilk olarak yerleştirildiği şehir zamanla mülteci, sığınmacı ve geçici koruma altında bulunan kişileri bağrına basmış ve onlarla tüm imkanlarını paylaşmıştır. Bu durum şehirde 2008 yılında 150-200 arasında olan mülteci sayısının günümüzde 3500’e yaklaşmasını sağlamıştır.

Isparta’da mülteci sayıları son yıllarda hayli artmaktadır. Mülteci ve sığınmacıların yerleştirilmesinde zorunlu şehirlerarasında olan Isparta ilk olarak Somali’den gelen bir grup sığınmacıya ev sahipliği yapmaktaydı. Ancak son zamanlarda artan sığınma vakaları ile Isparta’nın yaşanılabilir bir şehir olması bir araya geldiğinde bu sayı hayli artmış görülmektedir. Ülkemize sığınan yabancılar Başvuru Sahibi, Mülteci, Şartlı Mülteci, İkincil Koruma ve Geçici Koruma olmak üzere beş grupta ele alınmaktadır. Isparta Emniyet Müdürlüğü’nün ilgili birimlerinden alınan bilgilere göre Şubat 2015 sonu itibariyle Isparta’da geldikleri ülkelere göre sığınmacı ve mültecilerin sayısı şöyledir: Afganistan 250, Azerbaycan 2, Bangladeş 9, Burkina Faso 1, Burma 1, Burundi 1, Cezayir 1, Cibuti 1, Çad 1, Eritre 39, Etiyopya 14, Fas 3, Fil Dişi Sahilleri 8, Filistin 45, Gambia 2, Gana 10, Gürcistan 1, Gine 5, Irak 686, İran 223, Kamerun 9, Kenya 6, Kongo 29, Kongo Demokratik Cumhuriyeti 4, Liberya 1, Libya 3, Malezya 1, Mali 2, Mısır 7, Moldova 2, Moritanya 1, Nijerya 22, Oman 1, Özbekistan 4, Pakistan 27, Ruanda 6, Rusya Federasyonu 2, Senegal 7, Siere Leone 3, Somali 1071, Sudan 92, Suriye 700, Tacikistan 10, Tanzanya 3, Trinidad Tobago 1, Tunus 2, Uganda 30, Ukrayna 2, Vietnam 2 ve Yemen 44 kişi olmak üzere toplam 3405 kişi vardır. Ancak bunlardan sadece 6 Somali vatandaşı Şartlı Mülteci

statüsünde, 392 Irak vatandaşı ve 700 Suriye vatandaşı Geçici Koruma altındadır. Geriye kalan kısım ise sadece Başvuru Sahibi olarak görünmektedir.

En başta yapmış olduğumuz mülteci ve sığınmacı tanımını hatırlayacak olursak Isparta'daki 3405 kişiden sadece 6 kişi mültecilik ayrıcalığının ilk basamağı olan Şartlı Mülteci konumuna erişebilmiştir. Geriye kalanlar ise hala beklemededirler.

Son yıllarda ülkelerinde çıkan karışıklıktan kaçarak Isparta'ya gelen ve Geçici Koruma statüsünde olan Suriyeli Yasir DUMİREYE ve Muafak ALKHATEEB ile bir görüşme gerçekleştirme fırsatımız oldu. Yasir DUMİREYE'nin 9 yaşındaki oğlu Ammar DUMİREYE bize yeni öğrendiği Türkçesiyle babası ve dayısının sorularımıza verdiği cevapları çevirmeye çalıştı. 45 yaşındaki Yasir evli ve üç çocuk babası. Yaklaşık bir buçuk yıl önce gelen ailenin Suriye'deki ekonomik durumu gayet iyi durumdaymış. Aile reisi Yasir röntgen teknisyeni olarak hayatını devam ettirmekteymiş. Yine evli ve 3 çocuğu olan Muafak ALKHATEEB ise eşiyle birlikte Suriye'de avukat olarak görev yapmaktaymış. Türkiye'ye geliş süreçlerini yaşlı gözlerle anlatırken bir resim gösteriyor Muafak bize ve şöyle devam ediyor. "Biz geride vatanımızı bıraktık. Evlerimiz gitti, arabalarımız gitti, ofislerimiz gitti hatta yola çıktığımız sırada resmini gösterdiğim abim şehit düştü. Her şeye rağmen hayattayız çocuklarımız hayatta ve en önemlisi Müslüman bir ülkedeyiz ELHAMDÜLİLLAH" diyor.

Yukardaki resimlerde en solda Suriye'deki evlerinden bir görüntü, ortada Yasir'in iki küçük kızı Halea ve Zeynep ve en soldaki ise Muafak'ın şehit olan abisinin resimlerini görüyoruz.

Hayatlarını devam ettirmek için çok zorlandıkları ifade ederken onlar için en zor şeyin birilerinin yardımına muhtaç şekilde yaşamak olduğunu altı çiziyorlar.

Sağlık konusunda da bir hayli endişeli görünen muhataplarımızdan sağlık hizmetleri konusundaki sıkıntılarından kısaca bahsetmesini istiyoruz ve cevap olarak şunları sıralıyorlar; "Öncelikle sağlık hizmetlerinden nasıl yararlanacağımı bilmiyorum. Sağlık kontrollerimi düzenli olarak yaptırmak bir yana acil durumlarda dahi sağlık kurumlarına başvurmaktan çekiniyorum. Bunun ağırlıklı nedeni sağlık personelinin ve yerli halkın yabancı olduğum için bana bakışları ve kötü muameleleridir. Tüm bu durumlar beni hem kendi sağlığım hemde ailemin sağlığı için endişelendiriyor. Tercüme problemleri yaşadığım için tedavilerim tam olamıyor, yanlış bölümlere sevk edilebiliyorum, tedavi süresi oldukça kısa sürüyor ve sağlık personeli benimle iletişim kurmak istemiyor. İnsanların özellikle de devlet hastanelerinde bana kötü bakmaları ve kötü davranmaları yüzünden devlet hastanelerine gidemiyorum. Çok acil durumlar meydana gelirse de özel hastanelere başvuruyorum. Çevremdeki Ispartalı tanıdıklarımla fiyatları karşılaştırdığımda ise özel hastanelerin yerli halka nazaran bizden neredeyse iki katı ücret talep ettiklerini görüyorum. Bunu neye dayanarak yapıyorlar bilmiyorum ama ortada böyle bir gerçek var."

Yasir DUMİREYE ve Muafak ALKHATEEB'e teşekkür ederek Şam Sofrasından ayrılıyor. Görünen o ki mülteci, sığınmacı ve geçici koruma altında bulunan kişiler yeteri kadar entegre olamamış ve bunun sıkıntılarını yaşamaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin birçok maddesinde ve Cenevre Sözleşmesinde bu konulara tam destek vereceğini beyan eden ülkelerin günümüzde hangi konumda oldukları da ortadadır. Tüm bu olumsuzluklara rağmen ülkemize sonsuz teşekkürlerini ve dualarını eksik etmeyen bu insanlara elimizden geldiğince yardımcı olmaya çalışmalıyız.

KAYNAKÇA

1. BMMYK Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme
2. BMMYK'nın Yürütme Kurulu Kararları
3. Buz, S., (2004), *Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul Mültecilik*, Ankara, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Yayınları.
4. Cartagena Declaration on Refugees, (<http://www.asylumlaw.org/docs/international/CentralAmerica>)
5. UNHCR, Koruma Gündemi
6. UNHCR, Sınırı Aşan İnsanlar, Mülteciler, (<http://www.unhcr.org.tr/?page=72>)
7. UNHCR, Türkiye İstatistikleri
8. UNHCR, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
9. The Refugee Convention, 1951 Cenevre Sözleşmesi
10. Türkiye Büyük Millet Meclisi Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme (<http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/179-199>)

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ GEZİ NOTLARI

Bülent AKBUĞA

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine yapmış olduğum seyahatimle ilgili izlenimlerimi ve değerlendirmelerimi aktaracağım. İlk önce sizlere bu ülkeyi kısaca tanıtmak istiyorum. Akdeniz’de bulunan en büyük üçüncü ada ve Anadolu Yarımadasının 65 km. güneyindeki Kıbrıs Adasının kuzeyinde yer alan ve 1983 yılında bağımsızlığını ilan eden bir devlettir. Ancak Türkiye dışında hiçbir ülke tarafından tanınmamaktadır. Başkenti Lefkoşa’dır. Resmi dili Türkçe olan ülkenin para birimi de Türk Lirasıdır. Adanın toplam yüzölçümü 9.282 km²’dir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin yüzölçümü ise 3.355 km²’dir. Toprakları kuzeyde Dipkarpaz, batıda Güzelyurt, güneyde de Akıncılar’a doğru yayılır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Rum kesimi toprakları arasında Birleşmiş Milletlerin kontrolünde tampon bölge bulunmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin önemli yerleşim yerleri Lefkoşa, Girne, Gazimağusa, Güzelyurt ve İskele’dir. Ülke etkisinde bulunduğu Akdeniz ikliminden dolayı fazla yağış almaz. Genellikle sıcak ve kuraktır. KKTC’nin Ercan ve Geçitkale isminde iki devlet havaalanı vardır. Yıl boyunca yolcu ve uçaklara Ercan Havaalanı hizmet vermektedir. Bu havaalanı bakım ve onarıma alındığında Geçitkale Havaalanı yolculara hizmet vermek üzere devreye girmektedir. Ercan Devlet Havaalanının Başkent Lefkoşa’ya mesafesi 24 km.’dir. Uçak seferleri yaz ve kış olmak üzere iki defa değişiklik göstermektedir. Deniz yolu ile ulaşım Türkiye ile KKTC arasında Mersin, Taşucu ve Alanya ile Gazimağusa ile Girne şehirleri arasında yapılmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içerisinde ulaşım karayolu ile sağlanmaktadır. Hava ve deniz limanlarında devamlı ilgili şirketlerin servis araçları ve taksi seferleri mevcuttur. Ayrıca şehirlerarası düzenli otobüs ve dolmuş seferleri yapılmaktadır. Yine büyük şehirlerde kiralık araç acenteleri ile taksi yazıhaneleri turistlerin hizmetindedir.

Yaklaşık bir saatlik uçak yolculuğundan sonra sabahın erken saatlerinde Ercan Havaalanına iniş yapıyoruz. Rehberimiz bizi karşılıyor. Dikkatimizi çeken ilk şey ise; trafik soldan akmaktaydı ve araçlarda direksiyon sağ tarafta bulunuyordu. İlk durağımız Kırklar Türbesi. Lefkoşa’ya bağlı olan Değirmenlik-Kırklar Timbu köyü yakınlarında bir yer. Rehberimizin verdiği bilgiler ışığında kısaca sizlere bu yeri anlatmak istiyorum. Türbe bölümünde kitabesiz kırk adet kabir bulunduğu için bu ad verilmiş. Tekke olarak bilinen Kırklar Makamı türbe, mescit ve bunların bitişiğinde bulunan tekke binalarından teşekkül etmektedir. Hicretin 28. (650) yılında, Hazreti Osman döneminde Sahabeler İslamı yaymak için gemilerle Kıbrıs’a gelmişler. Bu sahabelerden 40 tanesi gece vakti türbenin olduğu yerde o zamanki Bizans askerleri tarafından şehit ediliyorlar. Bu yerin ilk olarak tespit edilmesi ile ilgili olarak da bize anlatılan şöyle ilginç bir bilgiyi sizlerle paylaşmak istiyorum. Osmanlı’nın 1571 yılında Kıbrıs’ı fethinin ardından her zamanki hassasiyetle sahabe kabirlerini bulma çalışmaları sırasında bu köydeki bir çoban, türbenin şimdiki yerini işaret ederek, buradaki otların başka yerlerden daha gür, daha yeşil olduğuna ve hayvanların buranın üstünde otlamadıkları ve geçmediklerine şahit olduğunu söyler. Bunun üzerine burası kazıldığında iki ayrı çukurda bedenleri bozulmamış bir şekilde Sahabe kabirleri bulunur.

Bu yeri ziyaretimizin ardından Gazimağusa şehrine hareket ediyoruz. Buradaki ilk durağımız St. Barnabas Manastırı.* Salamis’te doğmuş Yahudi bir ailenin oğlu olan St. Barnabas, Kudüs’te eğitim gördükten sonra Kıbrıs’a döner ve Hristiyanlığı yaymak için 45 yılında St. Paul ile çalışmaya başlar. Bu faaliyetlerden dolayı yerli halk tarafından öldürülüp, cesedi denize

* Manastır: Bazı kesin kurallara bağlı rahip ve rahibelerin dünya ile ilgilerini keserek yaşadıkları yapı.

atılmak üzere bir bataklığa saklanır. St. Barnabas'ın öğrencileri olayları izleyip, cesedi Salamis'in batısında bir yeraltı mağarasına gömerler ve göğsüne de St. Mathews'un yaptığı incilin kopyasını koyarlar. Cesedin yeri bilinmediğinden uzun yıllar gizli kalır. 432 yıl sonra Piskopos* Anthemios, mezarı rüyasında gördüğünü söyleyerek, açılmasını ister. Mezar açıldığında St. Mathews incili dolayısıyla, St. Barnabas teşhis edilmiş olur. Bu keşif sonrasında Piskopos, İstanbul'a giderek İmparator Zeno'yu bilgilendirir ve Kıbrıs kilisesi özerkliğini kazanır. İmparator, gömütün bulunduğu yerde bir manastır inşa edilmesi için bağışta bulunur. Manastır 477 yılında inşa edilir. Manastır bir kilise, avlu ve avlunun üç yanında bir zamanlar papazların yaşadığı odalardan meydana gelmiştir. St. Barnabas kilisesinde çoğunluğu 18. yüzyıldan kalma zengin bir ikon* koleksiyonu bulunmaktadır. Papazların yaşamlarını sürdürdüğü odalar ise restore edilerek bir arkeoloji müzesi haline getirilmiştir.

Sıradaki ziyaret yerimiz St. Nicholas Katedrali* (nam-ı diğer Lala Mustafa Paşa Camisi). Lüzinyanlar döneminde (1298-1312) inşa edilmiştir. Lüzinyan kralları, önce Lefkoşa'da St. Sophia Katedrali'nde Kıbrıs Kralı, sonra da Gazimağusa'da St. Nicholas Katedrali'nde Kudüs Kralı olarak taç giyerlerdi. 1571 yılında cami haline getirilene dek, bu yapıda bahse konu törenler yapılmış. Girişteki yuvarlak pencerelerin üzerinde bir Venedik arması görülmektedir. Bazı hayvan figürleriyle süslü kabartmanın Salamis'teki bir tapınaktan geldiği sanılmaktadır. Katedralin giriş bölümünde yer alan tarihi cümbez ağacı (tropikal incir) yaklaşık 700 yıllık geçmişi ile Kıbrıs adasındaki en yaşlı canlı varlık olarak bilinmekte. Ağacın katedralin inşaatına başlanıldığı yıl (1298) dikildiği söylenmektedir. Gövdesi 2.70 metreden sonra 7 dala ayrılır. Yılda yedi kez meyve veren ağacın, katedralin önüne güzel bir gölge verdiğini görmekteyiz.

Katedralin hemen karşısında Namık Kemal Zindanı ve Müzesi de görülebilir. Namık Kemal eserlerinden biri olan Vatan Yahut Silistre'yi 1 Nisan 1873'te sahnelendikten sonra, oyunu izleyen bazı izleyicilerin başlattığı olaylar nedeniyle Gazimağusa'da mevcut bulunan bu zindana gönderilmiştir. Namık Kemal 38 ay süren bu sürgün esnasında defalarca sıtmaya ve başka hastalıklara yakalanmıştır. Eserlerinin büyük bir çoğunluğunu bu dönemde vermiştir. Bugün, zindan ve zindana bitişik duran bu bina, Namık Kemal'in yaşamı ve eserleri hakkında bilgilere ulaşılabilen bir müzedir. Venedik Sarayı avlusunda iki katlı olup kesme taştan yapılmıştır. Alt kat tek odadan oluşur. Sarayın avlusuna açılan bir kapı ve demir parmaklıklı bir penceresi vardır. Üst kata ise dik, taşlı bir merdivenle çıkılmaktadır. Bu odada Namık Kemal'in bazı eşyaları ve Namık Kemal'le ilgili bazı belgeler bulunmaktadır.

Bu yeri gezdikten sonra Çanakkale Şehitliğine hareket ediyoruz. Birinci Dünya Savaşı sırasında İngilizler tarafından Süveyş Kanalı ile Çanakkale cephesinde esir alınarak o dönemde Gazimağusa'da bulunan esir kamplarına getirildikten sonra gerek kötü muamele, gerekse firara teşebbüs gerekçesi ile şehit edilen Türk askerlerinin bulunduğu yerdir.

Bundan sonraki durağımız Canbulat Türbesi ve Müzesi. Kısaca bu yer hakkında bize verilen bilgileri aktarmak istiyorum. Kilis Sancak Beyi olan Canbulat Bey, Kıbrıs'ın fethine karar verildiğinde Osmanlı Ordusunda görevlendirilir. Orjinal adı Arsenal Tabyası olan bu mevkide şehit düştüğü inancıyla türbesi buraya yapılır. Zamanla yıpranan bina 1968 yılında yeniden inşa edilerek ön kısmında da bir müze oluşturulur. Halen müzede etnografik ve arkeolojik eserler sergilenmektedir.

Othello Kalesi diğer bir ziyaret yerimiz. Gazimağusa'nın meşhur surlarında bulunan bu kale, 14. yüzyılda limanı korumak amacıyla Lüzinyanlar tarafından inşa edilmiştir. Etrafında derin hendek olan bu kale, koruduğu kara ve deniz kapıları ile beraber, surlarla çevrili kentin iki ana giriş kapılarının biriydi. Kale kulelerden ve topçu bataryalarıyla biten koridorlardan oluşmaktadır. Geniş avlunun yanında yer alan kalenin yanındaki yemekhane ile üst katındaki yatakhane de Lüzinyanlar döneminde inşa edilmiştir. Avluda yer alan topların bir kısmı İspanyol, bir kısmı ise Osmanlı yapımıdır. Kalenin adının, Shakespeare'nin yazdığı Tragedyadan* aldığı bilinmekte. Oyunun kahramanı olan Othello'nun yer aldığı sahnelerin bir bölümü Kıbrıs'ta bir liman kentinde geçmektedir.

Sıradaki ziyaret yerimiz Kapalı Maraş Bölgesi. Kıbrıs'ın gözde bölgelerinden Maraş'ın Yunanca ismi ise Varosha'dır. Büyüleyici bir yer, takvimler sanki hala o günleri gösteriyor gibi. Dünya starları ve zenginlerinin uğrak noktalarından birisiymiş. Kıbrıs halkı iç savaş ve hareket sonrasında evlerini ve dükkanlarını arkalarında bırakmak zorunda kalmış. 13 Ağustos 1974 tarihinde İkinci Kıbrıs Barış Harekâtı ile Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından ele geçirilmiş. Anlaşmalar sonrası bölge yerleşim ve iskana kapatılmıştır. 1974 yılı öncesi Akdeniz'in en ünlü tatil merkezlerinden biri olan Maraş, Kıbrıs'ı ikiye ayıran yeşil hat tampon bölgesindedir. TSK mensupları ile orduevi yanında bulunan kız öğrenci yurdunda kalan öğrenciler dışında da içeriye giriş kapatılmıştır. Yalnızca arazi değeri 100 milyar doları aştığı tahmin edilen şehrin turizm yönündeki yapılanması takriben 1960 yılında başlamış. Şehirde 3000 civarı büyüklü küçüklü ticari iş yeri, 99 eğlence merkezi, 25 müze, 24 sinema ve tiyatro, 21 banka, 2 spor tesisi bulunuyormuş.

Şimdi ise gözyaşlarımızı tutamadığımız bir bölgeye gidiyoruz. Bizlere katliam çukurları olarak anlatılan bir yer. Azılı Eoka Terör Örgütünün toplu katliamlarla

* Piskopos: Katoliklerde, bir bölgenin dini işlerine başkanlık eden papazlığın en yüksek aşamasındaki din görevlisi.

* İkon : Ortodoks kiliselerinde bulunan dinsel resim ve heykeller.

* Katedral: Başkilise

* Tragedya : Yüceltilmiş kahramanı iyi durumdan kötü duruma düşmesiyle seyirciyi korkuya ve acıma yönelterek duygusal arınmaya ittiği oyun türü.

bebek, çocuk, kadın, yaşlı demeden öldürdükleri Kıbrıs halkını hunharca katlettikleri bir yer. Dozerlerle büyük çukurlar açılıp tüm ölü bedenlerin çukurlara gömüldüğü yer. Muratağa, Sandallar ve Atlılar Katliamı. 14 Ağustos 1974 tarihinde Eoka* tarafından Kıbrıs'ın Muratağa, Sandallar ve Atlılar köylerinde Kıbrıs Türklerine karşı gerçekleştirilen katliam. Katliamda en küçüğü 16 günlük, en yaşlısı ise 95 yaşında olmak üzere 126 Türk öldürülmüş.

Gece Gazimağusa'da bir otelde konakladıktan sonra sabah saatlerinde Başkent Lefkoşa'ya hareket ediyoruz. İlk durağımız ise Barbarlık Müzesi. Buranın hikayesini sizlere aktarmak istiyorum. Yıl 1963. Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamak amacıyla kurulan Eoka üyesi Rumlar, Kıbrıs Türklerine karşı saldırı başlattı. Salı akşamı Lefkoşa'nın batı kesimine düşen Kumsal Semtini bastılar. Dere tarafından gelen Rumlar otomatik mavzerlerle İrfanbey Sokağına girdiklerinde, 2 numaralı evde bulunan Mürüvet Hanım, üç oğlunun pijamalarını giydirmiş, yatağı henüz açmıştı. Rumlar geldi. Mürüvet Hanım, kapının önündeki Rumca konuşmaları duyar duymaz, çocuklarını kapıldığı gibi banyoya koştu. Oğullarını küvetin içine doldurdu, sarmaladı, bağrına bastı. O gece evde bulunan ev sahibi Hasan Efendi, eşi Feride Nineyi tuvalete sakladı, kendisi de bir köşeye büzüldü. Feride'nin kızkardeşi Nuvber, beş aylık bebeği Işıl'la banyonun bir köşesine sığındı. Evdekiler saklanmaya çalışırken kapı kırıldı. Makineli tüfekler işlemeye başladı. Rumlar çocuk, yaşlı, kadın demeden savunmasız bedenlere acımasızca ateş etti. Banyodaki küvet, ölüm çukuruna döndü. Ateş altındaki Kumsal Semtine yaklaşma imkanı yoktu. Bölgeye ancak iki gün süren çatışmaların ardından ulaşılabilirdi. 2 numaralı evin kapısından içeri girildiğinde karşılaşılan manzara ürperticiydi. Işıkları yanan bir banyo...Tavandan et parçaları ve kan pıhtıları sarkıyor. Küvetin içinde bir kadın, cansız yatıyor. Göğsü üzerinde iki küçük çocuk; yedi yaşındaki yavrusu Hakan ile ikinci oğlu Kudsi. Yeşil pijamaları kan içinde. Kadının dizinde başını uzatmış bir oğlu daha; o yıl ilkokula başlamış olan Murat. Kıbrıs Türk Alayı Binbaşı Dr. Nihat İlhan'ın ailesi işte böyle katledildi. Müzeye dönüştürülen bu küçük evi ziyaretimiz bizi duygulandırıyor ve üzüyor.

Sıradaki durağımız Selimiye Camii, ya da önceki adıyla St. Sophia Katedrali. Lüzinyanlar adaya hakim olduktan sonra (1192), Lefkoşa'nın merkezinde bir Latin katedrali inşasına gerek duymaları sonucu, Paris'teki Notre Dame Katedrali'nin bir benzerini inşaa etme kararı alınmasıyla kurulmuştur. Gotik* mimari anlayışına uygun inşa edilen katedral, 1326 yılında ibadete açılmıştır. Lüzinyanların Baş Katedrali olduğu için Lüzinyan kralları Kıbrıs kralı tacını burada giyerlermiş. Osmanlının, adayı fethiyle birlikte (1571) yapı camiye çevrilmiştir. 1954 yılında Padişah II. Selim'in adından dolayı "Selimiye

Camii" adını almıştır.

Selimiye Camii yakınında bulunan Büyük Han'ı ziyaret ediyoruz. 1572 yılında adanın ilk Osmanlı Valisi Beylerbeyi Muzaffer Paşa tarafından yaptırıldığı kabul edilmektedir. Yapı dörtgen bir plan üzerine, iki katlı inşa edilmiş olup, geniş bir avlunun çevresinde sıralanan odalar, kemerli ve kubbeli bir sundurmaya açılmaktadır. Büyük Han'ın çeşitli yapılardan ve yerlerden alınmış taşlardan yapıldığını öğreniyoruz. Aynı şekilde avlunun ortasındaki mermer sütunlar üzerine yapılmış mescidi tutan sütunların da başka bir yapıdan alınmış olunması muhtemeldir. Han'ın zemin katındaki odalar dükkan, depo ve ofis olarak kullanılmıştır. Üst kattaki sekizgen bacalı birer şömineleri olan odalar ise yatak odalarıdır. Anadolu'da sık rastlanan benzerlerinden ayıran, bir farklılığı da mevcuttur. Bu tip han ve kervansaraylar genellikle tek bir ana kapıya sahip olmalarına rağmen, Büyük Han'ın bir girişi daha bulunmaktadır.

Şehrin orta yerinde bulunan Venedik Sütununu görüyoruz. Atatürk Meydanındaki Venedik Sütunu (Dikilitaş) Venedikliler tarafından 1550 yılında dikilmiştir. Eskiden üzerinde St. Mark aslanı bulunuyormuş. Osmanlılar sütunu kaldırarak Sarayönü Camisinin avlusuna koymuşlar. İngilizler 1915 yılında, 6 m. yüksekliğindeki sütunu şimdiki yerine yerleştirmişlerdir. Tek kurşuni renkte bir granit olan sütunun, Salamis'teki bir mabetten getirildiği sanılmaktadır. Sütunun alt tarafında altı İtalyan ailesinin armaları bulunmaktadır. Sütunun üzerindeki bakır küre sonradan ilave edilmiştir. Atatürk Meydanının batısındaki binalar (devlet daireleri) 1900'lerin ilk yıllarında İngiliz Koloni* devrinde inşa edildiklerinden özel bir görünüme sahiptirler. Binaların doğuya bakan yönünde bir çeşme vardır. Ayrıca Kraliçe Elizabet'in 1953 yılında tahta çıkması nedeniyle inşa edilen bir platform da bulunmaktadır.

Daha sonra Lefkoşa çarşısında gezintiye çıkıyoruz ve Lokmacı Sınır Kapısını da görüyoruz.

Gece otelimizde dinlendikten sonra Girne'ye hareket ediyoruz. Çok güzel bir liman kenti. İlk önce Hz. Ömer Türbesine gidiyoruz. Hz. Osman zamanında Kıbrıs kuşatması sırasında bir bölüğün komutanı olan Hz.Ömer, Kıbrıs'a ulaşmış ve yapılan savaşta altı askerle birlikte şehit olmuştur. Altı askerle birlikte bir mağaraya gömülmüşlerdir. Osmanlılar tarafından 1571 yılında Kıbrıs fethedilince, naaşlar bulunduğu mağaradan alınarak Girne yakınlarında, Çatalköy'ün kıyı şeridinde nakledilerek bu yere bir külliye yapılmıştır. Külliye'de, türbeler ve onları içine alan bir mescit yapılmış, halkın orada kalabilmeleri için odalar yapılarak ziyaretlerine açılmıştır. Rumlar tarafından tahrip edilen tekke 1978 yılında onarım geçirmiştir. Hala Sultan Tekkesi'nden sonra Kıbrıs Türk halkının en değer verdiği türbe olduğunu öğreniyoruz.

Girne şehir merkezinde ise bazı şehitliklerimiz var... Karaoğlanoğlu Şehitliği, Kıbrıs Barış Harekâtı sonucunda

*Eoka : Kıbrıs Rumlarının Kıbrıs'ta kurduğu terör örgütü.

* Gotik : Abartılı dantela dokusunda ortaçağ mimarlık üslubu.

*Koloni : Göçmen topluluğu veya bu topluluğun yerleştiği yer.

ölen Türk Silahlı Kuvvetleri askerlerinin (subay, astsubay, erbaş ve erler) anısına Türkiye tarafından yapılan şehitliklerdir. Şehitliğe, Kıbrıs Barış Harekâtı'nda Kıbrıs'a ilk çıkan Türk Silahlı Kuvvetleri alayının komutanı olan Halil İbrahim Karaoğlanoğlu'nun ismi verilmiş. 8 subay, 5 astsubay, 57 erbaş ve er olmak üzere toplam 70 TSK askerinin cenazesi yer almaktadır. Boğaz Şehitliği, Kıbrıs Barış Harekâtı sonucunda ölen Türk Silahlı Kuvvetleri askerlerinin (subay, astsubay, erbaş ve erler) ve bazı Kıbrıslı Türk askerler anısına Türkiye tarafından yapılan bir şehitliklerdir. Şehitlikte 287 TSK askeri ve 26 Kıbrıslı Türk askeri olmak üzere toplam 313 mezar vardır. Mezarı bulunan TSK askerlerinin 18'i subay, 13'ü astsubay ve 256'sı erbaş ile erdir. Şehitliklerimizi ziyaret ederek buradan ayrılıyoruz.

Daha sonra St. Hilarion Kalesine gidiyoruz. Büyüleyici bir manzara var. Kale bugünkü ismini Kudüs'ün Araplar tarafından zaptından sonra Kıbrıs'a göç eden ve ömrünün son yıllarını burada ibadetle geçiren bir Aziz'den almıştır. Daha sonradan, 10. yüzyılda buraya bir kilise ve manastır yapılmıştır. Deniz seviyesinden 700 m. yükseklikte olan St. Hilarion Kalesi, ikiz bir burun üzerine inşa edilmiştir. Kalenin kesin yapım tarihi bilinmemekle birlikte M.S. 10. yüzyılda kuzeyden gelen Arap akınlarına karşı adanın savunması ve kontrol edilmesi için kullanılmak üzere inşa edildiği sanılmaktadır. Kalenin Bizans yapısı olduğu ve İngiliz Kralı Arslan Yürekli Richard'ın 1191 yılında adayı işgal ettiğinde var olduğuna dair bilgiler günümüze kadar gelmiştir. Tarihi kaynaklar kaleden ilk olarak, 1128 yılında İmparator II. Frederik'in Kıbrıs'a hükmetmek

istememesinden bahsetmektedir. Kalenin etrafını çeviren daire şeklinde 500 m. uzunluğunda duvarlar ve 9 burç inşa edilmiştir. Kale, her birinin kendi sarnıcı (su deposu) ve erzak depoları olan üç ana bölümden oluşmaktadır. Bunlardan birincisi en alçakta kurulmuş olan Aşağı Kale, atlarla askerler için yapılmıştır. Ana girişi koruyan duvarlarla çevrili bir savunma yeri ile başlamaktadır. Orta Kale'de manastır alanı ve Aziz'in yeri bulunmaktadır. Yukarı Kale'de ise saray odaları, kral sarayı ve mutfak bulunmaktadır. 1489 yılında adayı ele geçiren Venedikliler, kaleyi savunacak bir güce sahip olmadıklarından kalenin Osmanlı'ların eline geçmesini engellemek için kaleyi tahrip etmişlerdir. 1964 yılındaki Rum saldırıları üzerine, kalenin stratejik konumunu değerlendiren Türk Mücahitleri kaleye yerleşerek tekrar savunmaya geçerler. 1964 yılında kaleye taarruz eden Rumlar bir avuç Mücahit tarafından geri püskürtülmüştür.

Sıradaki ziyaret durağımız Mavi Köşk. Bir silah kaçakçısının köşkü olarak da bilinir. Kaçakçının köşkü denmesinin nedeni köşkün sahibi Paulo Paolides'in avukatlık kisvesi altında silah kaçakçılığı yaparak servet edinmesi ve bu köşkü yaptırmasıdır. Paulo Paolides dönemin en büyük silah tüccarlarından. Köşk Kıbrıs'a gelindiğinde mutlaka görülmesi gereken yerlerden biridir.

Çok güzel, bazen duygusal, bazen eğlenceli gezimizi yoğun geçen üç günün ardından bitiriyoruz. Ancak ayrılmadan önce buraya has bir lezzet olan hellim peynirini almadan ülkeden ayrılmamanızı tavsiye ediyorum.

Mehmet Akif ve Bilim

Prof.Dr. M. Zeki YILDIRIM, Öğr.Gör. Ayşe YILDIRIM

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, Burdur-Türkiye

ÖZET

Düşünce ve şiir tarihimizin en önemli kişilerinden biri olan Mehmet Akif Ersoy, yaşadığı coğrafyanın ve tarihinin düşünen ve inceleyen bir beyni olarak, dünyayı ve içinde bulunduğu çağı edebi ve toplumsal bir duyarlılıkla gözlemlemiş, onun eksik ve problemlerini, çürümüş yanlarını inceleyerek, inanç-viddan-bilim eksenli önemli tespitlerde bulunmuştur.

Yaşamını bütünüyle inandığı değerler üzerinde şekillendiren Akif; tespitlerini, görüşlerini, beklentilerini ve heyecanlarını kaleme aldığı eserlerinde; bilim ile doğrudan bir bağlantısı olmamasına karşın; bilim, bilim dışılık, gelişmişlik konularına geniş ölçüde yer vermiştir.

Akif'in, bilime bakış açısının incelendiği bu çalışmada, temel kaynak olarak bizzat kendi hayatı ve eserlerinden yararlanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Mehmet Akif Ersoy, Bilim

GİRİŞ

Çağımızın en ünlü bilim adamlarından biri olan Albert Einstein Bilimi “ Her türlü düzenden yoksun duyu verileri ile düzenli düşünceler arasında uygunluk sağlama çabasıdır” olarak tanımlarken (1); Bertrand Russell “Gözlem ve gözleme dayalı akıl yürütme yoluyla dünyaya ilişkin olguları birbirine bağlayan yasaları bulma çabasıdır” demektedir. Bilim, Güncel Türkçe Sözlük'te “Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, ilim” olarak belirtilmektedir (2).

Tanımlamalar farklı olsa bile, bilimin ortaya çıkışı ve gelişimi üzerindeki görüşler hemen hemen aynı noktalara işaret etmektedir. Bilim yüzyıllardır insanoğlunun yeryüzündeki yaşama ortamına duyduğu ilgi, ihtiyaçları ve merakları ile başlamış ve sonraki gelişmelerle, insanoğlunun yaşam standartlarını yükseltecek bir etkinliğe bürünmüştür. Bilim bütünüyle doğru ve yansız gözleme dayanır ve bunu temel alan bilimsel yöntem ile sonuçlara ulaşmaya çalışır.

Teknoloji ise, insanın bilimi kullanarak doğaya üstünlük kurmak için tasarladığı rasyonel bir disiplin olarak tanımlanmakla birlikte; bilginin, sanayideki işlemlerde sistematik olarak uygulamaya alınması şeklinde de görülebilir. Tanımları ne olursa olsun; bilim, teknoloji ve bilim politikaları son derece önemlidir. Çünkü bilim ve teknolojide başarılı olamayan ülkeler geri kalmaktan ve yoksulluk çemberinde yaşamaktan kurtulamazlar. Genel anlamda da o ülkenin bağımsızlığından ya da güvenliğinden söz edilemez.

Bilim ve teknoloji konulara tanımsal düzeyde bakma sonrasında, Akif'in yaşadığı dönem ve öncesi doğu ve batı da bilim konusundaki tarihsel gelişmeleri ana hatlarıyla değerlendirelim. Sevindiricidir ki dünya bilim tarihine bakıldığında sekizinci yüzyıldan on üçüncü yüzyıla kadar dünya biliminin öncüleri Müslüman bilginlerdi. Bu dönemde batılıların “Alpharabius”

olarak tanıdıkları **Farabi** (870- 950); **Avicenna** diye isimlendirdikleri **İbn-Sina** (980-1037) gibi çok önemli öncüler, bilim bayrağını en yükseklerde taşıyorlardı. Yine Astronomi ve Matematik dehası **Biruni**; Cebirin Kurucusu **Harezmi**; Sibernetiğin kurucusu **Cezeri**; Sosyolojinin Babası **İbn-i Haldun** dönemin en önde gelen bilim adamlarıydı. Bu dönemde “araştırmak, düşünmek, bilmek ön plandaydı”. On üçüncü yüzyıldan itibaren Avrupa'da bilim ilerlemeye başlarken; Doğuda önce durakladı ve onaltıncı yüzyıldan sonra da iyice geriledi. Osmanlı İmparatorluğu'da Batıdaki bilimin hızlı temposuna yetişemedi ve ayak uyduramadı (3, 4,5).

1631 yılında Koçi Bey tarafından Dördüncü Murat'a sunulan risalede “Bilginin devamı bilginlerledir. O yüzden yüce atalarımız zamanında bilgiye ve bilginlere olan hürmet ve ikram hiç bir devlette olmamıştır... Bugün ilim yolu dahi fevkalade bozulmuştur... İlimiye ait yüksek makamların şunun bunun aracılığı ile verilmesi doğru değildir.” denmektedir (6, 7). Bu ifade dönemin gidişini net bir şekilde ortaya koymaktadır. 1699 Karlofça Barışı' ndan sonra bilim ve teknikte geri kaldığımız iyice anlaşılmış; bazı devlet ve fikir adamları bu mesele üzerinde kafa yormaya başlamışlardır. 1839 Tanzimat hareketini izleyen yıllarda bilim ve teknik Türk Edebiyatı'na da girmiş ve genel olarak yüceltilmiştir. Diğer taraftan, 1849'dan itibaren Avrupa'ya devamlı öğrenci gönderilmiş, böylece ilim ve fende ki açık kapatılmak istenmiştir. Ne yazık ki, bu önemli adımlar istenilen düzeyin yakalanmasına yetmemiştir (7).

İlerleyen yıllar içerisinde batı karşısında kaybedilen üstünlük ileri gelen yöneticiler ve aydınlar arasında yeni arayışlara yönelime yol açmıştır. Batının sadece tekniğinden faydalanarak devlete eski gücüne kazandırma çabasıyla başlayan ıslâhat hareketleri, zamanla renk değiştirerek kültürel boyuta da taşınmıştır. Bir anlamda Viyana bozgununa kadar sürekli küçümşenen batı, bu tarihten sonra anlaşılmaya

(*) Novipazar (Yeni Pazar)'da bildiri olarak sunulmuştur .

çalışılmıştır. O zamana kadar karşılarında diz çöken batı ne olmuştu da Osmanlıyı savaş alanında yenebilmişti?. Bu düşünceye cevap aranmasıyla, yaklaşık yüz yılı aşkın bir süre tamamen askeri ve teknik alanlarda yapılacak olan ıslâhat hareketleri devri başlamıştır (zafer).

Uzun süre teknik alanlarda ıslâhatla uğraşan devlet, II. Mahmut'la birlikte halkın yaşan tarzını da modernize edebilme yollarını aramaya başlamıştır. Muhtemelen Mahmut toplumdaki katı hiyerarşik kuralları yıkarak bütün gücün kendinde olduğunu topluma hissettirmek istiyordu. Çünkü O, merkezi yapıya sahip bürokrasinin egemen olduğu bir devlet istiyordu. Bunun için bütün muhalefet merkezleri yıkılmalıydı. Bu ise ancak sultanın gücünü halka göstermekle olabilirdi. Ne var ki, Onun bu tutumu kendinden sonrakilere de örnek oldu. Ondan sonraki reformistler II. Mahmut'un başlattığı geleneğe uyarak, ıslâhatlara halkın yaşam tarzına müdahale ederek başladılar. Bu sebepten, siyasi bir metin olarak düşünülen Gülhane Hatt-ı Hümayûnu meyvesini sosyal sahada verdi. Tanzîmât'ın sonuçları siyasi olmaktan çok sosyal alanlarda oldu. Bu dönemde yapılan bütün reformların bir ucu mutlaka halka kadar yansıdı. Konuya bu açıdan yaklaşıldığında Tanzîmât dönemi reformları halka en fazla yansımış reformlar olarak kabul edilebilir. Ancak, bu dönemdeki yenilik istekleri halktan ziyade üst tabakadan geldiğinden, halkın yapılanları kabul ettiğini veya tasvip ettiğini iddia edemeyiz. Tanzîmâtçılar da kendinden önceki reformistler gibi halka kendi uygun gördükleri yenilikleri empoze ettiler (Zafer).

Mehmet Akif böyle kafa karışıklığının olduğu bir dönemde dünyaya geldi. O dünyaya geldikten 3 yıl sonra (1876) ilk meşrutiyet ilan edildi ve Osmanlı Devleti bir parlamentoya kavuştu. Fakat Meşrutiyet Rus Savaşı'nın (1877-78) getirdiği bunalımlı ortamda fazla yaşayamadı. Kısa süre sonra Padişah 13 Şubat 1878'de parlamentoyu feshetmek zorunda kaldı. Ülkede olumsuz sayılabilecek gelişmeler olurken, ülke geleceğini ilgilendiren önemli olaylar da gerçekleşmekteydi. Her şeyden önemlisi eğitim alanında çok ciddi yatırımlar yapılıyor, hemen hemen ülkenin her yanına modern okullar açılıyordu. Açılan okullardan biri de Mehmet Akif'in eğitimi göreceği Halkalı Baytar ve Ziraat Mektebi'dir. Okul II. Abdülhamid'in gayretleriyle 1893'te açılmıştı (Zafer).

Milli şairimiz Mehmet Akif Ersoy (1873 - 1936) 1893 yılında Baytar ve Ziraat Mektebini birincilikle bitirmiş, fen bilimlerinin önemini kavramış, Pasteur'e ve Onun şahsında bilime hayranlık duymuştur. Ayrıca Akif Almanya'yı görmüş ve İslam ülkelerini gezerek Doğunun sefil ve perişan durumunu yakından tespit etmiştir.

Mehmet Akif'in eserlerinde bilim damlaları

Akif, topluma olan mesajlarını kitaplaştırdığı Safahat'ta insanların sorunlarını ve sıkıntılarını güçlü ve güzel şiirleri ile dile getirmiş; özellikle gençlere yol göstererek karanlıktan aydınlığa çıkabilmenin çarelerini araştırmıştır. Çağdaşları içinde bilimi en fazla öne çıkaran, geri kalmanın sancı ve sıkıntılarını en çok dile getiren ve dönemin koşullarında çözümler öneren bir şair ve düşünürdür. Şüphesiz bu sorumluluğun ve duyarlılığın arkasında, Akif'in aydın kişiliği, iyi bir

tarafsız gözlemci oluşu ve gerçekçiliği bulunmaktadır.

"Hayal ile yoktur benim alış-verişim

İnan ki her ne demişsem, görüp de söylemişim."

Yaşamında her zaman örnek bir kişilik ve çalışkanlık sergileyen Akif, yaşadığı coğrafyada çalışmama ve tembellik karşısında en kesin tavırları ortaya koyarak bu konuya şiirlerinde sıkça yer vermektedir.

"Yer çalışsın, gök çalışsın, sen sıkılmazsan otur!"

"Bir bakıma gökler uyanık, yer uyanıktır,

Dünya uyanırken uyumak maskaralıktır!"

"Çalış dedikçe Şeriat, çalışmadın durdun

Onun hesabına birçok hurafe uydurdun

Sonunda bir de 'tevekkül' sokuşturup araya

Zavallı dini çevirdin onunla maskaraya!"

O günün koşullarında dünyadaki gelişmeleri takip eden Akif'in, bir zamanlar İbn-i Sina gibi filozof ve bilim adamlarının yetiştiği Doğudaki eski ünlü bilim merkezlerinin düşmüş olduğu geri ve bilim dışılığı karşı büyük sitemi vardır:

"O Buhara, o mübarek, o muazzam toprak;

Zilletin koynuna girmiş uyuyor mustağrak !

İbn-i Sina'ları yüzlerce doğurmuş iklim,

Tek çocuk vermiyor ağışuna ilmin, ne akim !

O rasad-hânei dünyâ, o Semerkand bile;

Öyle dalmış ki hûrâfâta o mâzisiyle."

"Sayısız medrese var gerçi Buhara'da bugün...

Okunandan ne haber? On para etmez fenler,

Ne bu dünyada soran var, ne de ahirette geçer!"

Giriş bölümünde değinildiği gibi, Akif'in ilk çocukluk ve gençlik dönemlerinde Osmanlı İmparatorluğu, büyük problemlerle uğraşan ancak bilim ve teknolojide istenilen düzeyin oldukça gerisinde bir konumdaydı. Bilimin evrenselliğine inanan ve inançlı bir vatansever olan Akif bu duruma çok üzülüyor ve bu durumdan çıkış yolunun da ancak Batı'nın bilim ve teknolojisini almaktan geçtiğini biliyor ve şiirlerinde dile getiriyordu.

"Alınız ilmini garbın alınız san' atını;

Veriniz hem de mesainize son süratini.

Çünkü kabil değil artık yaşamak bunlarsız;

Çünkü milliyeti yok san'atın ilmin; yalnız"

.....

"Sade Garbın, yalnız ilmine dönsün yüzümüz.

O çocuklarla beraber, gece gündüz, didinin;

Giden üç yüz senelik ilmi tez elden edinin;

Fen diyarında sızan nâ-mütenâhi pınarı,

Hem için, hem getirin yurda o nâfi suları

Yalnız buradaki ince nokta, Batı medeniyetine olan fanatik hayranlık değil, batının sahip olduğu bilime ulaşmanın bir çıkış yolu olarak görülmesidir.

**“Medeniyet girebilmiş ancak fenniyle...
O da sahiplerinin lâhik olan iznile.
Garbın eşyası, eğer kıymeti haizse yürür;
Moda şeklinde gelen seyyie gümrükte çürür !”**

.....
**Heriflerin, hani, dünyâ kadar bedâyii var:
Ulûmu var, edebiyatı var, sanâyii var.
Giden, birer avuç olsun getirse memlekete;
Döner muhîtimiz elbet muhî-i ma’ rifete.**

Ülkede bilimin geri düzeyinden çok rahatsız olan Akif, bunun temel nedeninin genel olarak bilim karşıtlığı olduğunu ifade etmektedir.

**“Niye ilmin adı yok koskoca millette bugün ?
Çünkü efkâr-ı umûmiyye aleyhinde bütün”**

Bilimin gelişip ilerleyebilmesi içinde; ülkede bilme hürmet, saygı gereklidir ve bilimin gelişebilmesi için uygun koşulların olmasını isteyerek; bunun içinde büyük çabalara ihtiyaç olduğunu tespit eder.

**“Çünkü yerleşmek için gezdiği yerlerde fûnûn,
Önce gâyetle büyük hürmet arar, sonra sükûn,
Asr-ı hazırda geçen fenlere sâhîp denecek,
Bir adam var mı yetişmiş içinizden, bir tek?”**

Gelişmenin ve ilerlemenin temelinde çalışmak olduğuna inanan Akif, bunun içinde bilimin ülkede yeşertilmesi ile mümkün olabileceğini belirtir.

**“Süveyşi açtı herif...Doğru...Neyle açtı fakat ?
Omuzlamakla mı ? Heyhat ! Öyle bir fenle,
Ki bir ömür telef etmiş o fenni tahsile”.**

Akif, zamanı bilim çağı olarak tanımlamakta; ancak milletin bireylerinin bilgiden yoksun olarak tanımlamaktadır.

**“Hülâsa, milletin efrâdı bilgiden mahrûm,
Unutmayın şunu lakin : Zaman, Zamân-ı ulûm !”**

Akif tarafından tanımlanan **“Zamân-ı ulûm”** yani “bilim çağı” genellemesi, o yıllarda belki çok iyi anlaşılmamış olabilir. Ama son on yılda yaşadığımız dönemler ait bu tür tanımlamalara yani “bilim çağı, bilim toplumu, bilgi toplumu” gibi tanımları çok defa duyuyor ve kabulleniyoruz. Büyük şairimizin bu tanımlamayı ilk yapılanlardan biri olması çok anlamlıdır.

Akif gençlerimizin okuryazar olmasına büyük önem veriyor ve onlara çağdaş bilimi öğretilim istiyor, ancak bunlarla birlikte mukaddesata da saygı gösterilmemiz gerektiğini ifade ediyor.

**Evet, ulûmunu asrın şebâba öğretelim;
Mukaddesâta, fakat, çokca ihtirâm edelim.**

Akif, topluma ve gençliğe mesajlarını manevi oğlu Asım aracılığıyla verir. Gençlerden batının bilimini çok çabuk bir şekilde öğrenmelerini ister ve çok çalışmalarını ister.

**“Sade Garbın, yalnız ilmine dönsün yüzümüz.
O çocuklarla beraber, gece gündüz, didinin;
Giden üç yüz senelik ilmi tez elden edinin;
Fen diyarında sızan nâ-mütenâhi pınarı,
Hem için, hem getirin yurda o nâfi suları**

Akif yine geleceğin bilimini müthiş olarak tanımlayarak, maddenin enerji değeri ile ilgili ifadelere yer verir.

**Yarının ilmi nedir, halbuki ? Gayet müdhiş :
“Maddenin kudret-i zerriyesi” uğraştığı iş.
O yaman kudrete hâkim olabilsem diyerek,
Sarf edip durmada birçok kafa binlerce emek
O’na yükseldi mi, artık, değişir rûy-u zemin;
Çünkü bir damla kömürden edecekler te’ min,
Öyle milyonla değil, nâ-mütenâhi kudret!...”**

SONUÇ

Bir bilim adamı olmamasına ve bilimle doğrudan ilgilenmemesine karşın Akif’in en çok görüş bildirdiği konulardan biri, bilimdir. İyi bir gözlemci olan Akif, İbn-Sina’ları, Farabi’leri yetiştiren ülkenin ve diğer Müslümanların düşmüş olduğu geri duruma çok üzülüyordu. Bu geri kalmışlığın temel nedenini tembellik ve din adına hurafelere inanmak olduğuna inanıyor ve bunları şiirlerinde çok defa dile getiriyordu.

“İlim, mü’minin yitik malıdır.” Bu yüzden tez elden öğrenip almak gerekir. Geleceğimizin şekillenmesinde ana çıkış noktası bilim olmalıdır. Aynı zamanda inançlı bir insan olan Akif, din ile bilim arasında bir uçurum görmüyor, aksine anlamlı bir ilişkinin olmasını savunuyordu.

İster dönemsel ve koşullar temelinde değerlendirilsin; ister günümüzün yükselen değerleri açısından irdelensin Mehmet Akif bilim konusunda daima pozitif bir yaklaşım sergileyen ve bilimin temel amaçlarına uygun hedefleri olan inançlı, saygın bir düşünürümüz ve vatan şairimizdir.

KAYNAKLAR

1. Einstein, A. (1940) The Fundamentals of Theoretical Physics. Science: 91.
2. <http://www.tdk.gov.tr/TR/sozbul. &Kelime=bilim>
3. Şahin, Y. (2000) Biyolojide Geçmişe Yolculuk. Palme Yayıncılık 1. basım, Ankara.
4. Mason, S.F. (2001) Bilimler Tarihi. Çeviren: Umur Daybelge, Kültür Bakanlığı, Ankara.
5. Ronan, C.A. (2005) Bilim Tarihi. Çevirenler: Ekmeleddin İhsanoğlu; Feza Günergun, TÜBİTAK Yayınları, Ankara.
6. Danışman, Z. (1997) Koçi Bey Risalesi. (Sadeleştiren), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1997
7. Marangoz, C. (2005) Mehmet Akif ve Modern Bilim. Yarınlar İçin Düşünce Dergisi.
8. Ersoy, M.A. (2000) Safahat “Tam Metin ve Safahat Dışında Kalmış Şiirleri. İnkılâp Kitabevi, İstanbul

SOSYOLOJİK AÇIDAN GÖÇ OLGUSU VE MÜLTECİLERİN SOSYAL VE KÜLTÜREL ENTEGRASYONLARI

Musa CEBECİ

Küreselleşen dünyada iletişim ve ulaşım imkanlarının gelişmesiyle göç etmek oldukça kolaylaşmıştır. Göç olgusunun kolaylaşması beraberinde göçmen ve mülteci sorununu da beraberinde getirmiştir. Türkiye'nin gerek jeopolitik konumu gerekse komşu ülkelerdeki iç karışıklık ve savaş durumu ülkeye birçok göç almasına sebep olmuştur. Türkiye'ye gelen bu göçmenler barınma, sağlık, eğitim gibi çeşitli sıkıntılar çekmekte, entegrasyon sorunu yaşamaktadırlar. Göçmenlerin hayatında sosyal, kültürel ve dini açıdan oldukça fazla değişim gerçekleşmektedir. Göç alan ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de çeşitli entegrasyon çalışmaları yapmakta ve göçmenlerin yaşadığı sorunları en aza indirmeye gayret etmektedir. Yapılan faaliyetlerin yanında göçmenlerinde entegrasyona hazır olmaları işleri daha kolay hale getirecektir. Coğrafi göçün ekonomik ve kültürel nitelik taşımasından dolayı toplumların oluşmasına da katkı sağlamakta bu nedenle sosyolojinin de alanını kapsamaktadır.

Göç insanın fiziksel çevresindeki istemli veya zorunlu, geçici veya kalıcı bir değişimdir. Sosyal, kültürel, ekonomik ve politik bazı değişikliklere yol açabileceği gibi aynı zamanda bu tür değişikliklerden de etkilenebilecek bir olgudur. Yerleşik bir düzende ikamet etmekte olan pek çok insan bugün baskı, zulüm ve sosyal haklarının yok sayılmasından dolayı göç etmektedir. Elllerinden bütün sosyal imkanları alınmış insanların göç etmesi bir zorunluluk haline gelmiştir.¹

Sosyolojik Açıdan Göç

Tarihi ilk insana kadar giden göç; toplumsal, ekonomik, siyasi, dini veya bırakılan bölgenin iticiliği, gidilen yerin çekiciliği gibi sebeplerle bireylerin bir yerden, başka bir yere, kendi istekleriyle veya bazı güçlerin etkisiyle hayatlarının gelecekteki kısmının tümünü veya bir kısmını geçirmek üzere yaptıkları yer değiştirme hareketidir. Göçler, toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, politik vb. yapısı ile yakından ilişkili bir sosyal olaydır.

Sosyoloji, göç olgusuna en geniş perspektiften bakmaktadır, ancak göç, sosyal bilimler tarihinde uzun süre yalnızca coğrafyanın ilgi alanına giren bir konu olarak bilinmiştir. Yukarıda belirtilen manadaki coğrafi göçün aynı zamanda ekonomik ve kültürel

nitelik taşıması açısından toplumların oluşmasına katkısı unutulmamalıdır. Çünkü insanlık tarihinin büyük bir bölümü göçlerden oluşmaktadır. Keşfedilmemiş bölgelerin keşfi, ticaret, sanayileşme, saldırı, istila, sömürgecilik, turizm gibi nedenlerle toplumlar yeni yaşam alanı ve kültürü inşa etmiş ve devamında da standartlarını yükseltme gayesiyle göçmüşlerdir.

Toplumların tarihinden çıkartılabilecek temel sonuçlardan birisi, göçün toplumsal ve ekonomik dönüşümlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığıdır, bu anlamda göç bir sonuçtur. Aynı zamanda göçün kendisinin de toplumsal ve ekonomik dönüşümlere katkıda bulunan bir etken olduğu unutulmamalıdır ki bu çerçevede göç bir nedendir. Göç hareketlerine yönelik gerçekleşen araştırmalarda, sosyolojik olarak ilgilenilen nokta, göç eden fert veya hane halkının göç kararı ve nasıl alındığıdır.

Birey, zaman ve mekan bileşenleri ile neden ve sonuçları, göçü tanımlamada, ölçmede ve değerlendirerek çözümlemede farklılıklara neden olmaktadır. Dolayısı ile sosyoloji, psikoloji, ekonomi, demografi, coğrafya, halkbilimi, tarih, siyaset, uluslararası ilişkiler vs. çok farklı bilimsel disiplinler göç olgusuyla ilgili kendi çalışma sahalarında çalışmalar yapmaktadır.

Ülkelerinde ya da yaşadıkları yerde çeşitli eziyetlere, haksızlıklara maruz kalan kişiler vardır, bu kişiler başka bir ülkede güvenliğe erişmek için evlerini, hatta çoğu zaman ailelerini terk etmek zorunda kalabilirler. Bu bağlamda mülteci, 1951 Cenevre Sözleşmesine göre şu şekilde tanımlanır;

Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıslardır.

Mültecilerin Entegrasyon Sorunları

Sözlük anlam olarak entegrasyon; birleşme, bütünleşme, uyumlaşma anlamlarına gelmektedir. Bu konu ile ilgili araştırma literatüründe, burada ele alınan

1 Usanmaz, G. Göç, Mülteciler ve STK'lar, Ankara, 2009

“entegrasyon” gibi birkaç kavram daha kullanılmaktadır. En çok bilinen kavramlar arasında “asimilasyon” ve “akkültürasyon” bulunmaktadır. Fakat ayrıca, “çokkültürcülük” de günümüzde yaygın bir kavramdır.

Mültecilerin Türkiye’de kalış sürecinde yaşadıkları en önemli sorunlar; temel insani ihtiyaçlar olan barınma, beslenme, sağlık, ilaç temini, giyim ve eğitim alanlarında yaşanan sorunlardır.

Mülteciler için önemli diğer sorunlar ise; yasal sorunlar, sığınma başvurusunda gecikme, Türkiye’de kalış sürecinin ve statü alıp alamayacağı gibi konularda yaşanan belirsizlikler, hizmetlerden yararlanamama (çalışma, ikamet, sağlık vb.), yaşamlarını yönlendirmeleri ile ilgili zorluklar ve uzun bekleme süresi şeklinde sıralanabilir. Psiko-sosyal sorunlar, geldikleri ülkeden getirdikleri sorunlar, dil öğrenme sorunu, gündelik yaşama/farklı kültüre alışma çabası, aile içi ilişkiler, çevre ile ilişkiler, depresyon vb. problemler de yine mülteciler arasında yaşanan önemli sorunlardır.

Göç ve etnik araştırmalar bağlamında din sıklıkla, diğer faktörlerden biri olarak tasvir edilmektedir. Bireysel göçmenler ve onların aileleri için dini meseleler, kültürel entegrasyon açısından merkezi öneme sahip olabilmektedir. Mesela, bunlar, sosyal ilişkilerin bir parçası olan alkol tüketimi gibi ev sahibi toplumun bazı yaygın geleneklerini kabul etmeyebilirler. Yapısal entegrasyon konusunda ise, göçmen dini örgütleri, genellikle etnisite ile bağlantılıdır ve kiliseler, camiler ve tapınaklar sosyal toplanma mekanları olup, diğer şeylerin yanı sıra, sosyal ağlar ve sermaye yaratma, rehberlik talep etme ve iş arama imkanı yaratabilmektedirler. Bu mekanlar, hem sosyal toplantı alanlarıdır hem de azınlık toplumunun, çoğunluk toplumu karşısındaki kamusal temsilcilikleridir.²

2 Martikainen, T. Din Göçmenler Ve Entegrasyon, Çev. Nebile Özmen, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2010

Millet düzeyinde bir toplumsal bütünleşme için din kurumunun önemi ne ise, millet-üstü bir toplumsal bütünleşme için de dinin önemi yaklaşık olarak odur. Dinlerin, yeni bir hayat nizamı olmak itibarıyla, farklı kültürler için toplumsal hayatta uygulanmak üzere sabit bazı değer ve ritüeller sunduğu bir gerçektir. Yeni din, yeni bir kısım değerler sunarken, eski olup da dinin ruhuna uymayan bazı değer ve uygulamaları da yasaklama veya sınırlama eğilimi içerir. Bunlar bir dinin hakim olduğu toplumda yeni bir kültürel değişme süreci başlatır.³

Göçmenlerin kültürel entegrasyonunda değişken taraflı bir süreç söz konusudur. Toplumun bütün kesimleri kültürel açıklığa fazlasıyla hazır olunmasını geliştirmeye çağrılmaktadırlar. Bunun için gerekli koşul, entegrasyona hazır olunmasını, kendi kültürel kimliğinden emin olunmasını ve de aynı zamanda kültürel çeşitliliğe saygı gösterilmesini içeren açık toplumsal bir yapının var olması gereklidir.

KAYNAKÇA

1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi

Açıkgöz, Ö., Avrupa Birliği’nde Kültürel Entegrasyon ve Türkiye’nin Durumu, Tasam

Martikainen, T. Din Göçmenler Ve Entegrasyon, Çev. Nebile Özmen, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2010

Özdoğru, F. Dünyada Mülteci Hareketleri, Türkiye’nin Konumu Ve Mültecilerin Karşılaştıkları Sorunlar, <http://multecihaklari.org.tr/dunyada-multeci-hareketleri-turkiyenin-konumu-ve-multecilerin-karsilastiklari-sorunlar/> (28.03.2015)

Usanmaz, G. Göç, Mülteciler ve STK’lar, Ankara, 2009

3 Açıkgöz, Ö., Avrupa Birliği’nde Kültürel Entegrasyon ve Türkiye’nin Durumu, Tasam,

ÜFTÂDE HAZRETLERİ

Ahmet Batuhan Süzen

Bu yazıyı Bursa’da yaşamış olmam nedeniyle, Üftâde hazretleri hakkında bilgi vermek amacıyla yazıyorum. Önce Üftâde kelimesinin anlamını açıklamak istiyorum. Bu kelimenin anlamı düşmüş, muhtaç, çaresiz kimse anlamlarına gelmektedir.

Üftâde Hazretleri, Kanuni Sultan Süleyman döneminde Bursa’da yaşamış olan bir velidir. Üftâde lakabıyla meşhur olmuştur. Asıl adı Muhammed’dir. Muhammed Üftâde yeni doğduğunda annesi tarafından görülen rüya, onun büyük bir âlim ve veli olacağına işaret etmekteydi ve nitekim annesinin görmüş olduğu rüya gerçekleşmişti. Büyük bir veli olmuş ve insan onuruna, insan sıfatına yakışan bir hayat sürmüştü.

Küçük yaşta bir ipek ustasının yanında çalışmaya başlamıştı. Fakat bir hafta içinde babası ve ustası ölünce, hem ustasının işleri hem de ailesini geçindirme işleri onun küçük omuzlarına yüklenmişti. Ailesini kimseye muhtaç etmeden kendi emeğiyle çalışarak geçindiriyor ve tüm bunlar yetmezmiş gibi bir de bu işlerden arta kalan zamanlarında ise Bursa’daki medreselere giderek zahiri ilimleri öğrenmeye çalışıyordu. Bu çabalarının sonucu zahiri ilimleri öğrenmiş ve Bursa Ulu Camii’nde müezzinlik yapmaya başlamıştı. Ulu Camii’ni metheden beyitleri caminin batı kapısı çevresinde halen yazılıdır. Bu beyit şöyledir:

Ey Ulu câmi! Ey büyüklerin

toplandığı yer!

**Seni gece-gündüz
ziyaret edenlere olsun
müjdelər!**

Muhammed Üftâde hazretlerinin fiziki özellikleri ise şöyledir; uzun boylu, sürekli tebessüm halinde bulunan, kalp kırmaktan çok korkan bu yüzden kendisine hakaret eden birisine bile kalp kırarım korkusuyla cevap vermeyen birisiydi. Herkese yardım ettiği için Bursa halkı onu çok severdi. Fazla konuşmayan biriydi ama konuştuğu zaman dinleyenlere hikmetler saçardı diğer bir deyişle az konuşup öz konuşma taraftarıydı.

Osmanlı Sultanı Üçüncü Murat Han ile bir anısı şöyledir:

Üftâde hazretleri Sultan Üçüncü Murat Han ile bir gün sohbet ediyorlardı. Bir ara Üftâde, görünüşte lüzumsuz bir takım el kol hareketleri yapmaya başladı. Mübarek yüzünün rengi, halden hale giriyordu. Sonra eliyle bir yer sıvırmış gibi yaptı. Padişah, aniden yapılan bu hareketlere önce bir mana veremedi. Sonra Üftâde'nin elinin siyahlaştığını görünce; "Efendi hazretleri! Niçin böyle hareketler yapmaya başladınız! Elinizin siyahlaşmasına sebep nedir?" diye sordu. O da; "Sultanım! Tebaanızdan bir balıkçı tayfası Karadeniz'in sularında balık tutuyordu. Tekneleri su alacak şekilde delindi. Bizden yardım istedikleri için biz de imdatlarına yetişerek, teknelerini tamir ettik. Bu sebeple elimiz karardı. Elhamdülillah müslümanların boğulmaktan kurtulmasına vesile olduk."

Muhammed Üftâde hazretleri, 1581 senesinde Bursa'da hastalandı. Talebelerini başına topladı ve onlara son nasihatlerini verdikten sonra Kelime-i Şehadet getirerek fani dünyaya gözlerini kapamış oldu. Sağlığında kendi yaptırdığı caminin bahçesine defnedilen Muhammed Üftâde hazretlerinin sandukasında şu şiir dikkat çekmektedir:

Bâğ-ı aşkın andelibi, hazret-i Üftâde'dir.
Dertli âşıklar tabibi, hazret-i Üftâde'dir.

Vâsıl-ı kâmil odur, tevhîd-i Zâta şübhesiz,
Gösteren râh-ı Hüdâî hazret-i Üftâde'dir.

Eyleyen rûhundan istimdâd erişir matlûba,
Halleden her müşkilâtı, hazret-i Üftâde'dir.

Sıdkile ol Hüdâî eşîğinde dâima,
Bil hakikat kutb-ül-aktâb hazret-i Üftâde'dir.

Üftâde hazretlerinin yazdığı ve halk arasında meşhur olan bir şiiri:

Hakka âşık olanlar,
Zikrullahtan kaçır mı?

Ârif olan cevheri,

Boş yerlere saçır mı?

Gelsin mârifet olan,
Yoktur sözümde yalan,
Emmâreye kul olan,
Hayr ü şerri seçer mi?

Gerçek bu söz yârenler,
Gördüm demez görenler,
Kerâmete erenler,
Gizli sırrın açar mı?

Üftâde yanıp tüter,
Bülbüller gibi öter,
Dervişlere taş atan,
Îmân ile göçer mi?

Eserleri;

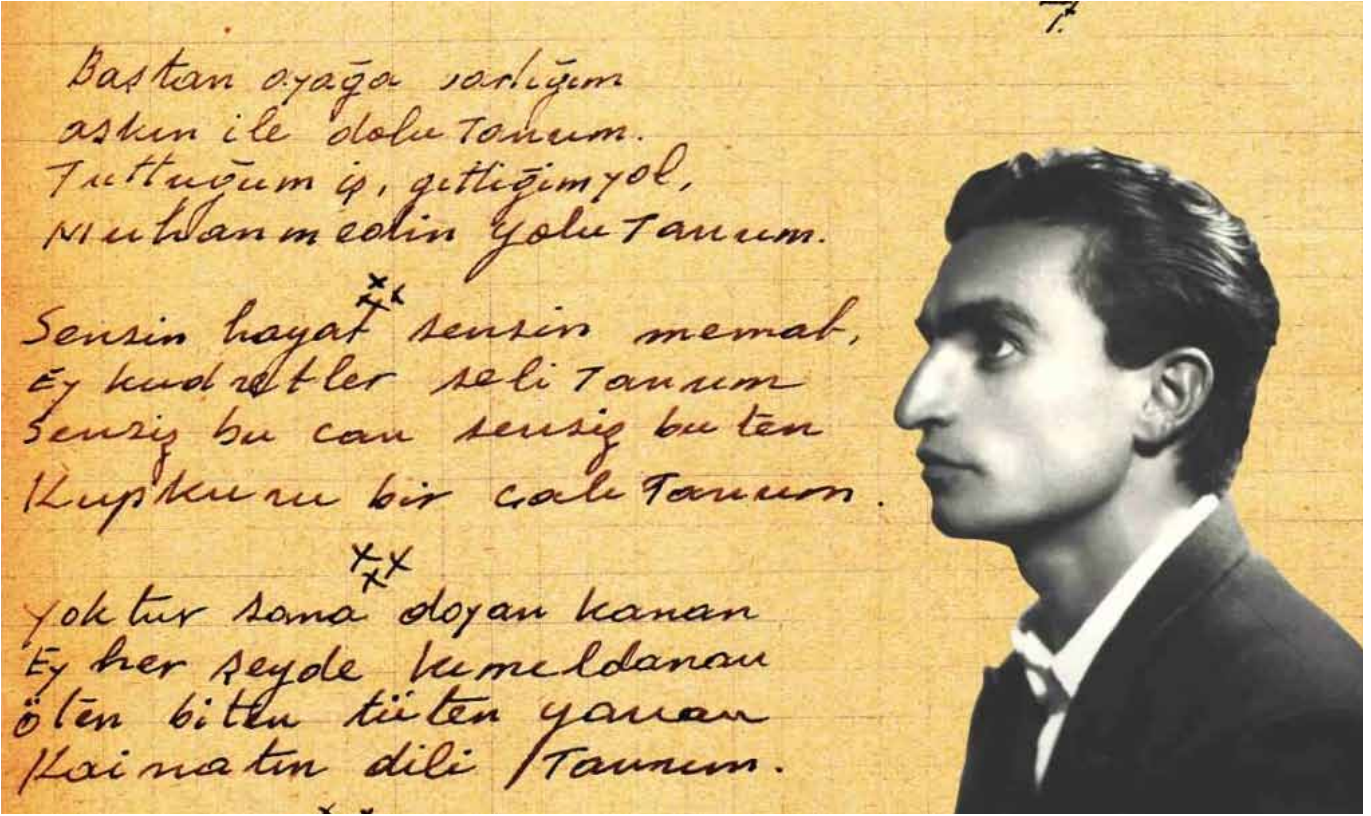
Hz. Üftâde'nin Vâkıat, Divân ve Hutbe Mecmuası olmak üzere 3 ayrı eseri bulunmaktadır. Bunlardan sadece biri yeni harflerle basılmıştır. Bu basılan eser "Divân" adıyla anılmaktadır. Hutbe Mecmuası adlı eseri ise yapılan bütün araştırmalara rağmen bulunamamış, esrarengiz biçimde ortadan kaybolmuş bulunmaktadır.

Sizleri Üftâde Hazretlerinin türbesini ziyarete davet ediyor, herkese sağlıklı bir yaşam ve mutluluklar diliyorum.

Kaynaklar :

http://oguzatabulteni.com/oguz_ata_bulteni_uftde_hazretleri-b15.html

<http://www.hzuftade.org/>

SERDENGEÇTİ

Murat BİNATLI

Peygamber (S.A.V) yola çıkmış, hicret için bütün önlemler alınmıştı. Arkada Hz. Ali, Peygamberimizin canına kastetmeye gelecek müşrikleri oyalamak için onun yatağına uzanmış bekliyordu.

Öte tarafta tarihte ender görülen mücadelelerden biri veriliyordu. Hiç duyulmadık sesler vardı. Bizans surları toprakla dövülüyordu. Mücadele büyüktü. Kolay değildi. Fethederek "ne güzel asker, ne güzel komutan" olunacaktı.

Başka bir yerde ise Akif'in kandilinin yandığını gören iki adam, "Ne yapıyor acaba bu saatte" diye düşünüyorlardı. "Allah bu mısraları bana bir daha yazdırmazın" diye dua ediyor olabilir.

Birkaç 100 kilometre ileride düşman var gücüyle saldırıyordu. Karşısında ise dava yükünü omzuna almış, sayısı asla bilinemeyecek bir insan topluluğu vardı. Çanakkale elbette geçilemezdi.

Kanuni ise devletin mumunu yeni söndürmüş, kendi mumunu henüz yakmıştı.

"Peygamber Efendimiz (S.A.V.) değil mi o tarafa doğru yürüyen?" diye sordu sahabelerden biri. "Evet." dedi diğeri. "Ebu Cehil'in evine gidiyor herhalde gene". Neden gidiyordu acaba?

Yavuz Sultan Selim Mısır seferine çıkmıştı. Cengiz Han, Timur gibi komutanlar bile bu çölü geçmeyi göze alamamışlardı. Yavuz ise bir müddet gittikten sonra atından inmiş çölü yürüyerek geçmeye başlamıştı. Edep işte...

Zaman, mekan ve kişiler değişse de benzer duruşu sergileyen dava adamlarının en önemlilerinden biri olarak Osman Yüksel Serdengeçti sayılabilir. Sirtına Yavuz'un

yükünü Fatih'in yükünü almak kolay değil. Mevcut otoriteye karşı dik durmak, her baba yiğidin harcı değil. İktidarını bir kenara bırakmak, rızık endişesi taşımamak, yarınını düşünmemek, çocuğun çocuğun için bir kaygı gütmemek... zor vesselam. Araba sevdan olmayacak mesela. Ya da yeni bir kıyafet derdin olmayacak. Zor hakikaten. Bunların hepsine sahip olabilecekken elinin tersiyle itip yoluna devam etmek gerçekten zor.

Serdengeçti tam anlamıyla bir dava adamıdır. Hani denir ya; düşmanlarının bile hayranlığını kazanmış bir dava adamı. Kendi bildiği doğrusu adına şartlar ne olursa olsun, eğilip bükülmeyen bir dava adamı. 1.60 boyunda dev şahsiyet. Konuşarak değil, yaşayarak ölmeyi seçmiş ve kendi hayatını dibine kadar yaşamış bir yalçın dağ.

Necip Fazıl gibi uğruna yaşanacak tek şeyin olduğunu bilmesi ve ona göre yaşaması insanı dava adamı yapar. Tabi çelik gibi sinir ve müthiş bir sabır gerektirir. 80 yaşına da gelse ruhu hiç yorulmaz. Deli taylar gibi koşmak ister, gitmek ister atların peşinden. Serdengeçti böyle bir adamdı. Adam kelimesinin hakkını vermiş bir adamdı.

Gündelik malzeme yapılmadan, bir turizm malzemesi, folklorik bir unsur gibi görülmeden okunması, bilinmesi gerekir tüm bunların. Belki bu örnekler bizim kendimizle aramıza koyduğumuz dünyalık hırslarımızdan bizi arındırabilir. Belki hadiste nakledildiği gibi neden imanin en yüksek derecesinin "La ilahe illallah" olduğunu anlatabilir. Belki farkında olmadan Allah ile aramıza soktuğumuz pisliklerden temizlenmemize katkı sağlayabilir. Belki "ben tek başımayım. Bana Allah yeter" dedirtebilir. Belki Necip Fazılın dediği gibi, Kim var? denildiğinde sağına soluna bakınmadan "ben varım" dedirtebilir. Hasılı Serdengeçti çok büyük adamdı çok...

AKSU'DA YAŞAMIN İÇİNDEN

Umut ERDOĞAN

Güneş kadar göz kamaştırıcı küçük bir ilçe olan Aksu, etrafı dağlarla, yeşil tepeleriyle çevrili ayva sarı, nar kırmızı yapraklarıyla, yeşeren ağaçların serin bahar kokusunu hissettiren, bütün insanlara huzur veren bir yerdir.

Bu şirin ilçenin çevresinde bir çok köy bulunmakta. Biz de bu köylerden birinde konaklayarak farklı ve göz alıcı yerler görmek istedik. Bir gün Kösre Köyü'nü merak ederek yola koyulduk. Yol boyunca devam eden uzun tepeler yemyeşil bir görüntü sergiliyordu. Köy içerisindeki çok eski, taşlarla, tahtalarla yapılan, kiremit çatılı evleri gözlemledik. Daha sonra 1946 yılında yapılan Kösre Camii'nin yanından geçerek, orada sohbet etmek için toplanan dedelerimizin, amcalarımızın yanlarına gidip bizde sohbetlerine katlıyoruz. Köylülerin yüzlerine baktığımızda, köy insanlarının birbirlerine iyi niyetli yaklaşımlarını, her konuda yardımlaşmalarını, o sıcak tebessümlerini görüyoruz. Ekim ayı geldiğinde, insanlar kendilerine ait bahçelerdeki elmaları, diğer köylüler yardımı ile toplayarak elma depolarında muhafaza ediyorlar.

Biz gençler de boş zamanlarımızda, hem yerli halka yardımcı olmak hem de harçlıklarımızı çıkartmak için bu tarlalara gidip elma topluyoruz.

Kar yağmayan şehirlerden buraya gelen insanlar, kış mevsiminin ne kadar uzun geçtiğine şahit oluyorlar. Bir sabah erken saatlerde camdan dışarı baktığımda, adeta yeryüzüne bembeyaz bir örtü örtülmüştü. İçimdeki o tatlı heyecanla hemen üzerimi değiştirip dışarı çıktım. Ve dışardaki arkadaşlarımla kar topu oynamaya başladım.

Kar gerçekten büyüleyici bir şey ama bununla birlikte beraberinde getirdiği sorunlara da şahit olduk. Örneğin; havanın soğuk olmasıyla birlikte köydeki suların buz tuttuğunu gördük. Burada insanlar çok zor şartlar altında yaşamlarını sürdürüyorlar.

Soğuk havaların ardından, yavaş yavaş bahar sıcaklığını hissettirmeye başlıyor. Ve doğanın uyanışına şahit oluyoruz.

Burada her mevsim ayrı güzel...

PARMAĞINDAKİ
YÜZÜK

Karla karışık yağmur var havada,
Hüzün yağıyor Aksu sokaklarına,
An gelip nefes kesilince boğazda,
Parmağındaki yüzük geliyor aklıma.

Karla karışık yağmur var havada,
Mevsim bahar son kar bulutlarda,
Gün gelir de şayet düşersen aklıma,
Eksilmesin tatlı gülüşün yanaklarında.

Karla karışık yağmur var havada,
Sessiz çığlıklar duyulur bu sokaklarda,
Yürek sıkışır bu dakikalarda,
Parmağında ki yüzük geliyor aklıma.

Karla karışık yağmur var havada,
İsyanlar savrulur böyle akşamlarda,
Özlem birikir mor dudaklarda,
Sessiz çığlıklar atarsın Aksu sokaklarına.
Ali ARIK

YÜZ YIL

Yüz yıl önce koptu küçük kıyamet,
Mehmetler gitti arkasına bakmadan,
Yüzyıl önce koptu küçük kıyamet,
Analar, yarlar ağladı Kur'an'ı bırakmadan.

Cepheye koştu millet canı düşünmeden,
Seferber oldu millet namus elden gitmeden,
Varlık ,yokluk demeden ,yarını düşünmeden,
Ya şehit ya gazi vatan elden gitmeden...

Ya Allah Bismillah nidalarıyla koşarken,
Kurşun geldi göğse can gitti elden,
Sırtlar düştü toprağa vatan gitmesin derken,
Zafer aldı Mehmet bedenler toprağa düşmüşken.
Ali ARIK

BİR GAZİLİK HİKAYESİ

Ali ARIK, İlker GÜLER, Nurten UÇMAK

Dursun Yörük, 1946 Isparta doğumlu. Evli ve üç çocuk babası olan Dursun Amca Isparta'nın Aksu ilçesinde Gazi ünvanı ile yaşamını devam ettirmektedir. 1967 yılında askerlik görevini tamamlamak üzere, İzmir Bornova 57. Topçu ER Eğitim Tugayı'na teslim olan Dursun Amca, askerliğini de burada tamamlamış.

Askerlik görevini yirmi dört ay yapan Dursun Amca çavuşluk için askeriye başvurur ve çavuşluk imtihanlarına girer. O zamanlar pek fazla rütbeli asker olmadığından, çavuşluk çok önemli bir rütbedir. Girdiği imtihandan başarı ile çıkan Dursun Amca çavuşluğu da İzmir'de yapmaya başlamıştır. Çavuş olmayı çok isteyen Dursun Amca yedi sekiz ay bu kutsal görevini gururla yapmıştır. Görev esnasında talihsiz bir kazanın olması, Dursun Amca'nın hem çavuşluk hayallerini yıkmış hem de sağ bacağına kaybetmesine sebep olmuştur. Kazanın gerçekleştiği eğitim alanı, Kurtuluş Savaşı yıllarında da kullanılan eski bir eğitim alanıdır. Birçok savaşa, düşman çatışmalarına ev sahipliği yapan bu ateş sahasında meydana gelen kaza, Dursun Amca'nın gazi olmasına neden olmuştur. Beraberinde iki şehit ve birçok askerin de yaralandığı bir kazadır.

Kaza şöyle gerçekleşmiş; Eğitim alanı temizliği için bölgedeki zeytin ağaçlarının dipleri askerler tarafından temizlenmeye başlanmış. Ağaç diplerini kazan askerlerden biri, elindeki kazmayı toprak altındaki eskiden kalma bir roket mermisine isabet ettirmiş. Roketin şiddetle patlaması, orada bulunan kayalıkların da patlamasına neden olmuş. Dursun amca, kaza anı bacağına düşen kaya parçalarıyla çok ağır yaralanmış. Yaralılar İzmir Askeri Hastanesi'ne kaldırılmış. Buradaki

tedavilerinden sonra Dursun Amca Ankara'ya sevk edilmiş. Sağ bacağına kaybetmesinin ardından Ankara'da dokuz ay tedavi görmeye başlamış. Hastane koşulları ve bazı olumsuz şartlar nedeniyle eşinin yolunu gözleyen Dursun Amca, mektuplarla eşinden haberler almaya çalışmış. O günler geride kalmış ve Dursun Amca şu anda, bu hayattaki en büyük destekçisi, çok sevdiği eşi Emine Teyze ile beraber yaşamaktadır.

Geçimini çiftçilikle sağlayan Dursun Amca, yirmi yıl kadar da bakkal işletmiştir. Yaşlılığın ve gaziliğin vermiş olduğu yorgunluk, onu yıpratmasa da beynindeki tümör Dursun Amca'yı endişelendiriyordu. Ama yaşadığı bunca olaylara rağmen, umut dolu gözlerle yaşamını sürdürüyor.

Dursun Amcanın yaşlı gözlerindeki umut ışığı hala sönmemiş. Gururla sarf ettiği cümleler akıllarımızdan çıkmıyor.

"Vatan sağ olsun, ister şehit, ister gazi olalım bu vatan için yapılan her iş, her görev bizim için namustur ve bu işi gururla yapıyoruz."

Bizde vaktini aldığımız Dursun Amca ve eşi Emine Teyze'ye sonsuz teşekkürlerimizi sunar ellerinden öperiz.

Vatani uğruna şehit olan askerlerimizin bize emanet ettiği bu kutsal vatani korumaya ant içtik. Dursun Amca gibi gazilerimize saygı ve sevgilerimizi sunarız. Dursun Amcanın da dediği gibi: "KUTSAL VATANIMIZ SAĞ OLSUN..."

Dursun amca ile görüşmemiz 31/03/2015 tarihinde gerçekleşti. Ancak 14/04/2015 tarihinde Dursun Amca Allah'ın Rahmetine kavuştu. Mekanı cennet olsun.

DÜNDEN BUGÜNE...

Yasin COŞKUN

Türk tarihinde, dünden bugüne yüzlerce zeki insan yetişti. Bu zeki insanların kimisi devlete kimisi millete kimisi dünya adına faydalı çalışmalarda bulundu. Sınırlı kaynaklarla yetişen değerli beyinleri ülkemizde tutamadığımız için gelişmiş ülkelere beyin göçü yaptıkları bilinen bir gerçektir. . Bu göç sebebiyle ülkemizin gelişmesi diğer ülkelere göre yavaşlamaktadır. Gelişmiş ülkelere yüksek ücretler ve kaliteli çalışma alanlarının sunulması ülkemizden beyin göçünün artmasına sebep olmaktadır. Ülkemizde değerli beyinlere sahip çıkamıyoruz ve ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılayamıyoruz. Avrupalılar gibi en iyi şekilde çalışma ortamları sunamıyoruz. En önemlisi ülkemizde bu değerli insanların yeterince reklamını yapamayıp ülkemize entegre edemiyoruz. Bugün yoldan geçen her hangi birine "Kristof Kolomb kimdir ? " diye sorsak, herkes Amerika'yı keşfeden denizci olduğunu söyler.

Ülkemizin başlıca sıkıntılarından biri, bizim için çalışmış olup, çok önemli faaliyetler yapan insanların bir gün bile anılmamasıdır diye düşünüyorum. Yoldan geçen herhangi bir kişiye bu insanlar hakkında soru yönelttiğimizde cevap verememesi oldukça üzücüdür.

Ecdadlarımızın tek gayesi; Milletin ve Devletin menfaati doğrultusunda çalışan onurlu, bilim ve ilim alanında yararlı şahsiyetlerin, bugünün Avrupa'sının yaptığı çok daha iyisini yapmaktır. Geçmişten bu güne ismi pek zikredilmeyen büyük şahsiyetler ; Şeyh Edebalı, Ali Kuşçu, Akşemsettin, Evliya Çelebi, Piri Reis, Vecihi Hürkuş, Rasim Pehlivanoglu ve daha sayamadığımız birçok ilim ve bilim alanında uzmanlaşmış değerli beyinler... Aselsan'da silahların monte edilmesini ve gece atışlarının yapılmasını sağlayan çelik nişan dürbünlerini geliştiren mühendisimiz Hüseyin Başbilen, otomobilinde bileği ve boğazı kesilmiş bir şekilde bulundu. Başbilen milyar dolarları ifade eden dev tank projesini ve gece atışlarının yapılmasını sağlayan çelik nişan dürbünlerini icat etmişti ama proje başlatıldıktan kısa bir süre sonra proje kayıplara karıştı.

Bu gün binlerce insanın kullandığı araba vapurunu dünyada ilk kez 1872 yılında bir Türk denizci olan Hüseyin Haki Efendi'yi hangimiz biliyoruz? Hüseyin Haki Efendi'nin devletine sağladığı faydalardan biri de; Muhasebe kayıtlarını çift defterde tutma fikridir. Böylece olası herhangi bir saldırı karşısında kayıtlar

kaybolmayacaktır. Vapurlarda ilk defa 'yolcu şikâyet kutusu'nu düşünüp uygulamıştır. İskelelerde bekleme salonları kurmuş, vapurlara sefer saatleri ayarlayarak yolculara ulaşım kolaylığı sağlamıştır. Vapurlarda cankurtaran simidi bulundurulmasını sağlamıştır. Dünyanın ilk defa arabalı vapuru olan "Suhulet"i ülkemize kazandırmıştır.

Hüseyin Haki Efendi değerli Türk beyinlerinden yalnızca biri.. Hüseyin Haki Efendi gibi niceleri mevcut.. Bizim ayıbımız; Dünya'ya adını duyurmuş, zekası ve yaptıklarıyla şu gün dahi faydasını gördüğümüz insanlara sahip çıkmamamızdır. Bu yüzden ülkemiz hala gelişmekte, ülkemiz hala Avrupa bağımlısı olmakta... Geçmişini bilmeyen bir millet yok olmaya mahkumdur.

GİDİŞİNLE BEN

Gidişinle ben
İslandım. Sırılsıklam ayaz gecelerimden birini yaşarken.
Hayalin gözlerimi terletmişken, ansızın islandım yalnızlık
selinde.

Üşüyorum, bedenim zangır zangır titremekte,
Çaresizliğim başucumda nöbette.
Kalbim maphus damı,
Küçük bir hücre içinde kapalı kaldım.
Ekmeksiz, susuz, sevgisiz ve sensiz...

Göremeden aydınlığı vazgeçtim.
Tevekkülüm beni ayakta tutsada, sevdalandım yalnızlığın
karanlığına.
Sensizliğin ızdırabına...

Gidemiyorum. Ayağımda papatyadan prangalar...
Seni terketmekten değil,
Sevdanı kalbimde defnetmekten değil,
O papatyaları incitmekten korkuyorum, gidemiyorum.

Kırıksık yüzümde bütün yaşantım, hat hat, anı anı...
Kimsesiz bakışlarımda saklı acı dolu gri feryatlarım.
Kelimelerim... Onlar küçücük görünen bir devranın
çığlıkları.

Gitmeseydin keşke, incitmeseydin avuçlarımı,
Giderken tebessüm etmeseydin keşke,
Yüreğime sevdâ hançerlerinin saplanacağını bile bile...
Şimdi yoksun ve bilmeden gidiyorsun.
Rüzgarların saçlarının kokusunu bana getireceğini...
Bilemedin seni ifade edemediğim duygularımda sevdiğimi.

Bilemeden gittin.
İçimdeki gökkuşağından kaydıraklardan kayan çocukların
mutluluğunu,
Ve o çocuksu gülüşlerinde bulduğum huzuru,
Ben ürkektim. Sen gittin. Ben deliydim. Sen gittin.
Ben severdim, sen gittin. Git. Zaten GİTTİN...

Burak YILMAZ

MEMLEKET DÜŞLERİ

Ben;
Yoksulun çomağında acı,
Yokluğun dışındaki sancı,
Zenginin mekanında hancı,
Okey masasında yancıyım.

Ben;
Susuz köyün sarnıcı,
Zalim ağanın kırbaşı,
Mendeburluğun baş tacı,
Ölüyü soyan mezarcıyım.

Ben;
Fitne çetesinde yardımcı,
Hayır yarışında isyancı
Fıtratı gereği muskacı,
Özü bozulmuş kimyacıyım.

Ben;
Mağlup olunca iftirci,
Çirkeflik köftesinin harcı,
Kraldan daha fazla kralcı,
Açık pazarda kınacıyım!

Ben;
Fani alemde kiracı,
Kaderinden yana davacı,
Yürekten sağlığına duacı,
Ömrü boşa geçmiş bedavacıyım.

Ben;
Bozacı yanında şıracı,
Resmi işlerde reklamcı,

Parayı bulunca borsacı,
Hafızası hurdacıyım.

Bayram AKIN

YALNIZLIĞIM

Bugün bir şiir daha yazdım.
Gözlerinin o siyah boşluğuna bakarak,
Rüzgar sagolsun saçlarını iyi savuruyor.
Bütün bunlar bana ilham veriyor.
O siyah gözlerine bakmak,
Rüzgarın kumral saçlarını okşaması gibi,
Bugün bir şiir daha yazdım.
Kurumuş yaprakların arasında çıtır çıtır,
Bulutların arasında dolaşmak istiyorum.
Ama göklere uçamıyorum.
Öleceğimi bilsem yine yazdım.
Bugün bir şiir daha yazdım herhalde,
Nedendir bilmiyorum.
Sokakların sessiz kokusu varya,
Bana yalnızlığımla hatırlatıyor sanki,
Aman sakın yanıma gelmesin kimse,
Sesimin hisliğini bile duyamıyorum.
Duvarlar üstüme üstüme geliyor.
Işıklar gözlerimi kamaştırıyor.
Kaçmak istiyorum ama kaçamıyorum.
Yalnızlık etrafımı kesti.
Ben aslında yalnız biri değilim.
Kalemim ve kağıdım bana yeter.

Umut ERDOĞAN

CADDE: 34

Kir yağar sokakların loş ışıklarından,
Yırtılır damarlar, oluk gibi kan akar kan!
Mihlanır dilde, doğruya dair ne varsa,
Gıcırda kaldırılar sivri topuklardan.
Zifiride, üç beş yarasa devriye gezer,
Omurgası kırılma yüzemez gemiler,
Unutulmuş dün, yarınlar acılara gebe
Uçup gitmiş elde kalan tüm değerler.

Kir yağar rezilliğin, kızıl gözlerinden
Hakikat giremez beynine, miğferinden
Kırpıklar zırlar olur gerçekleri görmeye...
Doğruyu okumaz, yalanı söyler ezberden.
Sahte dünyalar saklanır, kirliliğin ışıklarda
Örselenmiş edep, manasızca sırtırmakta
Utanır fıtratı gereği bütün organlar
Kusur kursağındaki zehri, kaldırılara.

Edep edepsizleşmiş, eldeki değerlere
Edepsizler, benzemiş lağım farelerine
Çakalların uluması, ulaşmaz gündüze
İnsan gibi yaşa yaşat benzeme, eşeğe.

Hey hat!
Uyan, hayat kısa. Baş ezan, sonu sela
Mutluluğu arama hiç, sahte sokaklarda.
Ateşte yanarken gülen birini gördün mü?
Son dem fayda etmez ağlayıp çırpınsan da.

Bu şehir;
Yaşayan bir ölü, usulca üstünü ört.
Çıkışı olmayan bu yol Cadde Otuz Dört !

Bayram AKIN

İÇİMDEKİ EKSİKLİK

Bir de sensiz büyümek vardı çaresiz, babasız,
Çok uzaklardan çağrım var sana, dönsen ansız.

Sevecektin, koruyacaktın, öpecektin hani neredesin?
Tersine üzen ağlatan sen değil misin?

Çocukken derlerdi sabret elbet bir gün gelecek,
İnanıyordum ve soruyordum 'o bir gün' ne zaman gelecek?

Bak söylüyorum hala umudum var ve bekliyorum.
Annemin dediği gibi her geçen gün sana benziyorum.

Bu yaşlarda ne yapmalıyım? Nasıl yapmalıyım ?
Bilmiyorum. Öğretmedin.
Ve çoğu zaman sisli gecelerde yol gözledim ama gelmedin.

Kızamıyorum da sana. Biliyorum çünkü elinde değil.
Ama resimlerine bakıp da sus pus olmak akıl karı değil.

Şu aralar hava kötü, soğuk mevsimler,
Ve çat kapı misafir oluyor yokluğunun getirdiği dertler.

Üşüyorsan getireyim sana ait her şeyi,
Ama bir tek onu getirmem, kokunun sindiği o ceketi.

Sevim GAYGISIZ

HAYATIN ANLAMI NE OLABİLİR?

Nurten UÇMAK

Yaşadığının farkına varınca, hayatın anlamını kurcalamaya başladım. Bir tanım aradım belki. Ne olduğunu merak etmiştim. Oysa yaşadığımız bu evrende hayatın anlamını aramak zor olacak. Çünkü hayat, her canlı da farklı bir anlam ifade ediyor. Ama şunu diyebilir miyiz? "Hayat, doğum ile ölüm arasına sıkıştırılmış kısacık bir zaman dilimidir."

Günümüzde hayat kavramı ; Para denen geçim kaynağına eş değer tutulmaktadır. Evrendeki güzellikler, değerler, inançlar vs. hepsi para arkasına sığdırılmaktadır. Hayatın koca bir parçasına sahiptir para. Ama hayatın değerlerine eşit sayılmamalı, çünkü hayat manevi değerlerle bizi yaşatmakta. Sadece para değil daha nice değerleri hayatla kıyaslıyoruz. Oysa hayat çok şeydir bizim için.

Bugünü yarına bağlayan bir gece değil midir hayat? Yani zaman da diyebilir miyiz hayat için? Hayat dediğimiz saniyelerle elimizden, ömrümüzden geçip gitmiyor mu biz farkına varmadan? Gidiyordur elbet. Dünyü bir daha yaşayamıyoruz. Çünkü zaman akıp gidiyor. Seni gitmen gereken yere kadar götürüyor. Sonra yalnızsın. Kaderimize yazılmış bir günü daha kaybetmiş oluyoruz. Niçin hayatta olduğumuzun farkına varmamız lazım?

Gözlerimizi semaya dikip baktığımızda Allah'ın daha nice canlı ve cansız varlığa hayat vermiş olduğunu görmekteyiz.

Bir kuşun kanadında gizlidir hayat, bir ağacın yaprağında sallanır bazen, kimi zaman azgın derelerle boğuşan dalgalardadır hayat. Hayat aslında sol yanındaki sestten ibarettir.

Hayat, bize çok kısa bir ömür ile sunulmuştur. Yaşadığımız evrende sonsuzluk yoktur her şeyin sonu olduğu gibi bize sunulan hayatın da sonu vardır. Önemli olan hayatı mutlu bir şekilde yaşamaktır. Elleri semaya açıp şükretmektir.

Çok şeydir hayat, çok anlamı vardır. Dünyada ne kadar canlı varsa o kadar anlamı vardır hayatın, beklentilerle dolu bir dünyadır hayat.

Her şeye sahip olup doğru ve sağlıklı yaşayabilmektir. Hayat hakkında daha çok şey söylenebilir. Bunlar ardi sıra bilinen sözlerdir. Hayat kelimesi ne kadar çok şeyi kaplıyormuş meğer. Yaşadığımız hayatı huzurlu yaşamak dileğiyle...

Bir anlam yüklemek gerekirse; hayat, seher vaktinde uyanan güneşin, karanlık dünyayı aydınlatmak için pencerenden usulca süzülüp saçlarını okşamasıdır...

TÜRKÇENİN UNUTULMUŞ SÖZCÜKLERİ

Dil konuşmamızı, iletişime geçmemizi, birbirimizi ifade etmemizi sağlayan bir iletişim aracıdır. Dil bizim ve gelecektekilerin en büyük hazinesidir. Konuştuğumuz dil geçmişimizi, kültürümüzü, gelenek ve göreneklerimizi yansıtır. Ne yazık ki Türkçe kökenli bazı sözcükler unutuldu ve kullanılamaz hale geldi. Çünkü dilde yabancılaşma ve yozlaşma başladı. Yabancı dillerden Türkçemize yeni kelimeler ekledikçe Türkçemizden uzaklaşıyoruz.

Bizler bu kelimelerin unutulmasını ve yok olmasını istemiyoruz. Büyük dedelerimizden, babalarımızdan duyduğumuz bazı unutulmuş sözcükler şunlardır;

Uşak: Çocuk
Davar: Küçükbaş Hayvan
Firik: Meyvenin büyümemeşi
Horta: Dedikodu
Pisik: Kedi
Çul: Halı, Kilim
Tuluk: Yayık
Çömçe: Kepçe
Andız: Ardıç
Anğ: Tarlada sınır çizgisi
Batbat: Ördek
Bıtrak: Diken
Bunar: Pınar
Çitlek: Ayçiçeği

Çıtlık: Menengiç
İmtihan: Sınav
Talebe: Öğrenci
Tıkrı: Yayık
Şirpik: Göz yapağı
Sepit: Yufka ekmeği
Somat: Sofra bezi
Kömbe: Fırın ekmeği
Mayalı: Tandırda pişirilen ekmek
Küskü: Sürgü
Gumpir: Patates
Göbelek: Kelebek
Çember: Başörtüsü
Gatır: Topaç

AŞAĞIDAKİ KELİMELEİ TABLODA BULUNUZ

-AKSU -GELENDOST -SÜTÇÜLER
-ATABEY -KEÇİBORLU -ŞARKIKARAAĞAÇ
-EĞİRDİR -ULUBORLU -YALVAÇ
-GÖNEN -SENİRKENT

E	G	S	K	E	Ğ	İ	R	D	İ	R	İ	Ç
R	E	L	Ü	Ç	T	Ü	S	Ç	A	M	A	S
L	L	A	R	B	A	Y	R	D	A	Ğ	K	E
K	E	O	L	D	U	A	U	F	A	E	R	N
E	N	T	İ	Ğ	İ	L	Ç	A	A	E	K	İ
Ç	D	M	E	K	H	V	R	A	T	L	E	R
İ	O	P	O	R	D	A	A	O	A	Y	S	K
B	S	A	A	R	K	Ç	Ş	I	B	N	B	E
O	T	A	D	İ	R	A	G	D	E	U	A	N
R	K	A	K	Ş	Y	A	Ö	P	Y	A	L	T
L	R	R	K	S	E	N	N	G	Ö	Z	Ç	U
U	A	I	K	A	U	R	E	M	A	K	Z	E
Ş	R	D	E	Y	L	E	N	L	I	R	U	A

- ESKİ ÇAMLAR BARDAK OLDU
- FERTİĞİ ÇEKMEK
- HALEP ORDAYS A ARŞIN BURADA
- KAŞ YAPARKEN GÖZ ÇIKARMAK
- ZERDEYLE ZIRVA

Millet Olarak Tartışılması Gereken Bir Husus:**“EĞİTİM SİSTEMİ”**

Hüseyin OKAY

Ülkemizde, eğitim alanında sorunlar ciddi anlamda geçmişten günümüze halen devam etmektedir. Günümüzde devletin belki de en temel ve önemli görevi, temel eğitimin tüm öğrencilere parasız olarak sunmasıdır. Bu durum, sadece kişinin niteliklerini ve becerilerini geliştirmek ve toplumsal bir yarar üretmeye çalışılması açısından önemli değildir. Bununla birlikte, eğitimde eşitliğin sağlanması, devlete ve demokrasiye olan güvenin korunması ve toplumsal adalet, barış ve huzurun sürdürülmesi açısından da çok önemlidir. Bu amaçların gerçekleşmediğinin sorgulanarak eğitimde kalitenin en kısa zamanda yükseltilebilmesi için,

Türk eğitim sisteminin (MEB ve YÖK) temel sorunların ortaya konması ve tartışılması öncelikle atılması gereken ilk adımdır. Türk Milleti olarak 21. yüzyıla ayak uydurabilmemiz, eğitime önem ve destek verilen bu dünyada önemli bir yere sahip olabilmemiz için eğitimi bir silah olarak görmemiz gerekmektedir. Bu nedenle, eğitimin ve öğretimin temelini ve yapı taşı görevini gören okullarımız, nitelikli birer birey yetiştirmede ve ülkenin ekonomik sosyal ve refah düzeyinin artırılmasında hayati bir önem taşımaktadır. Ülkenin gelişmesi ve refah çitasının yükseltilmesi için her şeyden önce, eğitim sistemimizdeki yanlışların düzeltilmesi, eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir. Bunun için de sorunların nereden ve neden başladığını doğru tespit etmek önemlidir.

Ülkemizde, öğretimin etkili bir biçimde aktarıl-maması, bilginin kalıcı ve anlamlı olmaması, öğretim programlarının, yani derslerin yoğun olması, öğrenme ortamlarının niteliğinin yetersizliği ve kalabalık olması kaynak ve çeşitli materyallerin yetersizliği, öğretmenlerden, öğrencilerden, çevreden kaynaklanan sorunlar ve doğru yöntemlerin kullanılamaması olarak sıralamak mümkündür.

Tüm bu sorunları sırayla özetlemek gerekirse; Biz Millet olarak ülkemizdeki eğitimin tartışılması gerekirken bizim refah seviyemizi ve bizleri çağdaş ve aydınlık yarınlara götürecek olan eğitimin yerine, daima millet olarak siyaseti tartışmakla yetinmeyip birde ideoloji bağımlısı haline gelmiş durumdayız.

Bizlere katkıda bulunacak eğitim sistemimizin önündeki en büyük engellerden biri, her seçim sonrasında iktidara gelen hükümetin, öncelikle Milli Eğitimin yönetici kadrosunu ve stratejisini hedef almasıdır. Okullarda daima değişen müfredatın eğitim sistemimizi olumsuz yönde etkilemiş durumdadır. Eğitim politikalarımızın değiştirilmemesi yönünde gerekli tedbirler alınırsa ve yöneticilerin getirdiği değişikliklere bağlılık sağlanırsa hedeflere ulaşmak daha kolay olacaktır. Ancak, bizim eğitim sistemimiz, sürekli

değişen eğitim politikalarımız nedeniyle, ulaşılmak istenen yolu daima değiştirmektedir. Yapılması hedeflenen değişiklikler ve yeni uygulamalarda süreklilik sağlanmadığı için, başarılı sonuçlar alınamamaktadır. Maalesef öğretmenlerimizin başarıları da öğrencilerinin bu sınavlarda doğru cevapladıkları soru sayısına bağlı olduğundan, öğretmenlerimiz öğrencilerini pratik bilgilerle hazır ve dipnot cevaplara ve hayata hazırlama yerine, sınava hazırlamayı tercih etmektedirler. Bu sınavlar nedeniyle öğrenciler, okulun yanı sıra bir de özel dershanelere devam etmek zorunda bırakılmaktadırlar. Öğrencinin yaşına göre uygun olmayan konular ile ilgili geleneksel öğretim ve bu öğretimdeki anlamsız bilgi yüklemesi, öğrencilerin motivasyonunu düşürmekte, eğitim sürecinde isteksiz olmalarına yol açmaktadır.

Olmaması gereken ise öğrencilerimizin isteklerine ve yeteneklerine göre hangi derse yatkınlığına bakılarak, hayatının giriş sınavına öyle hazırlanması ve girmesi gerekmektedir. Örneğin bizim ülkemizde bir resim öğretmeni olmak için minimum 15 adet matematik sorusu yapılması gerekmektedir. Eğer ki öğrencinin sadece zekasının çizime yatkın olduğunu belirlersek ve onaylarsak o öğrenci kendi istediği hayatı seçmiş ve o istediği okula girmesi de bir nevi kolaylaşmış olur. Bütün bu sorunların üstesinden gelebilmek için, genel eğitim sistemine objektif bir bakış açısı ve anlayışı ile ele alınması gerekmektedir. Belirtmek istediğim husus, bu millete bu sistemi getiren zihniyetin içinde bulunduğu kabuğunu kırması ve bir an önce çözüm sürecine girmesi gerekmektedir. Bizler millet olarak tartışılması gereken eğitim ve benzeri konular var iken sürekli siyaset için tartışmayı bir an önce bırakıp eğitime yeni bir boyut kazandırmak için çalışmalıyız.

ÖMRÜM

Bir derya gibi akan ömrüm,
Bana sormadan geçip gidiyorsun.
Yollarıma dikenler seriyorsun.
Bazen aydınlık, bazen karanlık saçıyorsun.
Ne yıllara, ne aylara, ne günlere sorabiliyorum seni.
Mutlu ettiğin an huzur, hançer sapladığın an çileli ömrüm..
İçime damla damla akıttığım...
Umuda umut eken; bazen de umutları körelten ömrüm.
Kendi eleğindeelediğin ömrüm...
Amansız hengame ömrüm...
Dalıma konan kuş gibisin, ne zaman uçacağını bilemediğim.
Bir ömür ki ! Bir gün zamansız bitecek.

Sümeysra SERT

ÇAY KÖŞESİ

Mehmet CERİTLİ

Demlenmesi bile değişir insandan insana. Bardağa konulması, karıştırılması, içilmesi... Herkese göre ayrı bir güzellik taşır. Bir yandan karakterini yansıtır insanın, diğer yandan duygularını.

“Geleydin bir çay içimi

Sen çay dökerdin, ben içimi”

Misafirlikte, hasta ziyaretlerinde, gezmelerde ve hemen hemen her sohbette vazgeçilmezimizdir çay.

Bazen olur olmadık bir tanıdık tarafından “Gel bir çay içelim” sözünü işitiriz, peki nedendir bu? Çünkü artık çay muhabbetin, simgesi haline gelmiştir.

Günümüzde de hala önemini ve değerini koruyan çayın kısa bir tarihçesine bakacak olursak ;

Çay, işlenmiş bitki yapraklarının kaynatılması veya haşlanmasıyla elde edilen bir içecek türüdür. İçinde bulunan mineraller nedeni ile kemik ve diş sağlığına faydalıdır. Ancak neredeyse hiç karbonhidrat, protein ve yağ içermez. Şeker ya da diğer katkılarla tatlandırılır.

Çayın Avrupa’da ilk söz edilişi ise binlerce yıl sonra 1559 yılında gerçekleşmiştir. 1606 yılı ise çayın Avrupa

ile tanıştığı yıl olarak tarihe kazınmıştır. İlk demlik örneklerinin Çin’den Avrupa’ya ulaşması ise 1650’li yıllarda gerçekleşir.

Hayatımızın artık bir parçası haline gelmiş çayın önemini, yazılmış sözler ve şiirlerle süsleyecek olursak ;

Çayın da bir derdi var dedi adam, ateşler içinde yandığına göre, unutulduğunda soğuduğuna göre, bekleye bekleye açıldığına göre çayında var bir derdi.

Çay içmekten maksat, bir demde muhabbet etmektir.

Dost ile muhabbet edip, gönlünü demlemektir.

Sonra çay bize bir gerçeği daha öğretti; bekleyen her şey soğur, acır ve bayatlar.

Çaycı getir ilaç kokulu çaydan, dakika düşelim senelik paydan.

Bir sıcak söz,

Bir demlik çay,

İşte sevmek bu kadar kolay...

Kimi açık sever, kimi demli,

Kimi acı sever, kimi şekerli.

SAHLEP’İN ÖYKÜSÜ

Büşra ÇOBAN

Bir zamanlar çok yaramaz, büyüklerine karşı ileri geri konuşan bir çocuk varmış. Hiç bir lafın altında kalmaz, herkese cevap yetiştirmiş.

Büyüklerin bu konudaki öğütlerine de aldırmamış. Sonunda Tanrı ona ceza vermeye karar vermiş. Dilini ensesinden çıkarıp bir çiçeğe dönüştürmüştü.

O günden beri bu çiçeğe “Dili Çıkık” denirmiş. Bu çiçek aslında “Anadolu Orkidesi” yani Sahlep’tir.

Sahlep orkide familyasından köklü, otsu bir bitkidir. Kökünde iki adet yumru vardır. Çiçekleri salkım ya da başak şeklindedir. Bu çiçekler, kırmızı, mor, pembe, sarı renklerde olur.

Sahlepin toplanma zamanı daha çok Nisan ve Mayıs aylarıdır. Farklı yörelerde farklı isimlerle anılır; Dili çıkık, damar tartık, çam salebi, yayla salebi, dil damak, orchis, çayır otu, çam çiçeği gibi bir çok ismi vardır.

Sahlep, Anadolu’nun bir çok yerinde yetişir ama ticareti daha çok Burdur’un Bucak ilçesinde yapılır. Sahlep yumruları müsili, glikoz ve uçucu bir yağ taşır. İçerdiği en önemli madde ‘glikomannan’dır.

Ülkemizde doğal yetişen 40 adet orkideden salep elde edilir. İçecek olarak hazırlanan sahlep’in ana maddesi olan bitkinin adıdır.

İçeğin adı sahleptir. Sahlep nasıl yapılır? Orkide yumruları topraktan kazınarak çıkarılır ve suyla yıkanır ipe dizilir. Daha sonra su veya sütle kaynatılır, açık havada kurutulup, toz haline getirilir. Bu toza sahlep

denir. Sahlep kışın vazgeçilmez içeceği ve dondurma yapımında kullanılan önemli bir maddedir.

Kilosu 200, 250, 300TL arasındadır.

Faydaları nelerdir? Kalbi kuvvetlendirir, güç verir, zihnin çalışma gücünü artırır. Vücudun ısınmasını sağlar. Öksürük ve bronşite iyi gelir.

Tarihimizde salep birçok yiyeceğin ve içeceğin ana maddesidir.

Büyük bilgin İbn’i Sina, “El-Kanun fi’t-Tıp” eserinde saleple ilgili geniş bir bilgi verirken “Filozoflar macunu” dediği bir macunun yapımında da salep kullanılmaktaydı. I. Mehmet döneminde yazılmış olan bir risalede sözü edilen “Macun-ı şahî” padişah macununun ana maddesidir.

EĞİTİMİN ÖNEMİ

Muhammet TURHAN / Türkçe Öğretmeni

Bugüne kadar faklı şekillerde tanımlanmış olsa da kısaca “Bireyde istendik yönde kalıcı davranış değişikliği sağlamak.” olarak tanımlayabileceğimiz eğitim, doğumdan ölüme kadar devam eden bir süreçtir. Korkularımız, duygularımız, düşünce sistemimiz, toplumdaki statümüz, olaylar karşısında verdiğimiz tepkiler... Kısaca bizi biz yapan her şey aldığımız eğitimin hayatımıza yansısıdır. Eğitim denilince akla ilk olarak okullarda verilen eğitim gelir. Okulda verilen eğitimin önemi asla inkâr edilemez fakat çocuğa ilk eğitim verenin anne-baba olduğunu düşündüğümüzde anne – babanın eğitimi olmasının ne kadar önemli olduğunu daha iyi anlayabiliriz. Bir yazıda İsraili hamile kadınların, çocuklarının daha zeki olması için düzenli olarak matematik problemi çözdüğünü okumuştum. Bu yöntemin doğruluğu tartışılır fakat anne-baba eğitiminin önemi üzerine güzel bir örnektir.

Kadim bir filozof bir keresinde şöyle söylemiş: “Sıradan şeylerin bilgisine bile sahip olmayan kişi, insanlar arasında bir vahşidir. Yalnızca insanla ilgili meselelerde doğru bilgiye sahip olan kişi, vahşiler arasında bir insandır. Fakat aklın enerjisiyle bilinebilecek olan her şeyi bilen kişi, insanlar arasında bir tanrıdır.”

Her insan değerlidir, fakat bilgili insan daha da değerlidir. Bunun içindir ki bilinçli toplumlar, devletler binlerce yıldır eğitime değer vermişler; insanları daha iyi eğitebilmenin yollarını araştırmışlardır. Eğitim, insanlık tarihiyle birlikte başlamıştır. Artan bilgi birikimi ve nitelikli insana duyulan ihtiyaç, eğitimin öneminin artmasında etkili olmuştur. Özellikle teknolojinin, iletişim araçlarının geliştiği ve yaygın olarak kullanıldığı günümüzde küresel bilgi sürekli artarak katlanmaktadır. Çağın gerisinde kalmamak için her birey, bilgiyi öğrenme ve bilgiye ulaşma konusunda kendisini eğitmeye mecburdur. Bir yolda ilerliyorsak, ama yeterince hızlı değilsek geride kalmaya mahkûm oluruz. Bireylerin toplumu oluşturduğunu düşünürsek toplumu ilerletmenin yolu bireyi eğitmekten geçer. Bireyin eğitilmesi, bireyin sosyal, ekonomik vb. alanlarda yaşam kalitesini artırabileceği gibi bireyin ülke kalkınmasına ve üretime de katkıda bulunmasını sağlayarak ülkenin çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşmasına da katkı sağlayacaktır. “Cahilin dostluğundan Arifin düşmanlığı yeğdir.” diyen atalarımız yüzlerce yıl öncesinde eğitimin önemini vurgulamışlardır.

2013 TÜİK verilerine göre Türkiye’de okur-yazarların oranı %95’tir. Bu harika bir rakamdır fakat unutulmamalıdır ki okur-yazar olmak insanların okuyup yazdığı anlamına gelmiyor. 2012 yılında Kütüphaneler Haftası için hazırlanan bir rapora göre; bir Japon yılda ortalama 25, bir İsviçreli yılda ortalama 10, bir Fransız yılda ortalama 7, bir Türk ise 10 yılda ancak 1 kitap okuyor. Bizler bir olumsuzlukla karşılaştığımızda kendimiz dışında herkesi eleştiririz. Eğitim sistemi, okutulan kitaplar,

öğretim yöntemleri, öğretmenler, aileler... Eğitimde önemli bir yere sahip olan bu yapı taşlarında çeşitli eksiklikler olabilir. Fakat öz eleştiri yapmayı da bilmeliyiz. Kendimize “Ben bir birey olarak kendimi geliştirmek için ne yaptım?” diye sorabilmeliyiz. Midemize yaptığımız yatırımın yarısını beynimize yapsaydık sahip olacağımız bilgi birikimini hayal edin.

Sokrates: “Tek bir şey biliyorum. O da hiçbir şey bilmediğimdir.” diyerek öğrenmenin sınırının olmadığını, var olan küresel bilginin yanında sahip olduğu kendi bilgisinin bir hiç olduğunu anlatmak istemiştir. İnsanın kendisini geliştirebilmesi için kolay ve etkili iki yöntem vardır: Kitap okumak ve farklı insanlarla tanışmak. Eğitim, uzun bir süreçtir. Olumlu yönde etkilerini zamanla görebileceğimiz bir süreç... Yaşadığımız her gün, yaşlanmamıza neden oluyor. Fakat akşam aynaya baktığımızda o gün ne kadar yaşlandığımızı göremiyoruz. Çünkü her geçen gün yüzümüze bir çizgi atsa da bu çizgiler zamanla gözle görünür hale geliyor. Eğitim de böyledir. Okuduğumuz her kitap, kendimizi geliştirmek için attığımız her adım beynimizde bir iz bırakır. Bu izin belirgin hale gelmesi ise yıllar içinde olur.

TEVEKKÜL-İ AŞK

Gelmeyen bir gideni, Hakkı tanıyınca beklemedi.
Hakka açtı ellerini, Yar diye dua etti,
Dua ile konuşunca; “Yaradan” dedi “Yar” demedi.
Bir çift göze bakıp, gece gündüz tevekkül etti...

Semaya kalkınca eller,
O’ndan gayrısını görmez gözler
Yürekten sevmek O’nu, iman ister.
Bir kez gülse yârim,
bin kez tevekkül eder kalbim.

Anladım ki;
En büyük yar Yaradandır
Tevekkül-i Aşk Ekber-i Rahmandır,
O’na aşık olan candır canandır.
Tevekkül edip sevenin cennetinde yeri vardır.
Yar şaşkınlı, Yaratana çevirdi aşkınlı,
Ne güzel yaratmış dedi akıttı gözyaşını.
Sevgili deyip geçme imana getirir insanı,
Mecnun misali “Ben bulmuşum Yaratana neyerim artık Leyla’yı.”

Mehmet CERİTLİ

Meslek Yüksekokulumuzda eğitim-öğretimin yanı sıra sosyal ve kültürel etkinliklere de son derece önem verilmektedir. Derginin bu sayısına denk gelen etkinliklerimizden bazılarını burada sizlere sunuyoruz.

Çanakkale zaferinin 100. Yılı etkinlikleri çerçevesinde bu yıl şehitlerimizi anma adına çifte program düzenledik.

Düzenlenen etkinliklerden bir diğeri ise futbol turnuvası oldu ve dereceye giren takımlara hediyeler verildi. Yurdun dörtbir yanından gelen öğrencilerimizi Aksu halkı ile kaynaştırma ve her yörenin kültürünü tanıtmaya ve yaşatmaya adına sıra "Gölle"de idi.

Yine Aksu kaymakamlığı tarafından her yıl düzenlenen ve geleneksel hale gelen fotoğraf yarışmasında çekilen en güzel fotoğraflar okulumuzda sergilendi.

Bir sergi de kütüphane haftasında açılan kitap sergisi oldu. Tabii ki sosyal sorumluluğumuzu da unutmuyarak kan bağışımızı Kızılay'a gerçekleştirdik.

ÖLÇÜ

GENÇLİK MERKEZİ

Gençlik ve Spor
Bakanlığı tarafından
2014 yılı Gençlik
Projeler Destek
programı kapsamında
desteklenmektedir.

GÜLBÜ EĞİTİM BİLİM KÜLTÜR SANAT VE YARDIMLAŞMA DERNEĞİ
Pirimehmet Mah. 1732 Sk. No:5 K:1 (Kunduracılar Sitesi Karşısı - Akın
Mobilya Üstü) Merkez / Isparta
www.gulbudernegi.org bilgi@gulbudernegi.org
Tel: 0246 223 77 29 Cep: 05511305901

[OkuGençlik](#) [gubendilproje](#) [gubendilproje](#) <http://gubendilproje.org>

Ölçü Gençlik Merkezi Pirimehmet Mahallesi 1721 Sokak No 38
(Fevzipaşa İlkokulu Aukası) Merkez/Isparta

